

Dorpelijkheid.

Een verkenning van het voortbouwen
op het ruimtelijk karakter van het dorp

Anouk van strien

Afstudeeronderzoek

Rotterdamse academie van Bouwkunst

Master Architectuur



Dorpelijkheid.

Dorpelijkheid is geen bestaand begrip uit ons woordenboek. Blijkbaar bestaat er nog geen dorpse tegenhanger op het begrip stedelijkheid. Dorpelijkheid draait niet om een definitie in absolute getallen, maar duid het dorp als een ruimtelijk begrip.

Anouk van strien

Afstudeeronderzoek

Rotterdamse academie van Bouwkunst

Master Architectuur





Verweven in dit afstudeerboek zijn foto's opgenomen die gedurende het jaar door mijzelf zijn gemaakt en voor mij persoonlijk hebben bijgedragen aan het ontrafelen van het fenomeem dorp.

Praktische gegevens.

Anouk van Strien
Oude Baan 84
5104 AZ Dongen
+31 644587706
anoukvstrien@hotmail.com

Afstudeercommissie.

Voorzitter.

Hinke Majoor
Pieter de Hoochweg 129
3024 BG Rotterdam
+31 612162216
hinke@studiolommer.com

Mentor.

Tomas Dirrix
Atelier Tomas Dirrix
+31 628747450
tomas@ateliertomasdirrix.nl

Vaste externe criticus.

Evelien Pieters
Buro Evelien Pieters
+32 484729020
buro@evelienpieters.nl

Externe criticus.

Susanne Pietsch
+31 653804142
info@susannepietsch.net

Inhoud.

Vooraf.	pag. 7
Samengevat.	pag. 8
De opgave	pag. 10
Het ontrafelen - het onderzoek	pag. 18
Het herinterpreteren -	pag. 86
Het ontwerp	pag. 106
Reflectie	pag. 156
Nawoord	pag. 157



Vooraf.

Tijdens mijn studieperiode viel het mij op dat het dorp en het platteland vaak in de schaduw staan van de stad. Veel vraagstukken en opgave in ons vakgebied concentreren zich in en rondom de stad. Terwijl we naar mijn gevoel juist veel kunnen leren van dat op eerste oogopslag eenvoudige dorp en platteland.

Met deze persoonlijke agenda en liefde voor het dorp ben ik begonnen aan dit onderzoek. Na een periode van verkennen, onderzoeken, ontwerpen, vallen en opstaan is in dit boekwerk het resultaat van dit onderzoek vastgelegd.

Dit project vormt de afsluiting van mijn studieperiode aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst, maar is tegelijkertijd ook een start voor mijn verdere ontwikkeling in het vakgebied.

Anouk van Strien
december 2023

Samengevat.

Het dorp fascineert mij. Ik heb haar ontdekt, achter me gelaten, maar toch opnieuw naar haar verlangt. Maar wat is het dat haar eigen maakt?

Het dorp wordt vaak omschreven naar een geïdealiseerd beeld: natuur, rust, ruimte, pittoreske boerderijen en een kerktoeren. Misschien gaat de kern van haar eigenheid hier inderdaad wel in schuil. Tegelijkertijd is het dorp allang niet meer het autonome dorp van vroeger. Het leven in het dorp is de afgelopen decennia flink veranderd en ook de komende jaren staat ze opnieuw voor een kantelpunt. Steeds vaker krijgen stedelijke typologieën plaats in dorpen, zonder enige aanpassing aan hun nieuwe omgeving. Zo zijn dorpskernen aan het verappartementiseren en worden landbouwgronden ingevuld met verkavelingswijken, waarbij de individuele woning centraal staat. Wanneer ik naar deze manier van uitbreiden kijk, vraag ik me af of deze voortbouwen op het karakter van het dorp, of eerder een tabula rasa vormen. Een architectonische taal voor het groeiende dorp lijkt nog niet te zijn gevonden.

Dit project vormt een pleidooi voor het ontrafelen van het fenomeen dorp en het voortbouwen op haar van oudsher intrinsieke eigenheid. Niet om het verleden te behouden, maar om te leren van haar oorsprong en deze te herinterpreteren passend bij de dorpsgebruiks- en omgangsvormen van vandaag de dag. Hierbij wordt het begrip dorpselijkheid geïntroduceerd. Vanuit dit oogpunt is gewerkt aan een ruimtelijke opgave in het dorp Hooge Mierde. Waarbij een bestaand erf wordt ingezet om binnen de bestaande structuren het dorp te

vernieuwen. Het ontwerp vormt een alternatief op de eerder omschreven stedelijke woonvormen en vormt een alledaagse woonomgeving voor de dorpsbewoners van vandaag de dag. Een woonvorm die het mogelijk maakt om van generatie op generatie, samen te leven onder één dak, op één gezamenlijk erf.

Door middel van een persoonlijke ontwerpbenadering laat het project zien hoe begrip dorpselijkheid vorm kan krijgen in de hedendaagse context. Een nieuwe dorpselijke ruimtelijkheid. Hierin staat het ontwerp in relatie tot de tussenruimten centraal. Dorpselijkheid gaat namelijk niet over enkel het publieke of het privé domein, maar om alle nuances, de grijs tinten, hiertussen. Juist in deze tussenruimten kan het dorpselijke plaatsvinden. De overgang tussen het publieke en het privé domein is dan ook gradueel, informeel en veelduidig vormgegeven. Dit maakt het mogelijk om de tussenruimten naar behoefte steeds opnieuw toe te eighen in de interactie met de (dorps) bewoners die ermee te maken hebben. Hier kan het alledaagse plaatsvinden, de menselijkheid van het dorpselijke leven in relatie tot de dorpselijke gebruiks- en omgangsvormen, zoals 'achterom lopen' en 'elkaar helpen'. Het gaat terug naar het prille begin van het dorp, waarbij saamhorigheid en collectiviteit centraal stonden.

Door op verschillende schaalniveaus te ontwerpen aan de tussenruimte worden er verbindingen gemaakt tussen het dorp in haar landschap tot aan de individuele dorpsbewoner. De verschillende schaalniveaus worden gerelateerd aan kenmerkende elementen, in analogie met de boerderij en het erf in het dorp. Zoals de achterdeur die altijd open staat, de bedrijvigheid op de gezamenlijke binnenplaats en het collectieve als pragmatische hart van de boerderij die zijn bewoners verbindt. Niet enkel als vormtaal, maar als herinterpretatie van het gebruik en het plek geven voor dorpsse gebruiks- en omgangsvormen

voor vandaag de dag. Zo voegt het project zich in bescheidenheid bij het dorp en vormt het een ruimtelijke basis waarbinnen de anekdotes uit het dorp kunnen plaatsvinden.

Maar bovenal is dit project een pleidooi om de architectuur van het dorp en de tussenruimte, daar waar dorpselijkheid kan plaatsvinden, te vieren.



de opgave.

Aanleiding.

Het dorp fascineert mij. Als klein meisje groeide ik op onder de schaduw van haar kerktoren. Spelend met de andere kinderen op straat, het geluid van de vogels, de geur van het land en een opgewekte groet op de hoek van de straat. Ik ontdekte haar, liet haar achter me, maar verlangde uiteindelijk toch weer naar haar. Maar wat is het toch precies wat haar zo eigen maakt?

Wie aan haar denkt beschrijft haar vaak als een geïdealiseerd beeld. Natuur, rust en ruimte, een pittoreske boerderij en de kerktoren. Misschien gaat de kern van haar eigenheid hier inderdaad wel in schuil? Maar tegelijkertijd moeten we ook zien dat het dorp en haar omliggende platteland de afgelopen decennia flink zijn veranderd en in de toekomst verder zullen moeten blijven ontwikkelen om te beantwoorden op hedendaagse maatschappelijke vraagstukken.

De ontwikkeling van het dorp.

Het dorp dat we vandaag de dag kennen heeft zijn oorsprong in de late Middeleeuwen. De laatste decennia zijn het dorp en het omliggende platteland mede door toenemende verstedelijking en schaalvergroting aanzienlijk veranderd.

het autonome dorp.

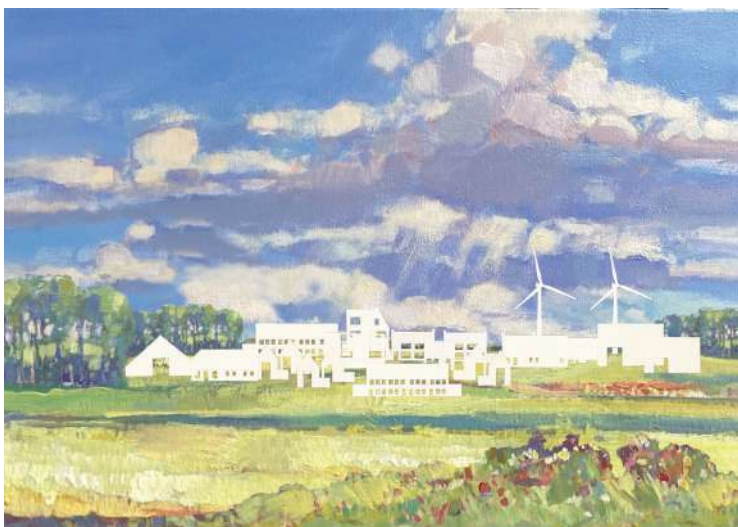
Van oudsher onderscheiden we het dorp als een autonome, zelfvoorzienende plek. Een plek die wordt gekenmerkt door de fysieke verbondenheid met het omliggende landschap en een sterke sociale gemeenschap. Het gehele leven speelde zich af op dezelfde plek, waar men woonde, werkte en een sociaal netwerk had.





het woondorp.

Vanaf de jaren '60 en '70 verandert het dorp door verschillende maatschappelijke ontwikkelingen langzaam tot een woondorp. Door de komst van de auto kan er makkelijker gewerkt worden buiten het dorp. Sociale netwerken kunnen gemakkelijker worden uitgebreid en ook wordt vrije tijd steeds belangrijker, waardoor nieuwe functies in de vorm van recreatie zijn intreden doen op het platteland. De van oudsher meanderende beken worden gekanaliseerd en het beekdal wordt grotendeels in agrarisch gebruik genomen, waardoor het zijn fijnmazige karakter verliest. De bevolking groeit exponentieel en achter de 'historische' dorpslinten worden op oude akkercomplexen nieuwe uitbreidingswijken aangelegd. Dit is vanaf deze periode de 'oplossing' voor het woningtekort.



het doembeeld?



ontwikkeling van het dorp in beeld.

Doembeeld?.

De verandering van onze dorpen gaat in rap tempo door. Ook het dorp staat voor hedendaagse maatschappelijke vraagstukken, zoals de groeiende behoefte rondom zorg, de uitbreiding van de bevolking en verduurzaming van onze leefomgeving.

Wanneer ik naar nieuwe toevoegingen en ontwikkelingen in het dorp kijk zie ik dat deze vaak vanuit een stedelijk en economisch perspectief gestuurd worden. Steeds vaker krijgen stedelijke typologieën plaats in dorpen, zonder enige aanpassing aan hun nieuwe omgeving. Zo zijn kernen aan het verappartementiseren en vallen open ruimtes als landbouwgronden en natuur ten prooi aan verkavelingswijken, met eenzijdige, generieke woontypologieën, waarbij de individuele woning centraal staat.

Wanneer ik naar deze nieuwe toevoegingen kijk vraag ik me af of deze het dorp en het omliggende platteland optimaal representeren? of vormen zij enkel een tabula rasa?

stedelijke woningtypologieën



monotome verkavelingen

economisch gestuurd



eenduidige typologieën



weinig relatie tussen landschap en bebouwing

Een nieuw perspectief.

De eigen taal voor de ontwikkeling van het dorp lijkt nog niet te zijn gevonden. De ruimtelijkheid waarin de dorpse gebruiks- en omgangsvormen plaats kunnen vinden staat hiermee onder druk. Stel je bijvoorbeeld voor een dorp zonder achterom. Ruimtelijke elementen die wel degelijk bijdrage aan leveren aan de onmiskenbare positieve waarde van het dorp. Wel moeten we erkennen dat er een nieuw perspectief moet komen. Zo zijn bestaande woonmodellen niet meer toereikend.

Het doel van dit project is het ontrafelen van het fenomeen dorp en het voortbouwen op haar van oudsher intrinsieke kenmerken en kwaliteiten. Niet om het verleden te behouden, maar om te leren van haar oorsprong en deze te herinterpreteren passend bij de dorpse gebruiks- en omgangsvormen van vandaag de dag. Kortom

Hoe kunnen we als ontwerpers voortbouwen op haar intrinsieke kwaliteiten en kenmerken (gebruiks- en omgangsvormen) passend in de hedendaagse context?





het ontrafelen.

Het ontrafelen van het fenomeen dorp.

Maar is nu dat dorp precies? Het dorp is reëel, alleen lijkt het in eerste instantie moeilijk de vinger op de juiste betekenis te leggen. Dit onderzoek is dan ook een poging om grip te krijgen op het fenomeen dorp. Wat betekent nu eigenlijk het dorpse leven? En welke ruimtelijke condities behoren tot het dorp. Kortom het definiëren van haar van oudsher intrinsieke kenmerken en kwaliteiten.

Dat wat wij als dorp definiëren is een resultaat van het samenspel tussen een reeks ruimtelijke condities en de menselijke verbinding hierin. De stroom van verhalen die het dorp en zijn bewoners voortbrengen.

Om die reden is vanuit deze twee perspectieven naar het dorp gekeken:

1. het analyseren van oudsher ruimtelijke analyse van het dorp op verschillende schaalniveau's. De tussenruimte staat hierin centraal.

2. Het vastleggen van de anekdotes uit het dorp, een persoonlijke noot in het onderzoek.



Referentie: de Tentoonstelling 'Dorpelijkheid' toont een verkenning van het dorp. Door verschillende media wordt een eigen perspectief op het dorp in beeld gebracht.

“Maar dorpeijkheid weerspiegelt de menselijke maat; het dorpsleven kan beter aansluiten bij onze geëvolueerde sociale psychologie dan de jachtigheid en anonimiteit van de grootstad. Al raken we nooit meer af van de ambiguïteit die is binnengeslopen: het dorpsleven trekt aan, maar stoot evenzeer af. Men wil er naar toe, men wil er van weg. Beide vaststellingen zijn tegelijk waar. Er is een hunkering naar de – al dan niet vermeende – eenvoud, het simpele en overzichtelijke leven, het dagelijkse praatje met de bureu.”

- Johan Braeckman, over dorpeijkheid

Dorpeijkheid.

Het woord ‘dorp’ is een van de oudste woorden die de Nederlandse taal kent. Het verwees oorspronkelijk naar een houten huis of een onderdak waar mensen verbleven. Het woord is afgeleid van het Protogermaanse ‘Turpa’, dat dorf werd in het Oud Duits en vervolgens ‘Thorpe’ in het Oudnederfrankisch.

Het dorp kan gedefinieerd worden in absolute aantallen of geografische zin. Echter is deze absolute definitie niet hetgeen waar het omdraait in dit onderzoek.

Om beter een vinger te kunnen leggen op de essentie van dit project, wordt het begrip ‘dorpeijkheid’ geïntroduceerd. Dit is geen officieel woord dat in de woordenboeken staat, maar een term welke onder andere in Vlaanderen wordt gebruikt door de Vlaams Bouwmeester.

Het begrip vormt een tegenhanger van het begrip stedelijkheid en verstedelijking. Het betreft de dorpsvorm van een biotoop. Omdat ongeacht eventuele groei, de ruimtelijke opgave in het dorp en het omliggende platteland om andere kwaliteiten vraagt dan in onze steden.

Als je er over beter of na gaat denken is het eigenlijk best vreemd dat we hier nog geen officiële term voor hebben. We leven met het idee dat wanneer we bouwen, ook in het dorp, we er vanuit gaan dat het dorp verder verstedelijkt. Maar waarom zou een dorp, of zelf een stad niet kunnen verdorpen?

De Tussenruimte.

'Juist in de tussenruimte kan het dorpse vorm krijgen.' Om deze reden richt de ruimtelijke analyse zich op deze tussenruimte en de realties tot het private en publieke domein. Doormiddel van analyses op verschillende schaalniveau's worden verbanden gelegd.

Om te kijken naar de van oudsher karakteristieken en kwaliteiten wordt ingezoomd op locaties die van oudsher nog herkenbaar zijn en wordt een reconstructie gemaakt van de van oorsprong ruimtelijke organisatie.

“In tegenstelling tot stedelijke woonvormen heeft het dorpse wonen als karakteristiek dat het private domein, haar buitenterrein en het openbare domein van elkaar profiteren en in elkaar overvloeien. Het is in de tussenruimte waar het dorpse vorm kan krijgen.”

- Oase 60, Landelijk wonen oftewel het landschap bewoond

“In een echt dorp zijn de overgangen tussen publieke en private domeinen overwegend gradueel, informeel, rafelig en veelduidig. Ze worden steeds opnieuw geïnterpreteerd in de interactie tussen de mensen die ermee te maken hebben. Dat levert enig gedoe op, maar juist dat draagt bij aan het levend en menselijk blijven van de samenleving.”

- Dorp als daad



Methodiek.

Doormiddel van schaa sprongen wordt de landschappelijke uitsneden ruimtelijk geanalyseerd. Vanuit de landschappelijke snede wordt verder ingezoomd op vier verschillende locaties. Het blad vormt de afkadering van de tekening.

Dit naslagwerk is een liniair boekwerk, waarin het onderzoek overzichtelijk is gedocumenteerd. In werkelijkheid zijn deze onderdelen niet alleen liniair te bekijken. Juist door verschillende verbanden te leggen tussen de schalen van de ruimtelijke analyse en anderzijds de anekdotes uit het dorp krijg ik beetje bij beetje meer grip op het begrip. Een proces dat gedurende de gehele afstudeerperiode is blijven doorlopen.



Een landschappelijke uitsnede.

Dit afstudeeronderzoek focust zich op de landschappelijke uitsnede van het beekdallandschap in het gebied van de Nederlandse Kempen in Noord-Brabant. De gebiedscontouren van dit onderzoek komen niet voort uit de huidige gemeentegrenzen, maar uit de geomorfologische oorsprong van het gebied, welke een belangrijke rol speelt in de ontstaansgeschiedenis van de dorpen die we vandaag de dag kennen in dit gebied.

Kengetallen.

De dorpen op de uitsnede zijn van noord naar zuid vandaag de dag bekend als de dorpen: Hilvarenbeek, Esbeek, Lage Mierde en Hooge Mierde. Dit laatste dorp is het dorp waar ikzelf, mijn moeder en grootmoeder zijn opgegroeid.

Hilvarenbeek. (2022)

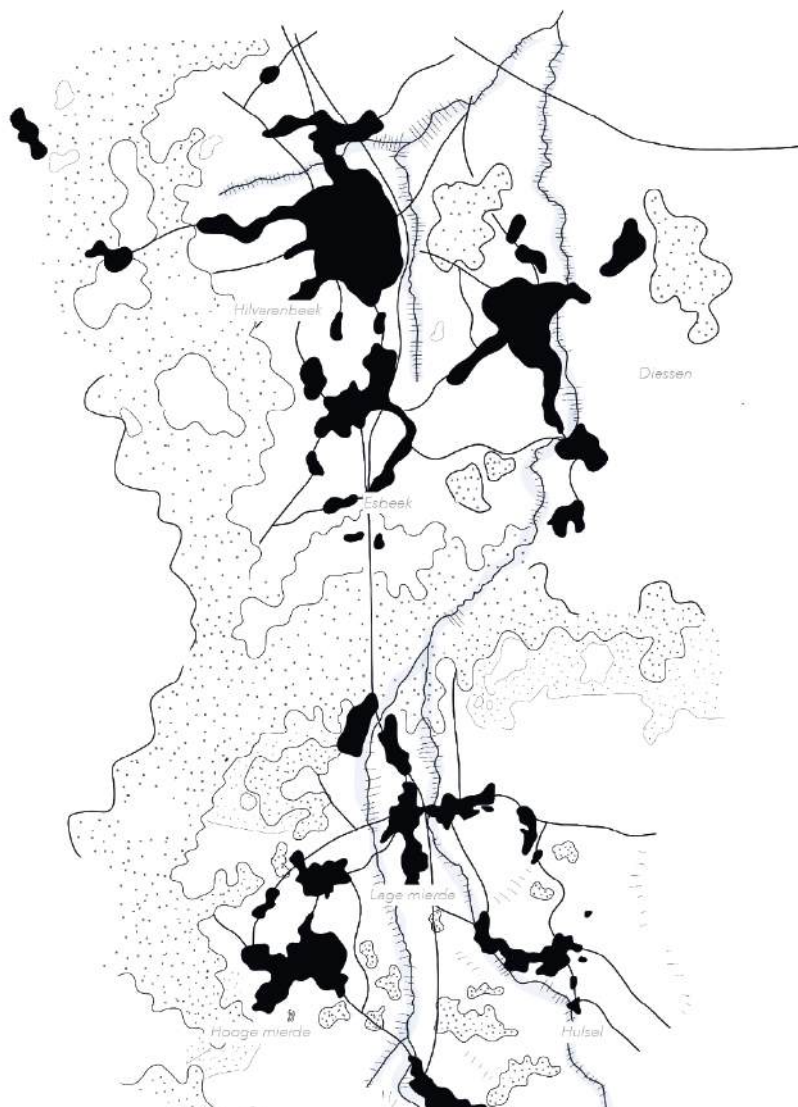
aantal inwoners.	8.772
0-15	1.281
15-25	921
25-45	1.696
45-65	2.593
65+	2.286
aantal huishoudens.	3.818
aantal adressen.	5.017

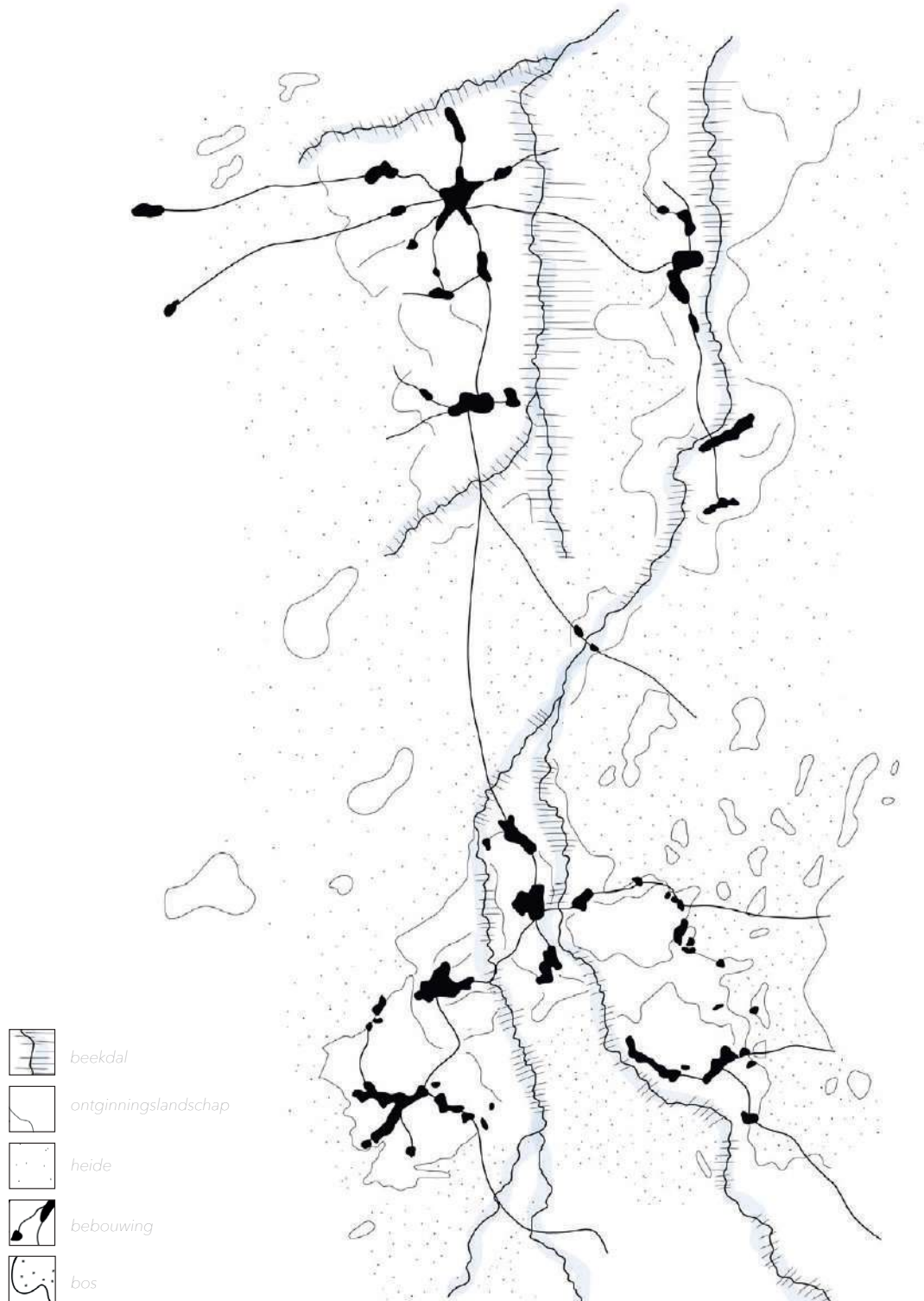
Hooge Mierde kengetallen.(2022)

aantal inwoners	1.910
0-15	340
15-25	190
25-45	430
45-65	525
65+	430
aantal huishoudens	765
aantal adressen	723

Lage Mierde. (2022)

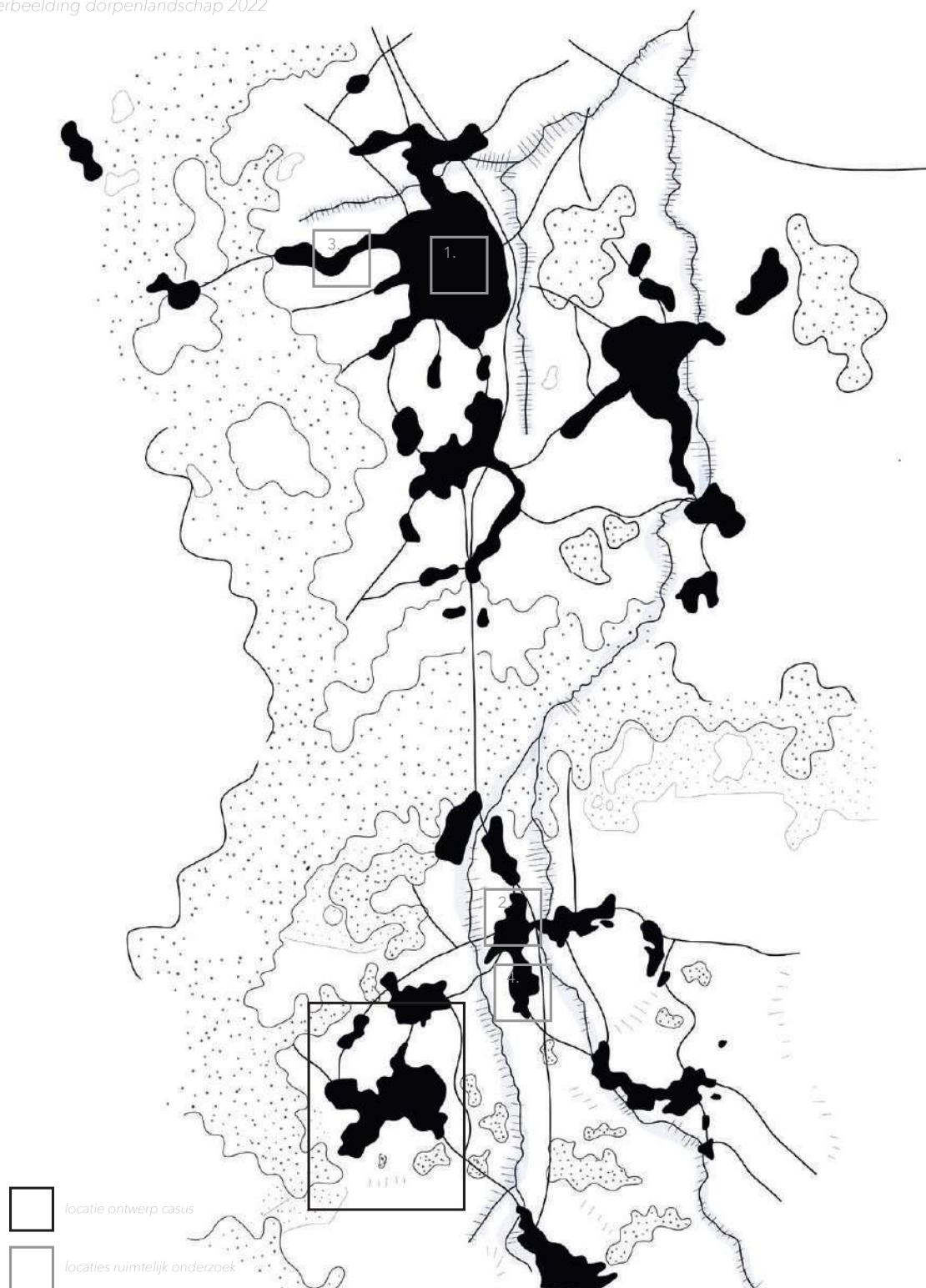
aantal inwoners.	1.810
0-15	265
15-25	215
25-45	390
45-65	585
65+	360
aantal huishoudens.	760
aantal adressen.	1.054





Ontstaan.

In het landschap is rondom het beekdal in de afgelopen eeuwen bebouwing ontstaan. Deze bebouwing is uitgegroeid tot de dorpen die we vandaag de dag kennen. Van oudsher werd de bebouwing gebouwd dicht bij het beekdal, ver en hoog genoeg om overstromingen te voorkomen. Op deze wijze zien we dat de dorpen die we vandaag de dag kennen niet alleen zijn ontstaan uit kerkdorpen, maar ook uit een landschap van gehuchten en kernen (met kerk), diffuse in het landschap verspreidt en verbonden door fijnmazige wegen. De kern van het dorp werd vaak getypeerd met de benaming 't dorp', terwijl de verschillende gehuchten ook allemaal een eigen naam hadden.



Van gehuchten, naar dorpen

Door 'grootschalige' uitbreidingen in de afgelopen eeuw zijn deze gehuchten en kernen met elkaar versmolten tot de 'grotere' dorpen die we vandaag de dag kennen. Op sommige plekken is de oude structuur van het buurtschap nog te herkennen.

Landschappelijke schaal.

Van oudsher is het dorp onlosmakkelijk verbonden met haar omliggende landschap. Niet alleen door zijn diffuse en omsloten ligging, maar ook door de manier van leven lag het landschap ten grondslag aan de bebouwing en beleving van het dorp. Het grootste gedeelte van de bevolking was boer, ze leefden van hun eigen productie en inkomsten hiervan. Dit was zeker niet eenvoudig op de schrale zandgronden. Daarom werd inventief gebruik gemaakt van de combinatie tussen verschillende gebieden rondom het beekdal.



Het beekdal, beemden en driessen

Oorspronkelijk zicht vanaf het bruggetje over het meanderende beekdal. Links en rechts van het beekdal zicht op het coulissenlandschap bestaande uit fijnmazige beemden.

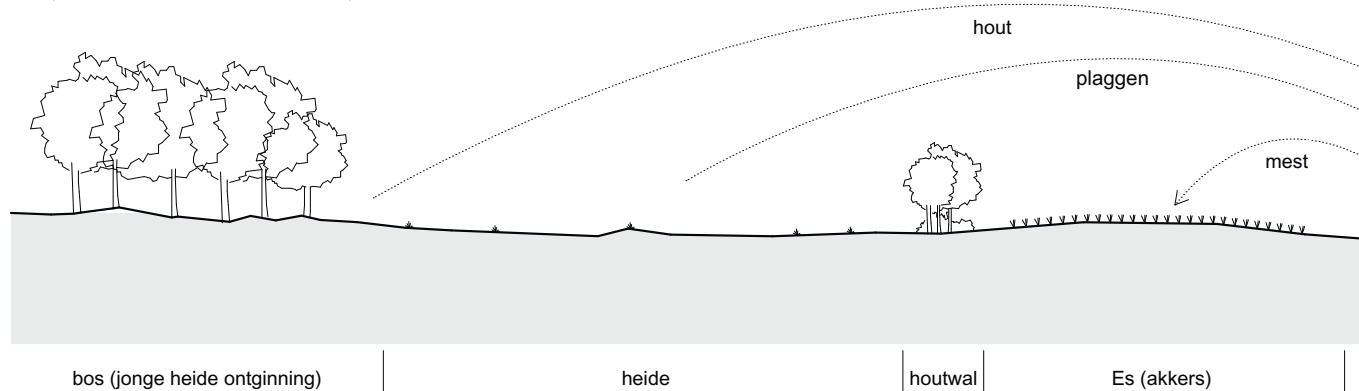


Essen (akkers)

De akkers en driessen (weilanden) liggen rondom de bebouwing gesitueerd. De mest uit de stallen wordt gebruikt voor het bemesten van de akkers, hierdoor ontstaan de kenmerkende Es akkers.

foto's: Heemkundegroep de Mierden en Schrandere boeren en schriële bestuurders, G.W.P. van der Heijden

Principe doorsnede beekdallandschap





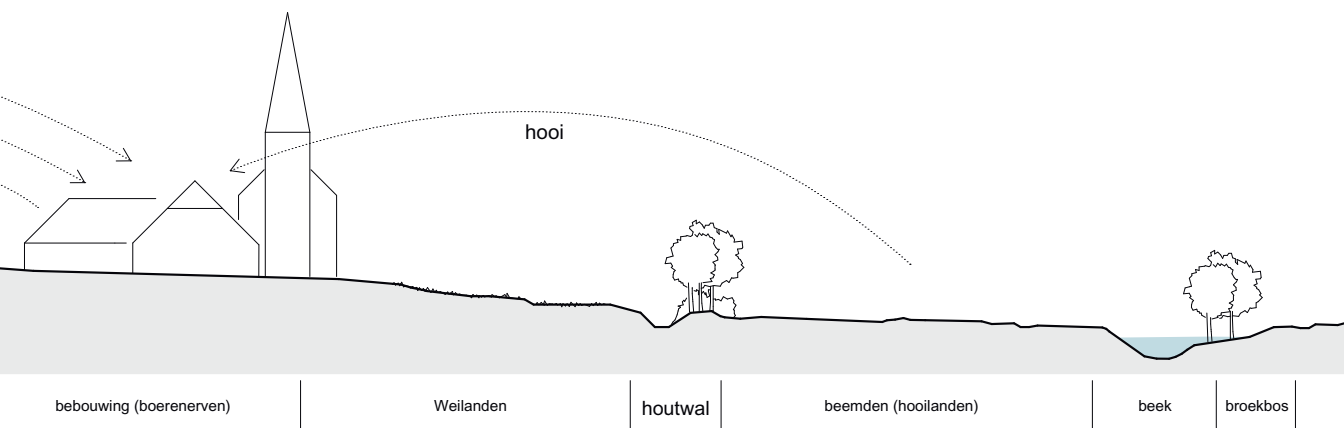
Heide

De heideplaggen van de schrale heide worden gebruikt in de potstal, het vee mengt de plaggen zelf met eigen uitwerpselen waarna de mest gebruikt kan worden op de akkers. Na de uitvinding van het kunstmest zijn de plaggen en daarmee de heide niet meer noodzakelijk.



Bossen.

Het verdwijnen van de functie van de heide zorgt er in het begin van de 20e eeuw voor dat veel van deze gebieden worden ontgonnen tot bosgebieden. Deze bosgebieden worden veelal gebruikt voor de productie van rondhout.



Vier locaties.

In de landschappelijke uitsnede wordt ingezoomd op vier locaties. Deze locaties zijn geselecteerd op type en ontwikkeling van de betreffende tussenruimte.

De vier locaties bevinden zich in twee dorpen. Het 'grotere' dorp Hilvarenbeek en het 'kleinere' dorp Lage Mierde. Bij beide dorpen is gekeken naar de dorpskern en een gehucht buiten het dorp, dat zich vandaag de dag aan de dorpskern heeft toegevoegd.

1.de Mert.
Hilvarenbeek

het dorp



2.'t Dorp.
Lage Mierde

het dorp



3.'t Loo.
Hilvarenbeek
gehucht



4.'t Vloieind.
Lage Mierde
gehucht



De Mèrt - Hilvarenbeek

Ontstaan.

De plaatse of in de volksmond de Mèrt genoemd vormt al eeuwen het centrum voor ontmoeting in het dorp Hilvarenbeek. De plaatse is ontstaan als ophoging tussen twee stroompjes voor de huidige R.K. kerk en tussen de bebouwing aan de westzijde, vandaag de dag nog steeds de 'Hoge Zij' genoemd.

Functie.

Oorspronkelijk.

Van oorsprong deed deze tussenruimte dienst als marktplein, voor de handel vanuit de omliggende landen en dorpen.

Huidig.

De laatste decennia wordt deze tussenruimte gebruikt voor uitingen van vrije tijdsbesteding, zoals de kermis en muziekenvenementen. Zo wordt de ruimte naar gelang van behoefte toegeëigend en gebruikt. Op dagelijkse basis vormt de ruimte een middelpunt voor het dorp. Er is reuring door de cafés die zich aan de ruimte bevinden en door de voorbijganger die zijn hond uitlaat, of op de fiets naar zijn afspraak gaat.

Bebouwing.

Oorspronkelijk.

Van oorsprong bevonden wonen en werken zich onder één dak, waarbij de ruimte voor ambacht en kantoren (zoals de boerenleenbank) aan het marktveld gesitueerd waren. De woonruimte bevond zich aan de achterzijde en was veelal via doorgangen tussen de bebouwing te bereiken. Deze achterwereld grensde direct aan de landbouwgronden en hier bevonden zich dan ook moestuinen en fruitbomen, veelal voor eigen gebruik.

Huidig.

Vandaag de dag bevinden zich in de panden rondom de Mèrt (thans het Vrijthof genaamd) horeca, kantoren en woningen. De doorgangen naar het achtergebied zijn vaak nog aanwezig, deze vormen trage wegen naar de inmiddels achtergelegen dorpsdelen.



de Mèrt - vandaag de dag bekend onder 't Vrijthof

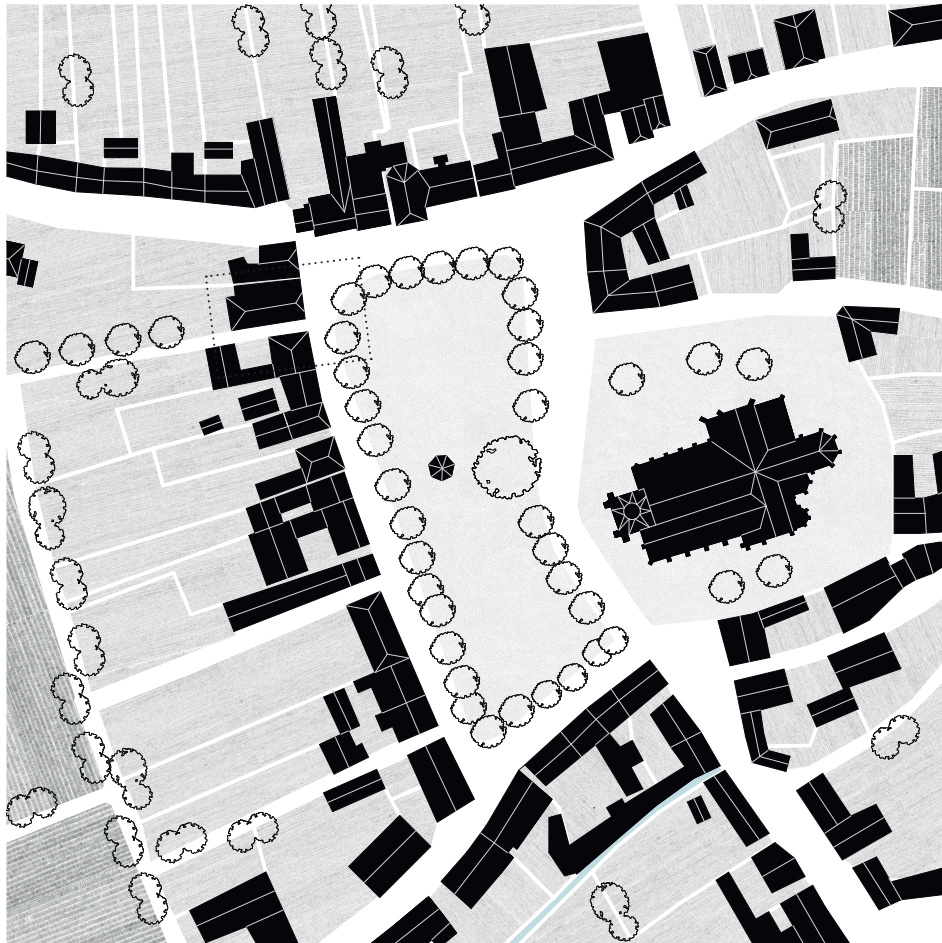


archieffbeelden gebruik

De doorgangen tussen de bebouwing is vandaag de dag nog steeds herkenbaar en fungeren als trage wegen naar het inmiddels achterliggende bebouwde deel van het dorp



Schaal 1:2000
reconstructie situatie 1900



-  *bebouwing*
-  *akkers/ beemden*
-  *erven*
-  *gemeenschappelijke brink*
-  *lint - zandpaden - houtsingels*

reconstructie situatie 1900, schaal 1:2000

situatie 2022



-  *bebouwing*
-  *akkers/ beemden*
-  *even*
-  *gemeenschappelijke brink*
-  *lint - zandpaden - houtsingels*

Schaal 1:200
reconstructie doorsnede 1900



verdiepingshuis

straat

muziekprieeel



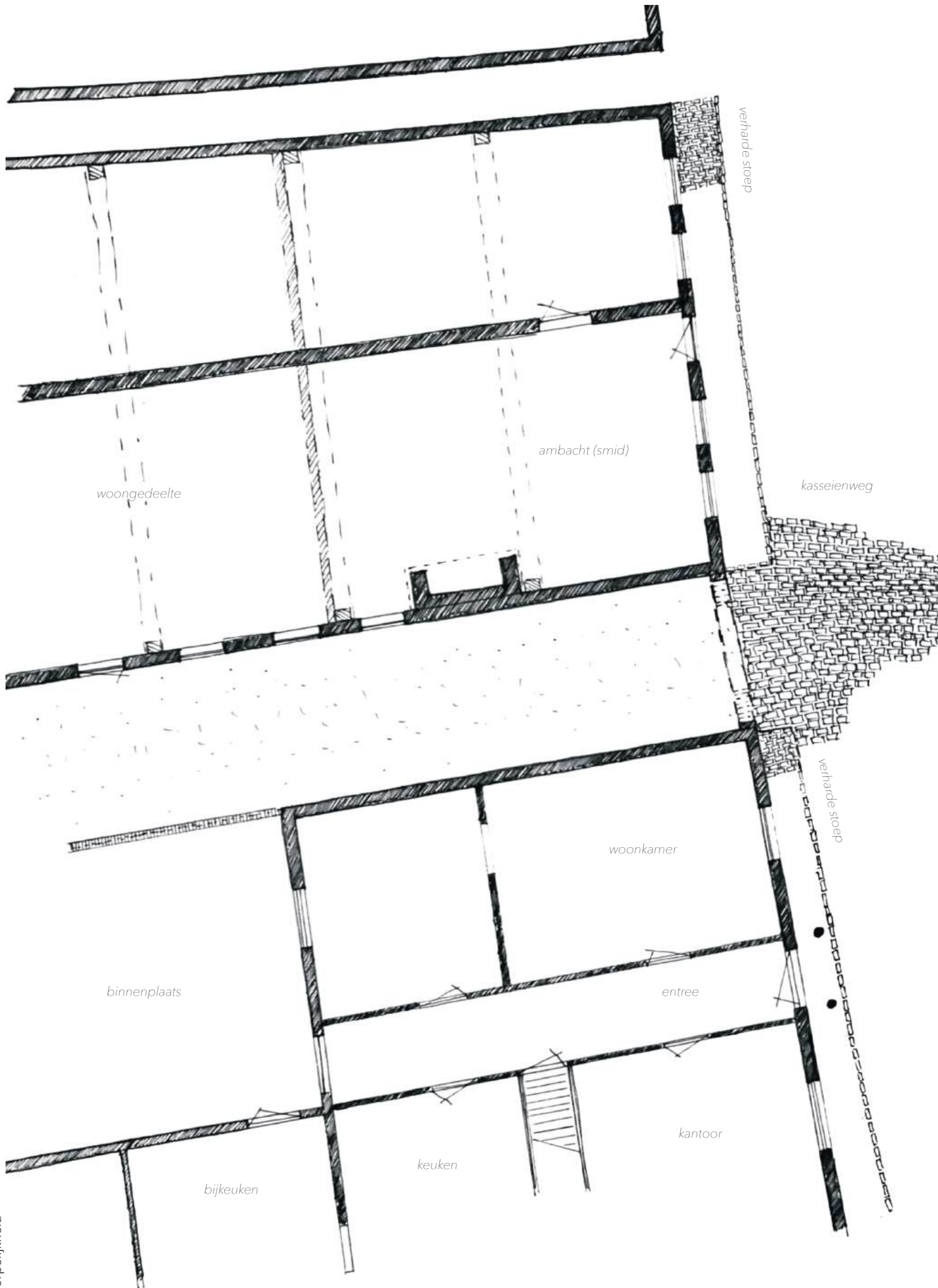
marktplein

geboden linde

doorgaande weg

R.C. kerk

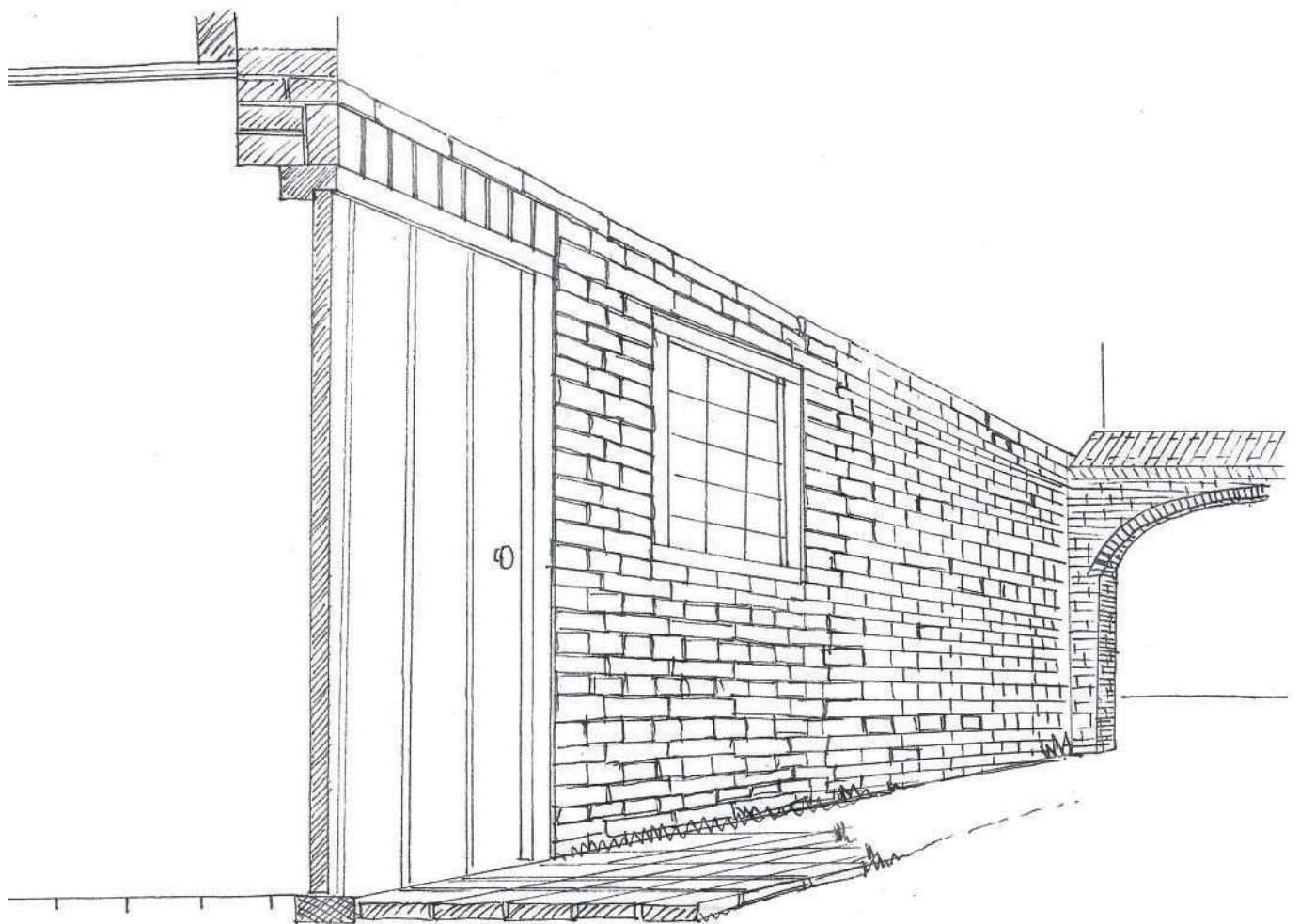
Anouk van Strien



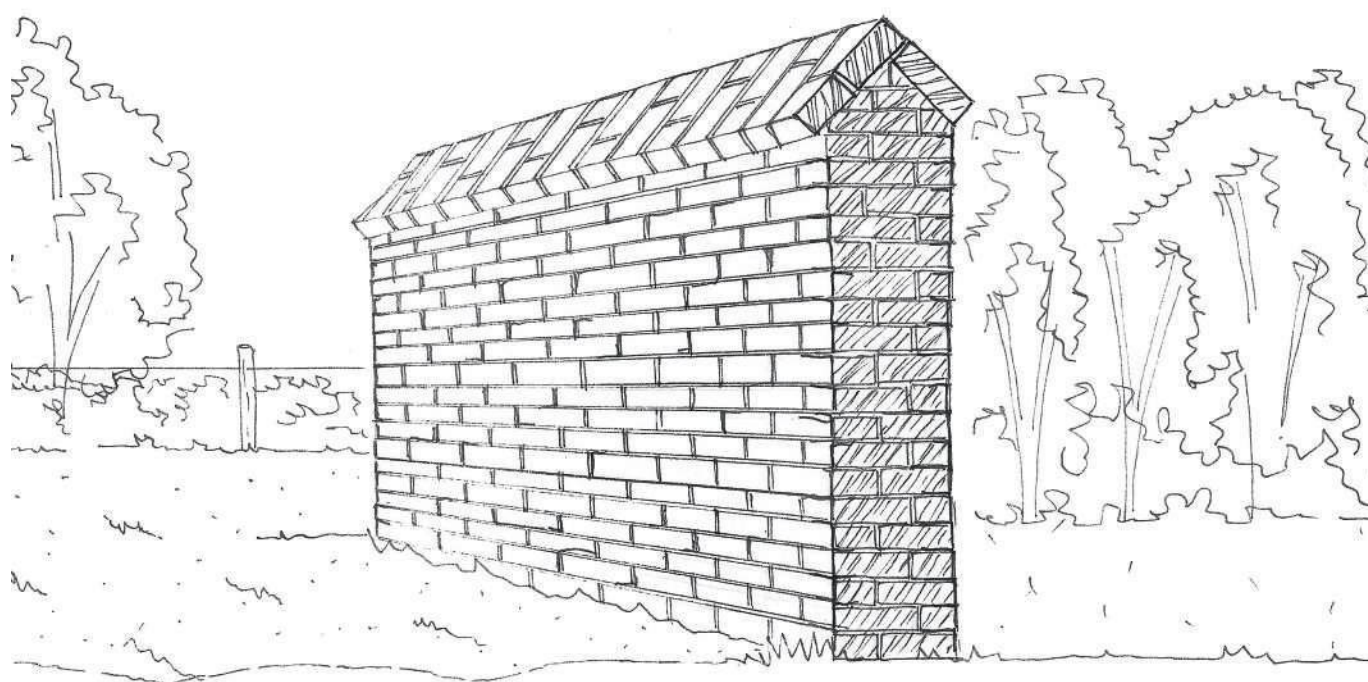


Schaal 1:100
reconstructie plattegrond 1900

Schaal 1:10
reconstructie fragment 1900



De doorgang tussen het marktveld en de akkers, waaraan zich de voordeur van het woongedeelte bevindt.



Het contrast tussen de harde scheiding van de ezelsruggen aan de smalle doorgang en de zachte scheiding van de houtsingel richting de open akkers.



De gebodenlinde als belangrijk ruimtelijke element in het collectieve geheugen van het dorp.

De gebodenlinde vervult al bijna vier eeuwen een belangrijke functie op de plaatse. De naam verwijst naar zijn functie waarbij door de bestuurders hun geboden werden uitgesproken. De boom vormt een plek van samenkomst, waar verkeringen aan en uit gingen. Vandaag zie je veel mensen die wachten op de bus plaatsnemen op het bankje. Zo vormt de boom een belangrijk ruimtelijk element in het collectieve geheugen van het dorp.



Naast de gebodenlinde, vormt ook de dorpspomp een belangrijk element in het collectieve geheugen van het dorp. Door de nog ontbrekende watervoorzieningen in het verleden vormde de pomp een plek van ontmoeting voor de dorpsbewoners.

'T Dorp - Lage Mierde

Ontstaan.

De dorpskern is op natuurlijke wijze ontstaan als een kruising van verschillende linten door het dorp. Deze linten vormden belangrijke routes van kerktoren naar kerktoren en waren dan ook vaak belangrijke verbindings- en handelsroutes.

Functie.

Oorspronkelijk.

Het huidige plein is van oorsprong niet ontworpen, maar ontstaan door een samenkomst van verschillende wegen. Als middelpunt van het dorp en kruising van verschillende wegen werden het voorerf van het dorpscafé gebruikt als ontmoetingsplaats.

Huidig.

In de jaren '70 is het huidige dorpsplein geplaatst. Het versteende plein doet dagelijks voornamelijk dienst als parkeerterrein. Bij gelegenheid wordt het plein gebruikt voor recreatieve activiteiten, zoals de kermis en muziekevenementen. Ook vormt het plein een ontmoetingsplek voor bijvoorbeeld fietsers.

Bebouwing.

Oorspronkelijk.

Van oudsher waren er voornamelijk boerderijen te vinden in 'het dorp' van Lage Mierde, vaak met een kleinschalige nevenactiviteit zoals een dorpscafé. Naast de boerderijen bevinden de R.K. kerk, de pastorie en het voormalige gemeenschapshuis zich aan deze doorgaande weg.

Huidig.

In de jaren '70 is in samenspel met het plein het aanzicht aan de zuid- en oostzijde van de locatie ingrijpend veranderd. De boerderijen hebben plaatsgemaakt voor appartementen met kleinschalige winkels in de plint. Enkel het oude dorpscafé is nog te herkennen. Zowel de kerk, pastorie als het gemeenschapshuis zijn uit hun oorspronkelijke functie.



De dorpskern in de volksmond 't Dorp' genoemd kenmerkt zich vandaag de dag door een verhard dorpsplein midden in het dorp.

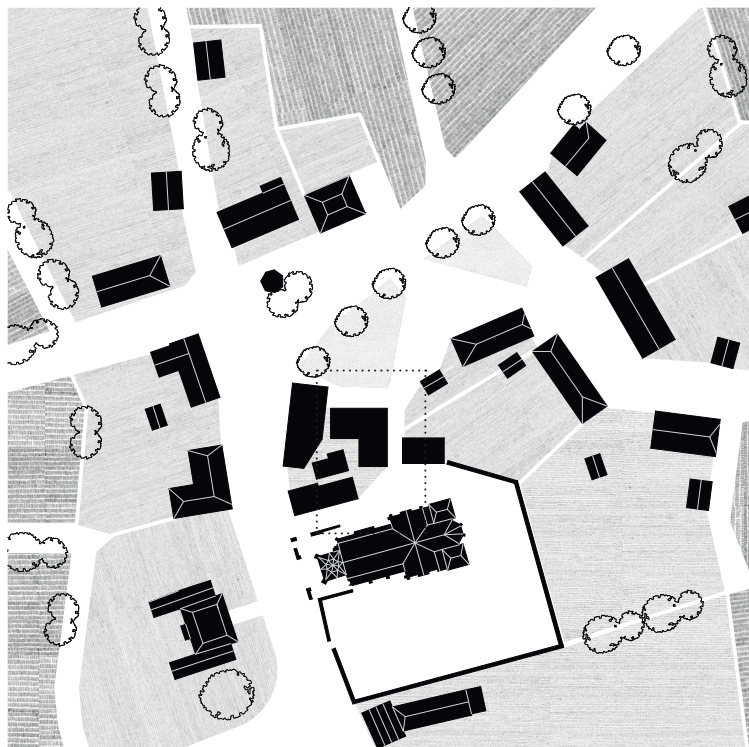


Het dorpscafe is afgelopen eeuw naar behoefte en tijd veranderd met als basis de bestaande structuur. Het voorerf, vandaag de dag het verharde dorpsplein wordt naar behoefte toegeëigend door dorpsbewoners.

Het dwaalgebied tussen de R.K. kerk en de achterzijde van het dorpscafe.

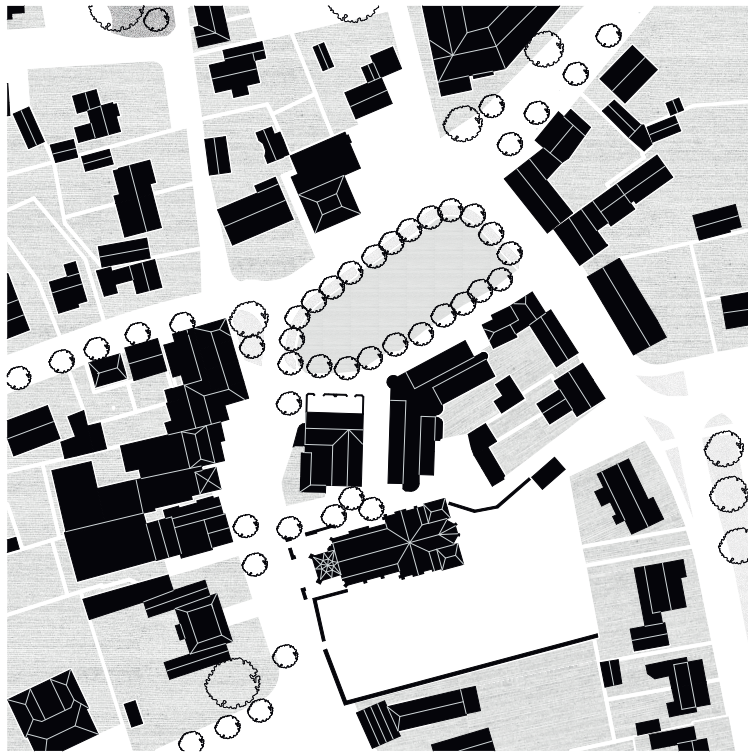


Schaal 1:2000
reconstructie situatie 1900



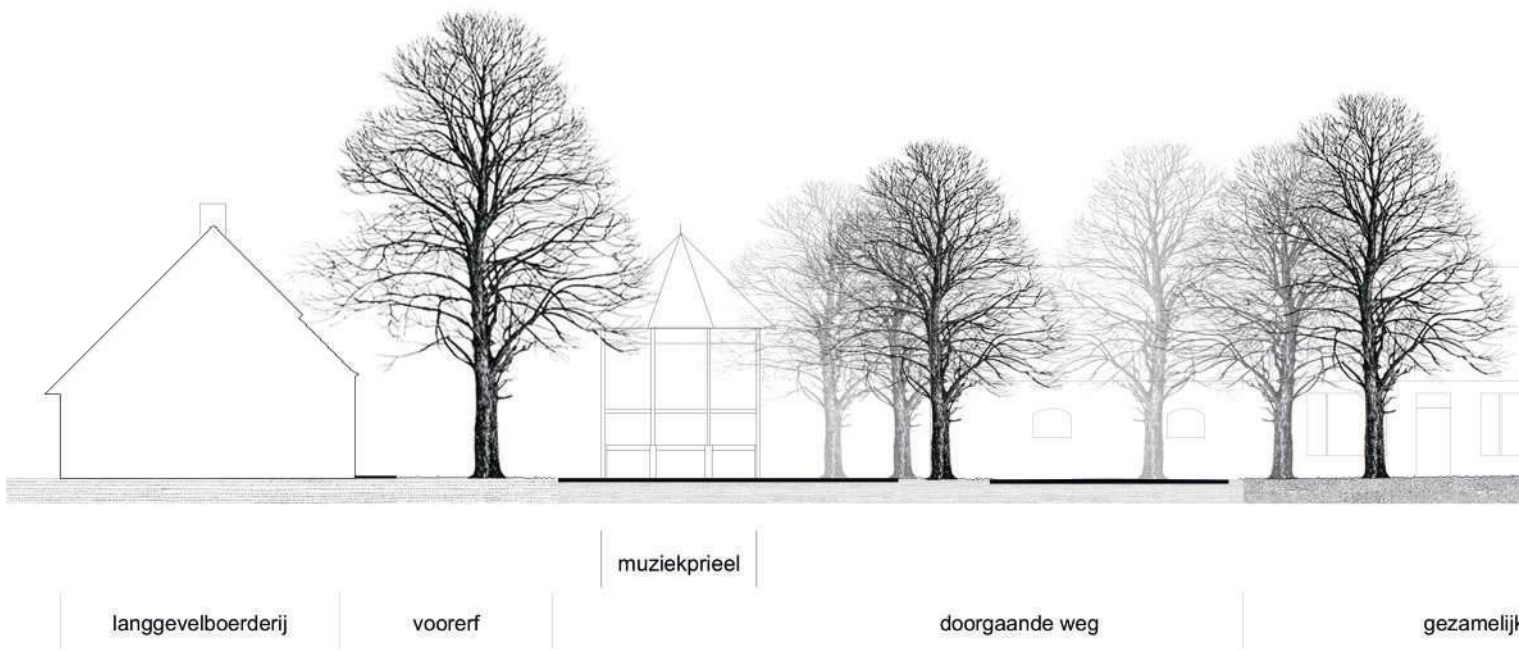
-  bebouwing
-  akkers/ beemden
-  erven
-  gemeenschappelijke brink
-  lint - zandpaden - houtsingels

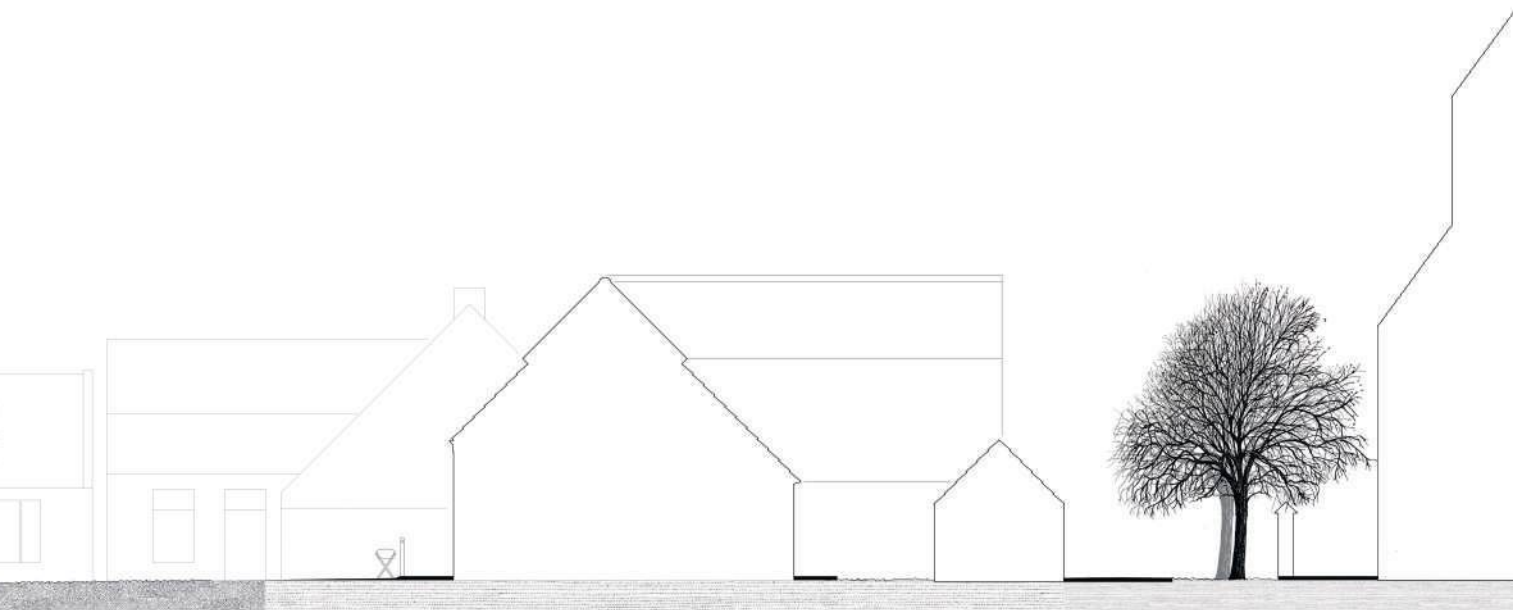
situatie 2022



-  *bebouwing*
-  *akkers/ beemden*
-  *erven*
-  *gemeenschappelijke brink*
-  *lint - zandpaden - houtsingels*

Schaal 1:200
reconstructie situatie 1900





voor erf

stoep voor café

krukboerderij met dorpscafé

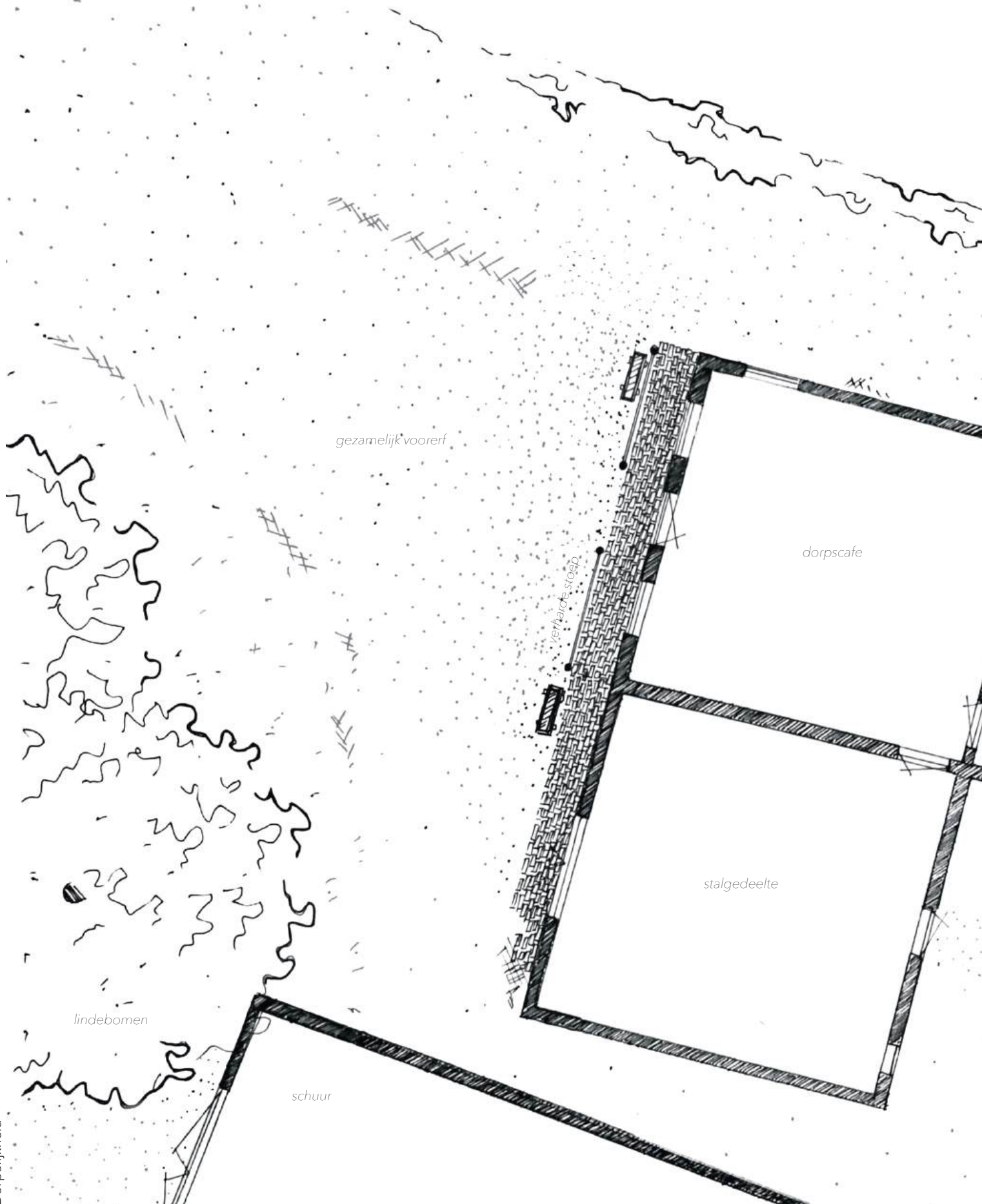
achter erf

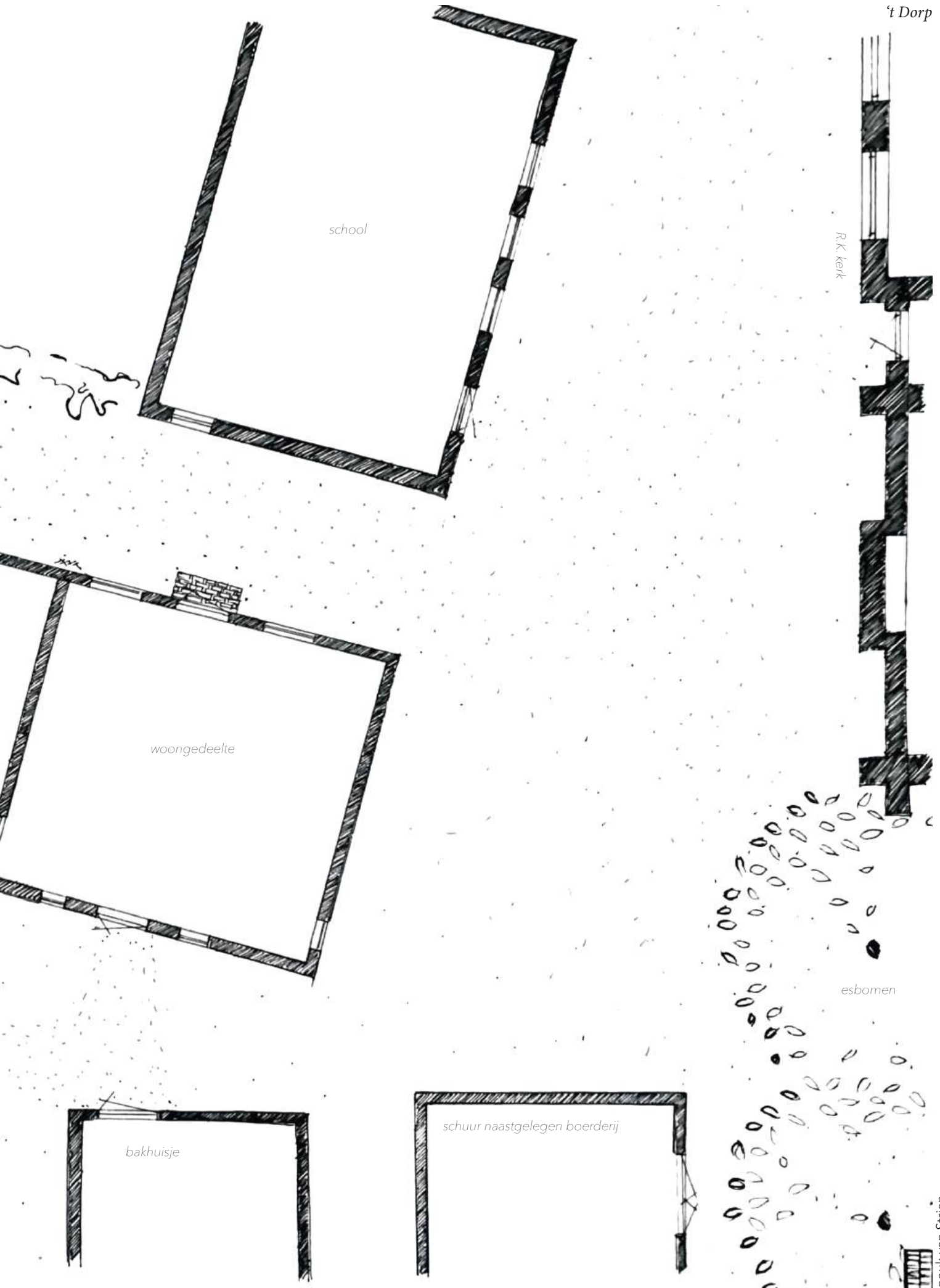
kerkpadje

R.C. kerk St. Stephanus

Schaal 1:100

reconstructie plattegrond 1900





school

R.K. kerk

woongedeelte

esbomen

bakhuisje

schuur naastgelegen boerderij

Schaal 1:10
reconstructie fragment 1900



Ruimte voor de boerderij met dorpscafe. Een smal verhard stoepje met daarvoor een beugel voor fietsen en het vee markeren de verzamelplaats voor het dorpscafé.

'T Loo - Hilvarenbeek

Ontstaan.

Het Loo, in de volksmond 't Loo genoemd is een gehucht/ buurtschap in het westen van Hilvarenbeek. Het Loo is een toponym voor 'bosje op hogere zandgrond' wat informatie geeft over het ontstaan van het gehucht op de hogere zandgronden aan het beekdal. Door de groei van Hilvarenbeek is het gehucht vandaag de dag aan de rand van het dorp te vinden.

Functie.

Oorspronkelijk.

Het gehucht kenmerkt zich door clusters bebouwing gesitueerd aan het lint. Het lint was van oorsprong een zandpad dat de verschillende boerderijen met elkaar, het omliggende landschap en het dorp verbond. Een duidelijke weg was niet aanwezig, sporen van rytuigen en karren gaven definitie aan het lint, evenals aanwezige bomen. In sommige gevallen werden beemden, aangrenzend aan het lint gemeenschappelijk gebruikt.

Huidig.

Het lint dient vandaag de dag nog meer dan oorspronkelijk als verkeersruimte. Het zandpad heeft plaatsgemaakt voor een verharde, meer gedefinieerde weg.

Bebouwing

Oorspronkelijk.

De bebouwing bevindt zich in clusters aan het lint. In 1848 telde het gehucht ongeveer 24 huizen. Bijna allemaal gekenmerkt door langgevelboerderijen evenwijdig aan het lint. Deze bebouwing met bijbehorend erf werd afgewisseld door open akkerstructuren.

Huidig.

Vandaag de dag kent het gehucht ongeveer 60 huizen. Veel oorspronkelijke langgevelboerderijen zijn herkenbaar aanwezig. De agrarische functie van de boerderijen heeft veelal plaatsgemaakt voor een woonfunctie en/ of recreatieverblijven zoals B&B's. Erven zijn geprivatiseerd of in sommige gevallen bebouwd met grotere (mega)stallen. Op de plek waar het gehucht samenkomt met het dorp maken de open akkers steeds vaker plaats voor inbreidingen met burgerwoningen.



Het gehucht 't Loo vandaag de dag. Het oorspronkelijke karakter van het gehucht is in grote mate nog aanwezig. Als je goed kijkt naar details zijn schuren en stallen verdwenen en ingevuld met woonruimten.

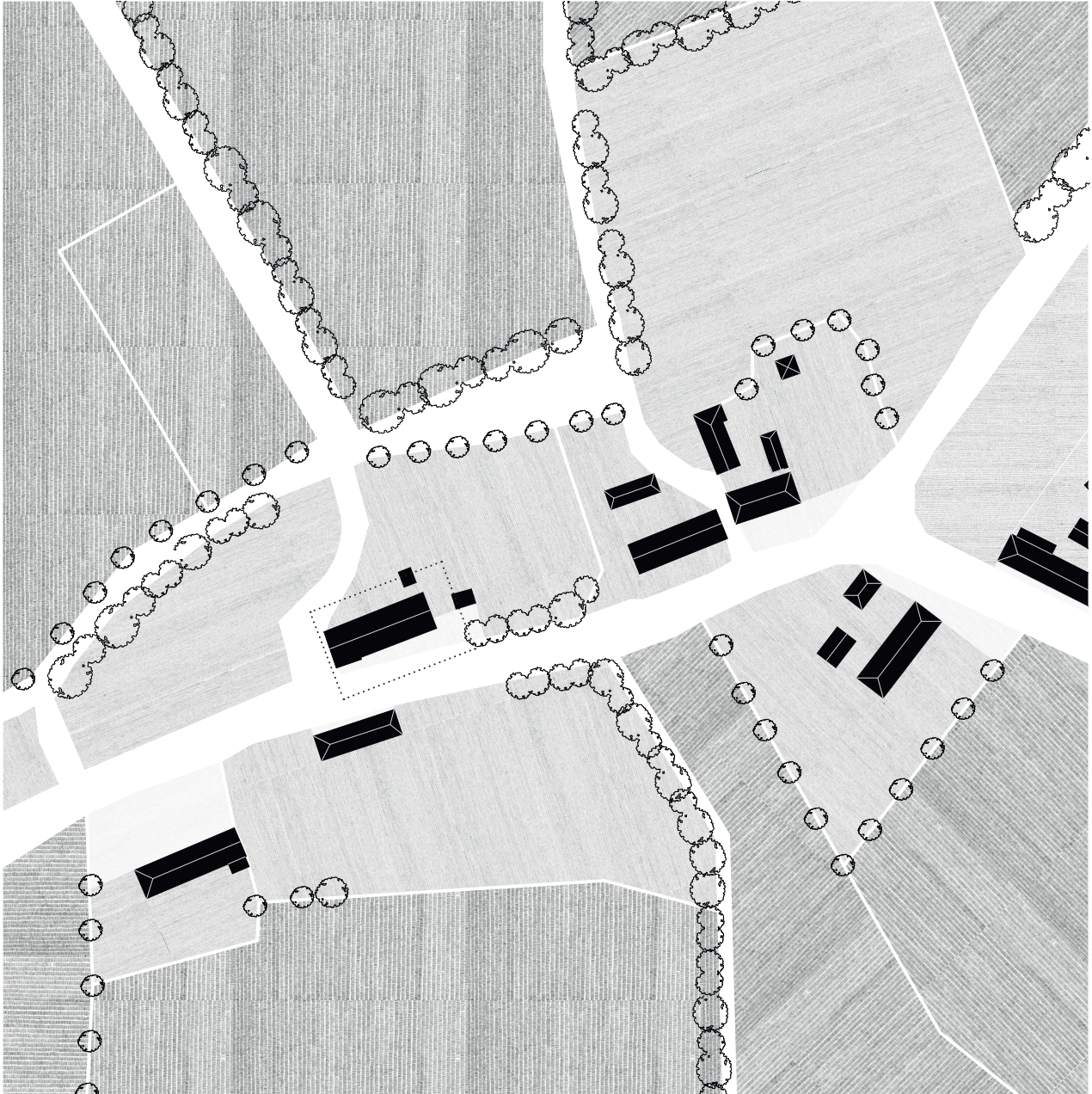


archieffbeelden van het Groot Loo 10

Dicht (bebouwing) en open (landschap) wisselt zich ritmisch af langs het lint. Dit ritme kenmerkt zich door een open ruimte tegenover een bebouwde ruimte, om en om afwisseld.

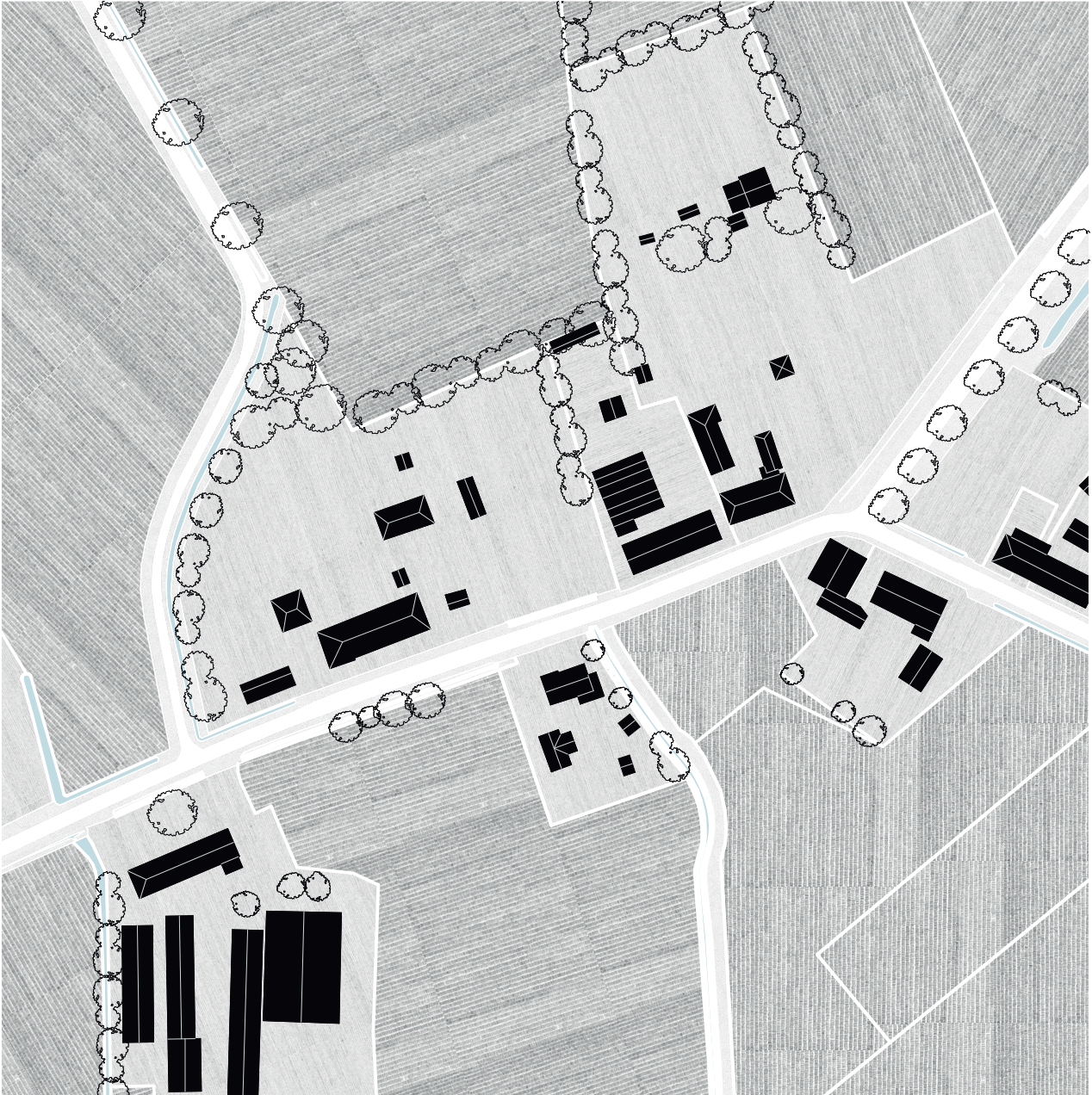


Schaal 1:2000
reconstructie situatie 1900



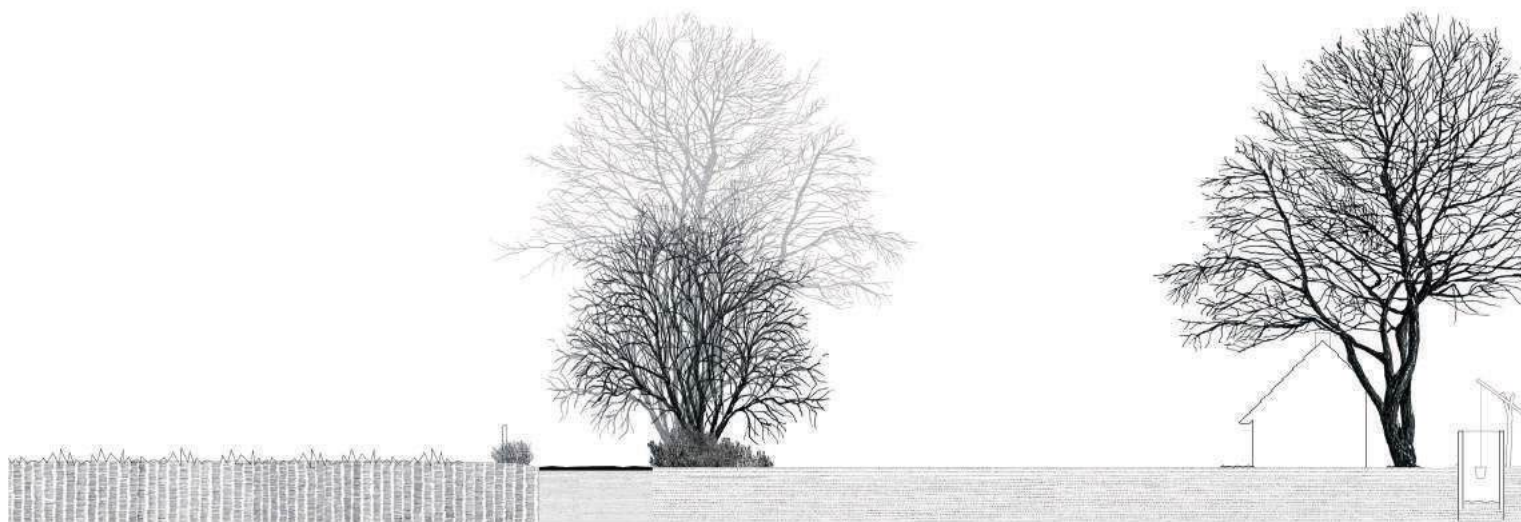
-  bebouwing
-  akkers/ beemden
-  boerenerven
-  lint - zandpaden - houtsingels

situatie 2022



-  bebouwing
-  akkers/ beemden
-  boerenevenen
-  lint - zandpaden - houtsingels

Schaal 1:200
reconstructie doorsnede 1900



weiland

zandpad

houtwal

achtererf

bakhuisje

waterput



langgevelboerderij

lindebomen

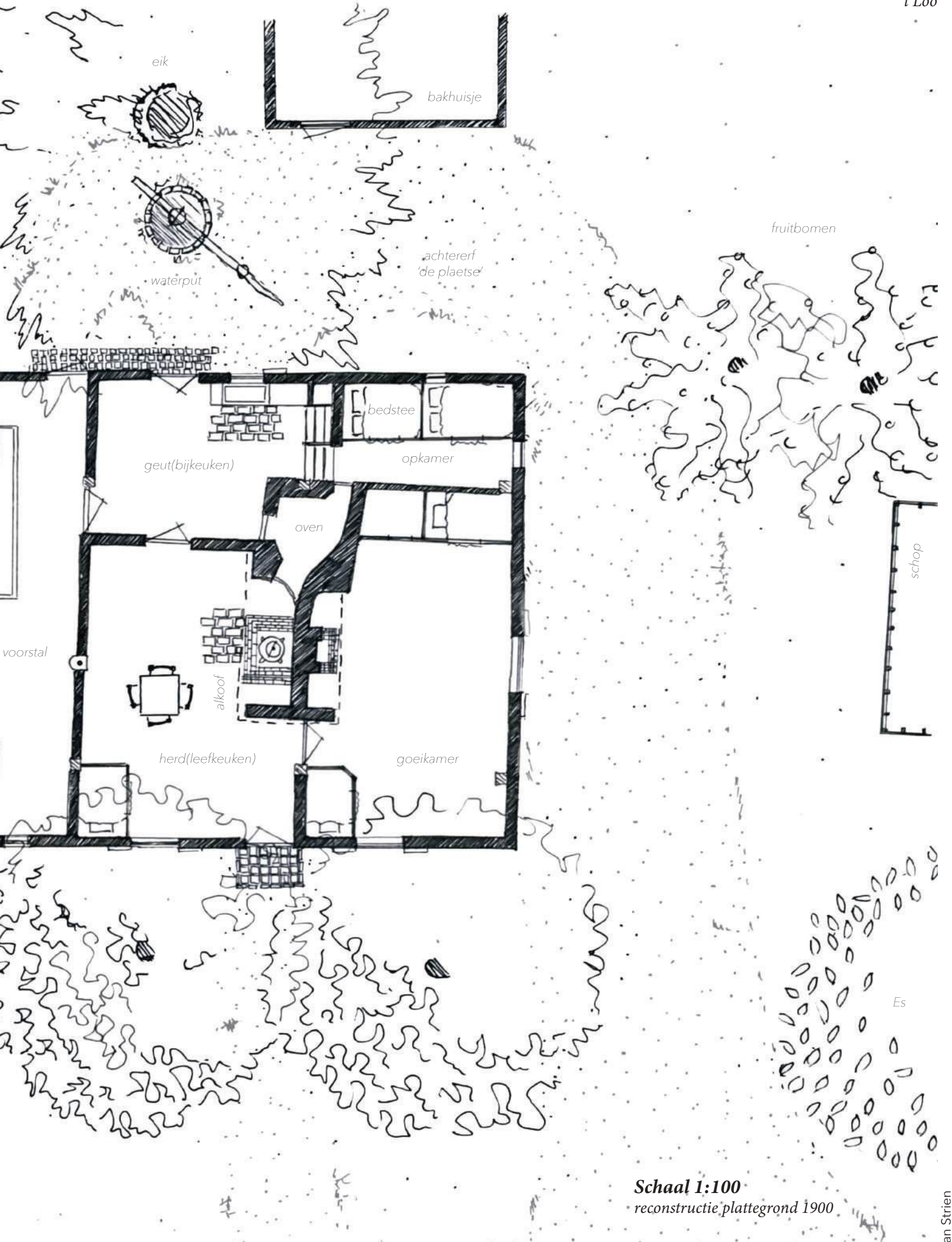
voorref

lint

akker

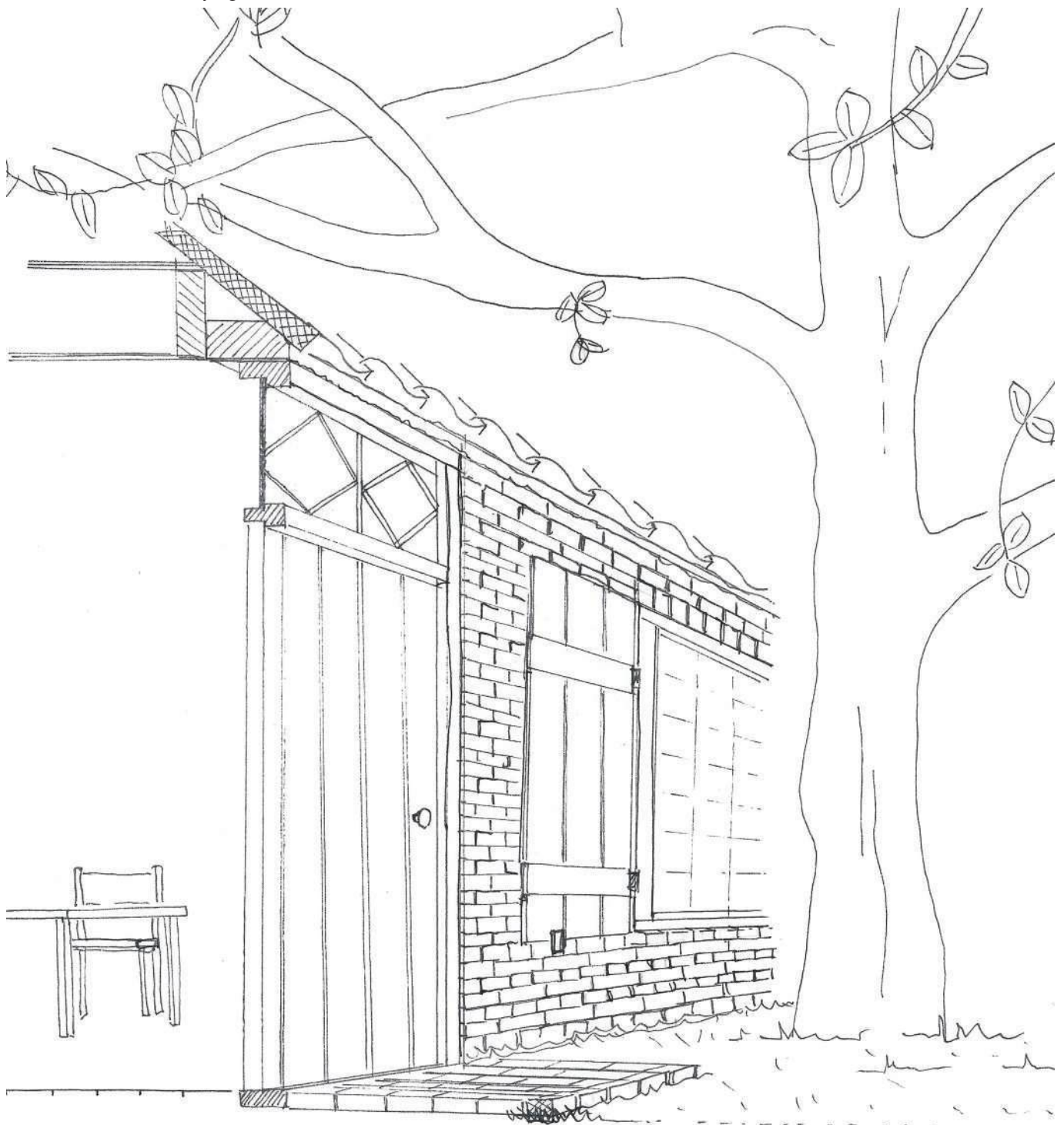
Handwritten notes in the top right corner, possibly describing the site or project details.



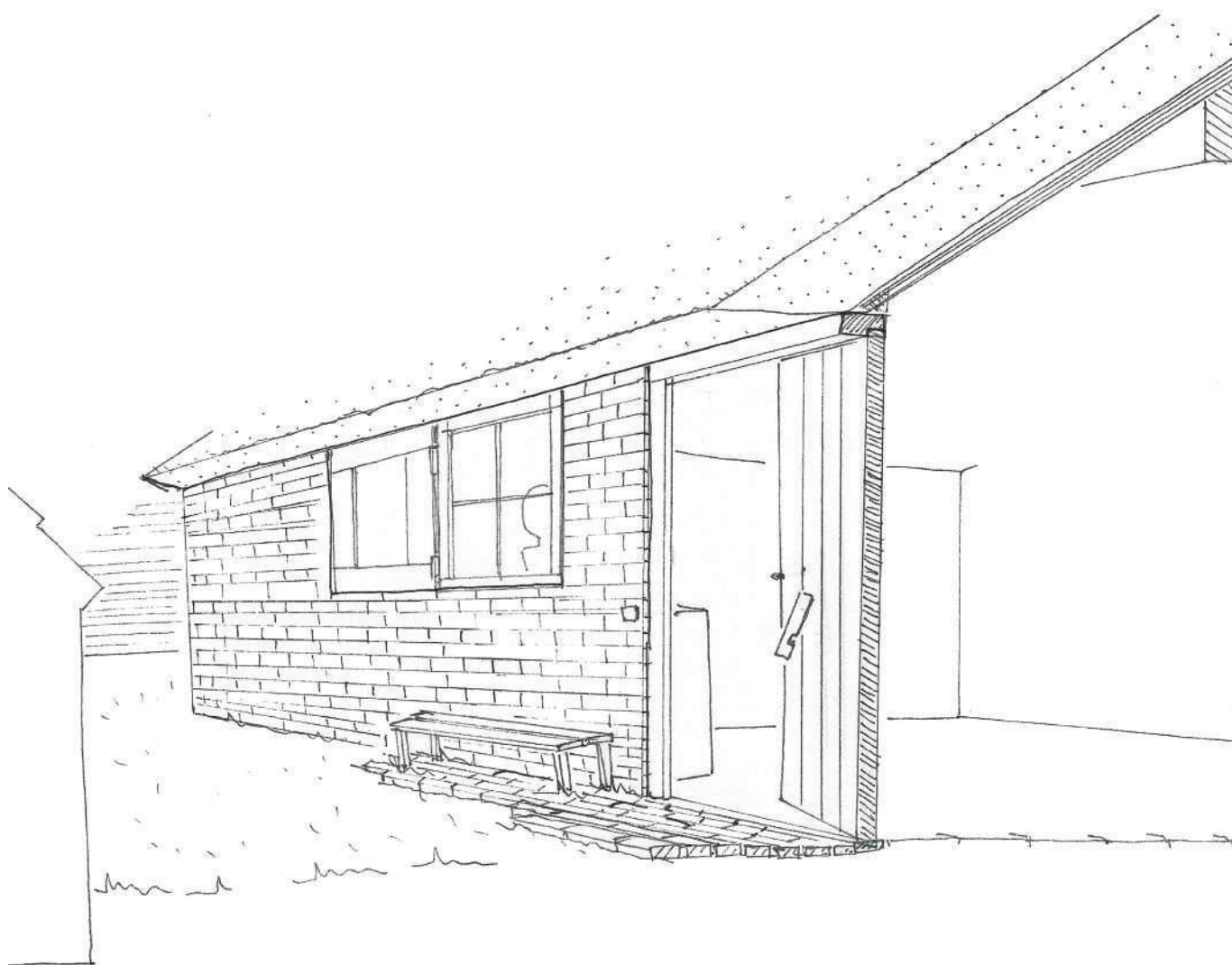


Schaal 1:100
reconstructie plattegrond 1900

Schaal 1:10
reconstructie fragment 1900



Het voorerf wordt enkel gedefinieerd door het beklinkende stoepje bij de voordeur en hoge lindebomen voor de voorgevel. Deze bomen dienen ter beschutting en bescherming. De voordeur komt direct uit in de herd (woonkeuken). De voordeur werd enkel gebruikt bij speciale gelegenheden, zoals zondags na de kerk en bij het verlaten van de woning bij bruiloften en begrafenissen.



De achterplaats op het achtererf wordt gedefinieerd door bijgebouwen, als het bakhuisje, karschop en kippenhok. Het gedeelte bij de achterdeur is verhard, waar zich vaak ook een zitelement bevindt. De knip van de achterdeur is altijd open, echter enkel tot de ruimte (de geut, bijkeuken) die zich achter de deur bevindt.

't Vloeiend - Lage Mierde

Ontstaan.

Het Vloeiend is een gehucht in Lage Mierde. De naam refereert naar het ontstaan van het gehucht tussen twee beekdalen in.

Het cluster van bebouwing is ontstaan op de hoger gelegen gebieden aan de randen van de akkers. Binnenin deze bebouwing ontstonden op natuurlijke wijze in de tussenliggende restructies brinken.

Functie.

Oorspronkelijk.

De driehoekige brinken werden van oorsprong gemeenschappelijk gebruikt voor het verzamelen van het vee. Vanuit hier werd het vee meegenomen naar de verder gelegen weilanden om te grazen

Huidig.

Vandaag de dag worden de brinken minder intensief gebruikt. Ze vormen een rustlocatie voor de voorbijganger of worden naar behoefte toegeëigend door omwonende, bijvoorbeeld voor een straatbbq.

Bebouwing.

Oorspronkelijk.

De bebouwing in het gehucht wordt gekenmerkt door langgevelboerderijen met bijbehorende erven. Het dagelijks leven speelde zich af in en rondom deze boerderijen.

Huidig.

Veel van de oorspronkelijke boerderijen zijn nog aanwezig. De agrarische functies van de boerderijen heeft veelal plaatsgemaakt voor een woonfunctie, evenals de erven die geheel dienst doen als privé tuinen.



Het gehucht 't Vloeiend wordt vandaag de dag nog steeds gekenmerkt door drie driehoekige brinkjes.



archieffbeelden

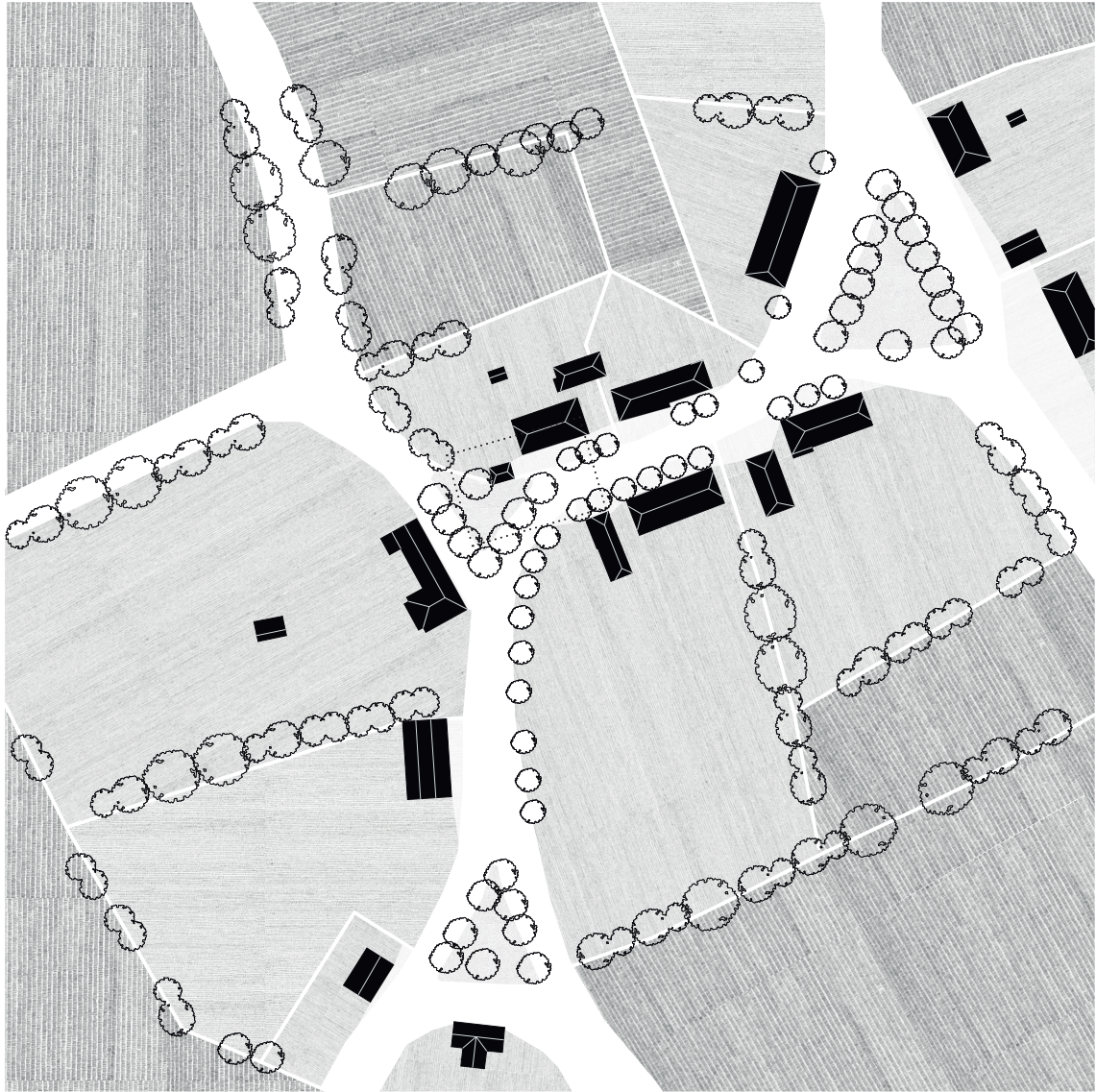


De brinken zijn te herkennen aan hun groene kraker. Ze worden afgebakend door de omringende lindebomen en de kenmerkende kaseieinweg die de brinken en boerderijen met elkaar verbind.

Doorkijk naar het achtererf, waar de 'achterom' wordt gedefinieerd door het bijgebouw direct achter en/of naast het woongedeelte. Vaak met centraal naast de achterdeur de waterput.



Schaal 1:2000
reconstructie situatie 1900



-  *bebouwing*
-  *akkers/ beemden*
-  *boerenerven*
-  *gemeenschappelijke brink*
-  *lint - zandpaden - houtsingels*

situatie 2022



-  bebouwing
-  akkers/ beemden
-  boerenerven
-  gemeenschappelijke brink
-  lint - zandpaden - houtsingels

Schaal 1:200
reconstructie doorsnede 1900



hoogstammige
fruitbomen

moes-
kruidentuin

achteref

langgevelboerderij

vooref

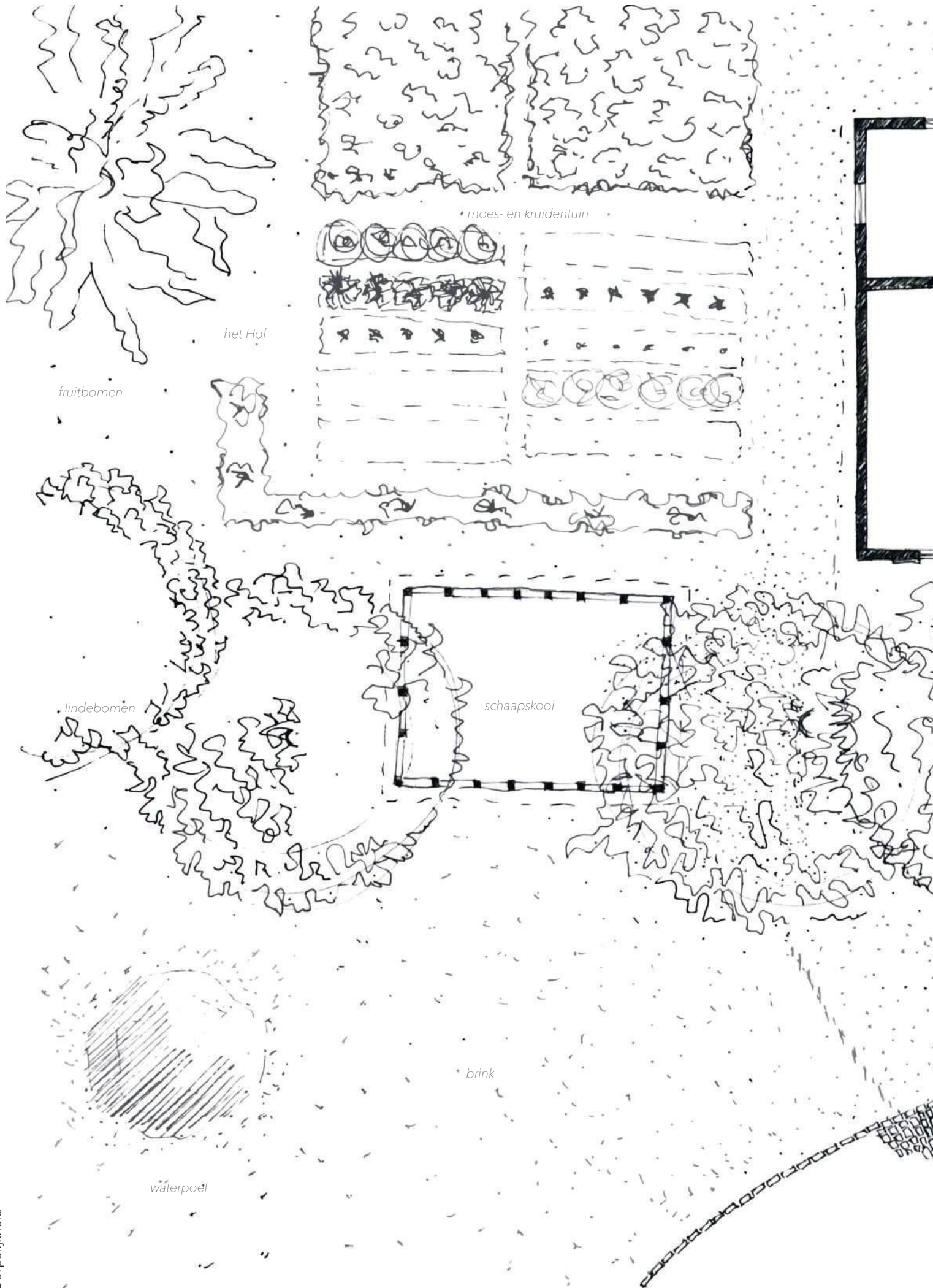
weg

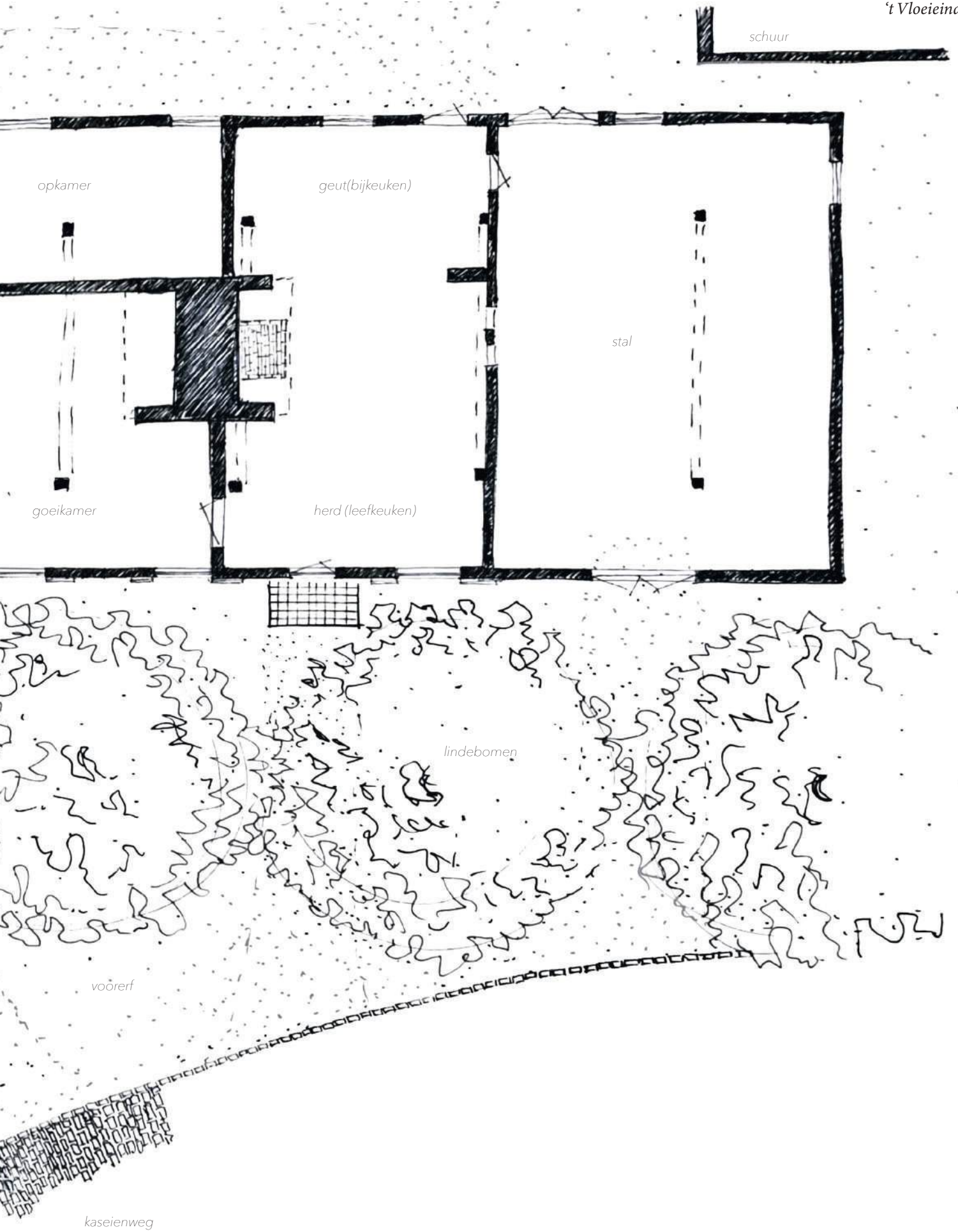


waterpoel voor vee en brand | schaapskooi

brink

doorgaande weg

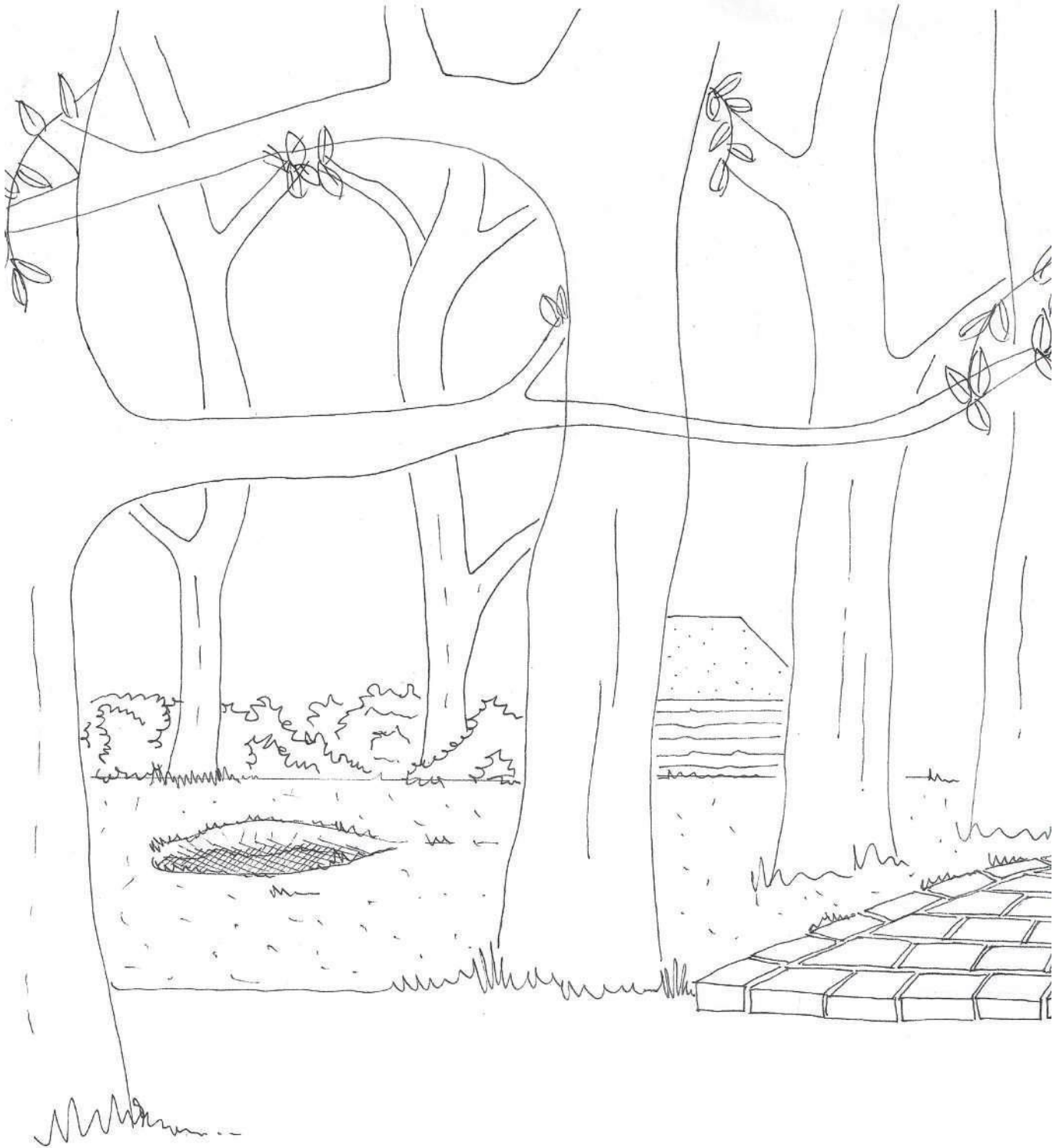




Schaal 1:100
reconstructie plattegrond 1900

Schaal 1:10

reconstructie fragmenten 1900



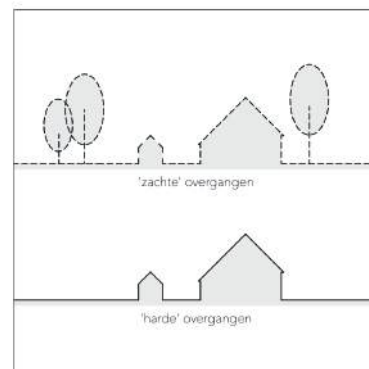
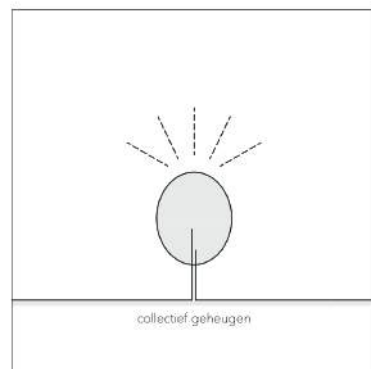
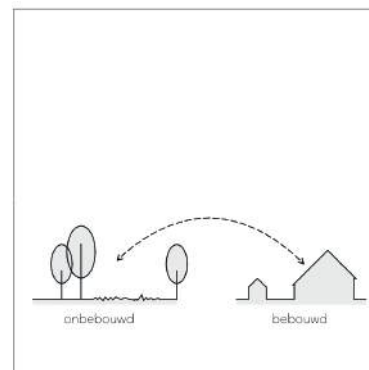
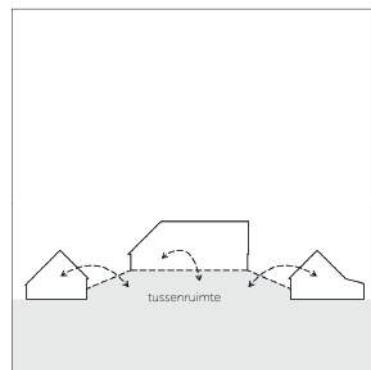
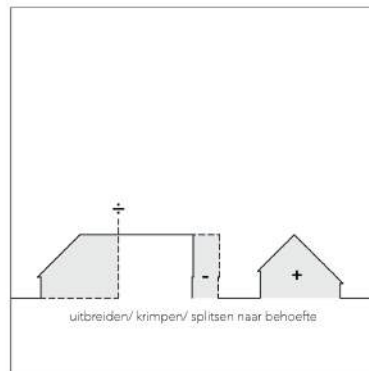
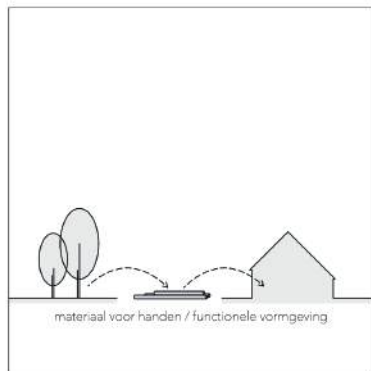
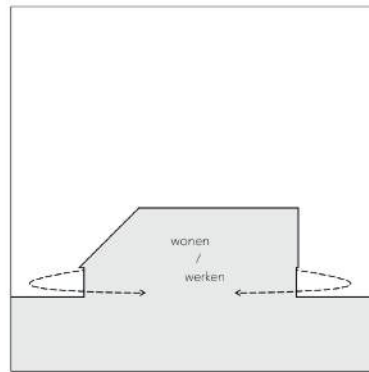
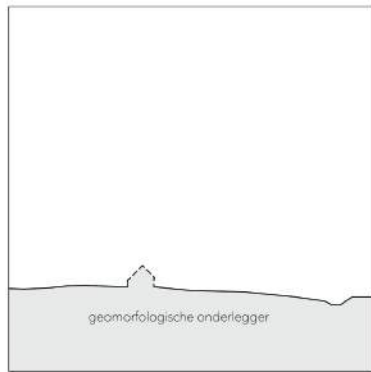
De brink wordt gedefinieerd door zijn groene karakter in de vorm van een driehoekig grasveld, versterkt door lindebomen rondom de brink heen.



De houtwal of houtsingel vormt van oudsher op veel plekken de overgang tussen het erf en de omliggende landerijen. De houtwal/singel zorgt voor beschutting tegen wind en ongewenst bezoek. Daarnaast wordt de beplanting ook functioneel gebruikt in het dagelijks leven rondom het erf. De grote eiken werden gebruikt voor bouwhout en de schors als bijproduct voor de leerindustrie in de stad. Kleine takken dienden als brandhout en twijgen werden gebruikt voor vlechtwerk.

Bevindingen.

- Het dorp volgt geen stedenbouwkundige onderlegger, maar de onderlegger van het onderliggende landschap en de samenstelling van de bodem: de geomorfologische logica. Hierdoor ontstaat een fluïde karakter.
- De tussenruimte is niet ontworpen, maar ontstaan als een restruimte, na het plaatsen van bebouwing in het landschap. De overgangen tussen publiek en privé zijn dan ook gradueel en rafelig. Hierdoor kunnen ruimten naar behoefte worden toegeëigend en worden grenzen steeds opnieuw gedefinieerd. Op deze manier maakt de tussenruimte deel uit van het dagelijkse leven.
- De bebouwde en omliggende onbebouwde hebben een wederkerige relatie en profiteren hierdoor van elkaar. Op deze manier is de bebouwing onderdeel geworden van het landschap. Het dagelijks leven (wonen, werken, vrije tijd) spelen zich vaak letterlijk af onder het zelfde dak.
- De bebouwing is vanuit een praktisch en functioneel oogpunt tot stand gekomen en vormgegeven met voorhanden zijnde materialen. Ook de bebouwing is veranderlijk en kan naar behoefte makkelijk veranderen, uitbreiden of krimpen, dit maakt lange wooncarrières mogelijk, vaak van generatie op generatie.
- Kenmerkende ruimtelijke elementen spelen een belangrijke rol in het collectieve geheugen van het dorp. Deze ruimtelijke elementen zijn dragers van de velen verhalen die de dorpsbewoners verbind en geven ruimtelijk vorm aan de dorpsgebruiks- en omgangsvormen



Anekdoten uit het dorp.

Het dorp Hooge Mierde vormt de plek waar ikzelf, mijn moeder, mijn grootmoeder en generaties daarvoor zijn opgegroeid.

Door gesprekken te voeren, foto's en kaarten te bekijken en samen te schetsen heb ik samen met mijn moeder en grootmoeder het dorp besproken en samengebracht in drie tekeningen waarop per persoon de persoonlijke anekdoten uit het dorp samengevoegd zijn.

De tekeningen laten persoonlijke situaties zien, maar in relatie tot elkaar en het voorafgaande onderzoek geven ze typische gebruik- en omgangsvormen weer. Al is het dorp door de jaren heen flink veranderd, toch zijn veel van deze gebruiks- en omgangsvormen in stand gebleven.

De dorpse gebruiks- en omgangsvormen, de anekdotes uit het dorp.

- *Iedereen komt 'achterom'.*
- *De achterdeur is altijd 'los', maar verder dan de bijkeuken loop je niet.*
- *Het voorerf (de voortuin) is altijd netjes.*
- *Je begroet iedereen die je op straat tegenkomt.*
- *Met bekenden of burenen maak je altijd een kort praatje.*
- *Er zijn veel ongedefinieerde ruimtes en achterkanten. Dit is voor kinderen vaak een groot avontuur.*
- *Ruimtes kunnen naar behoefte worden toegeëigend, bijvoorbeeld voor een schuurfeestje, een buurtbbq, de straatbrunch of de dorpskermis.*
- *Men klooit (vaak op zaterdag) in en rondom het huis.*
- *Er is een hoge mate van zelfredzaamheid. Er wordt zelf ver/ge-bouwd (huizen/ groentekasten etc./ buurtbieb)*
- *Je kent altijd wel iemand die je kan helpen, of dat ene voorwerp kan lenen dat je zoekt.*
- *Men kent een lange wooncarriere en grootouders wonen vaak om de hoek.*
- *Verhalen verbinden dorpsbewoners en gaan door van generatie of generatie.*
- *Functionaliteit is belangrijk. "Doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg".*
- *De invloeden van het landschap zijn altijd dichtbij.*
- *Enzovoort..*

"ANEKDOTES"
HOOG MIERDE

1940 - 2023



Anekdoten vanuit 'ons oma'



nieuwbouw
woning van
'ons' ANS

oppassen
om 'ons' ANOUK & AMY

EDERE
ZONDAG
OM 9.00h
NAAR DE
KERK

KERKPAD

ELKAAR HELPEN
OP HET LAND
TYDENS DE OOST

BURGERWOONINGEN

WEITJE

DORP

Op het
voorelf
VAN DE
BOERDERIJ

kernus tussen
de bomen

ALLE LEVENSMIDDELEN
HAALDE WE UIT
HET DORP OF EIGEN ERF

GE KENT
IEDEREEN

SMIDSEIND
gehucht

DOOR GEEVEN
AKKERS

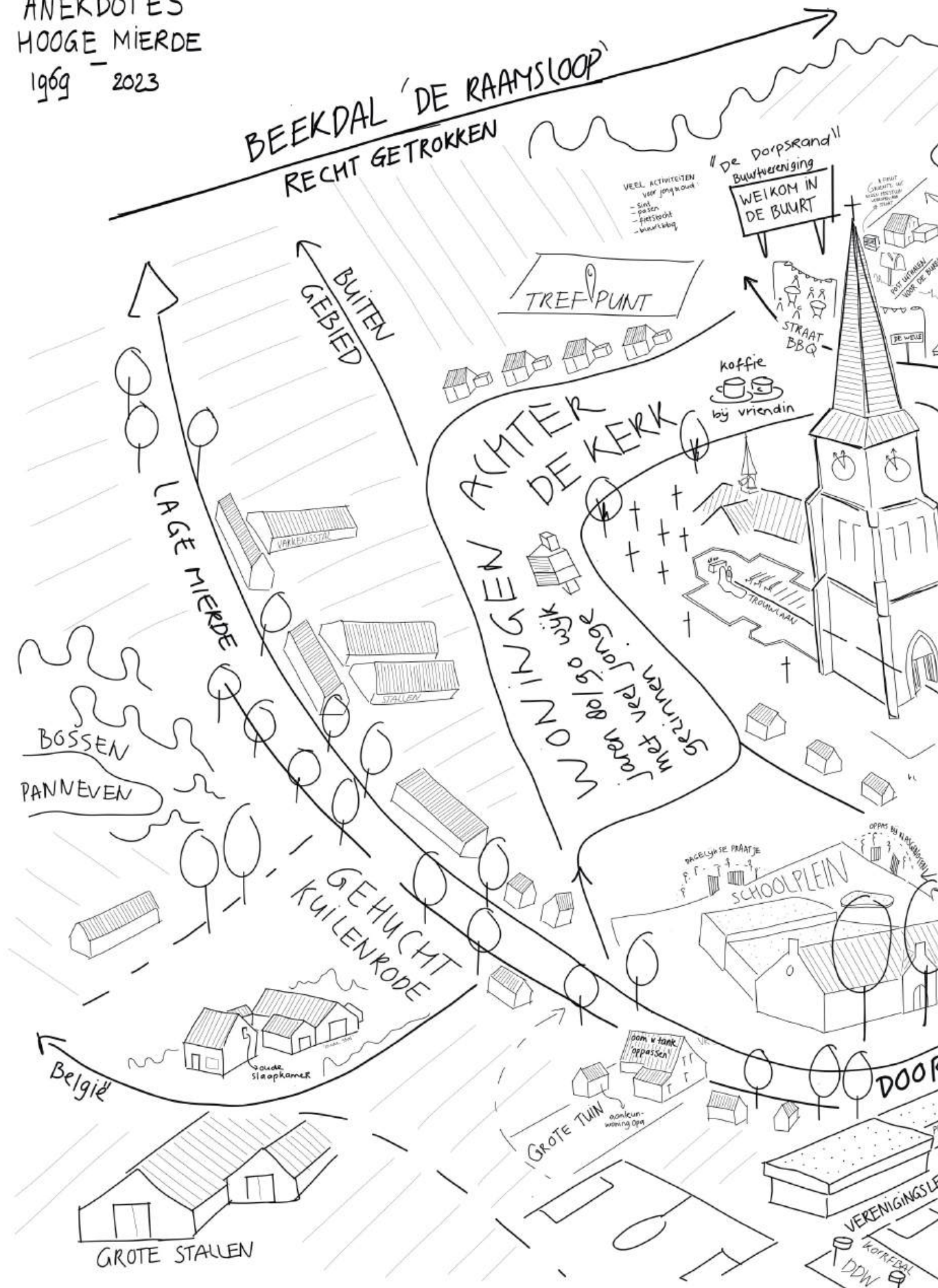
VROEGER
GINGEN WE
HET DORP NIET
VAAK UIT,

REUSEL

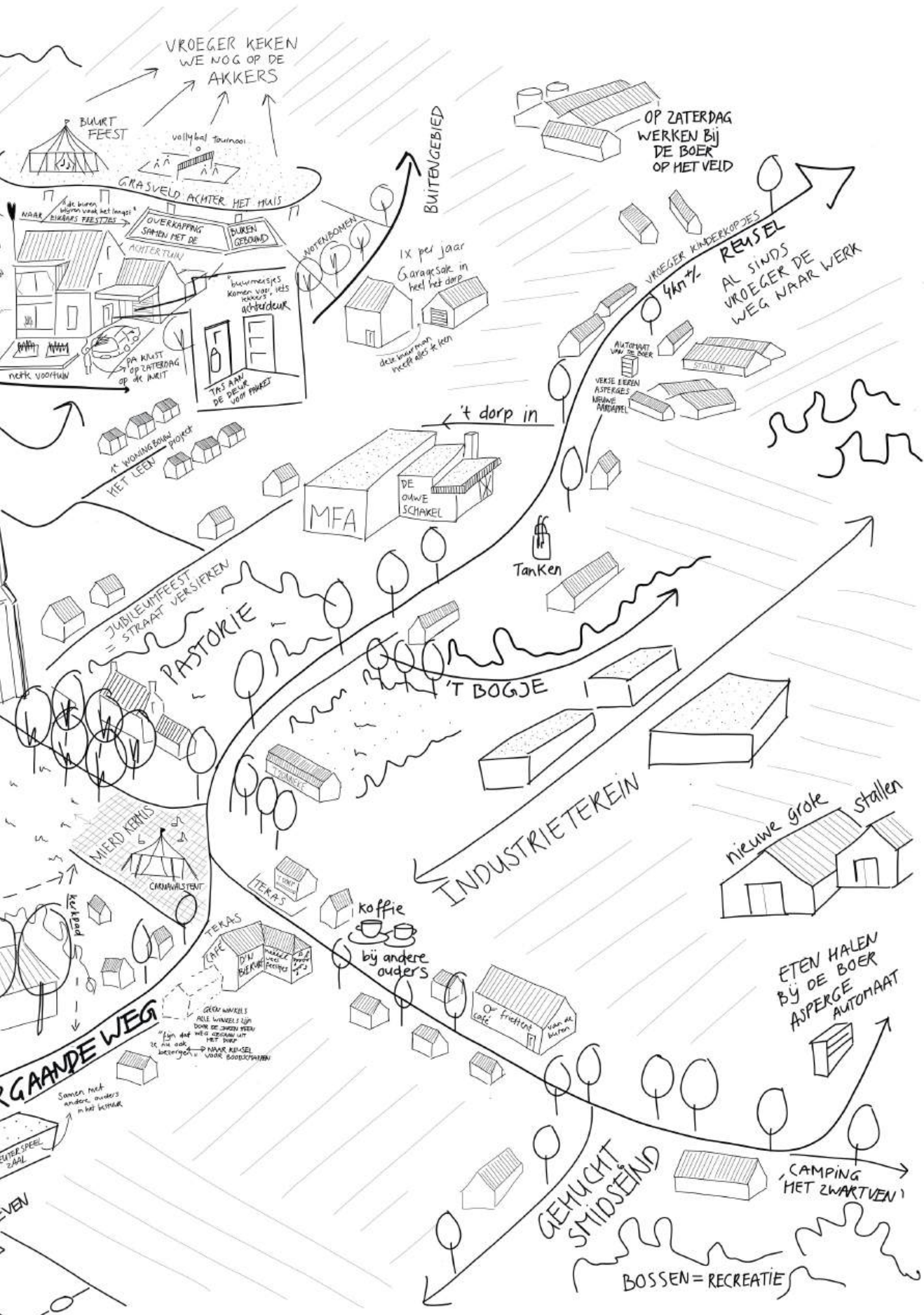
BOS

BOS

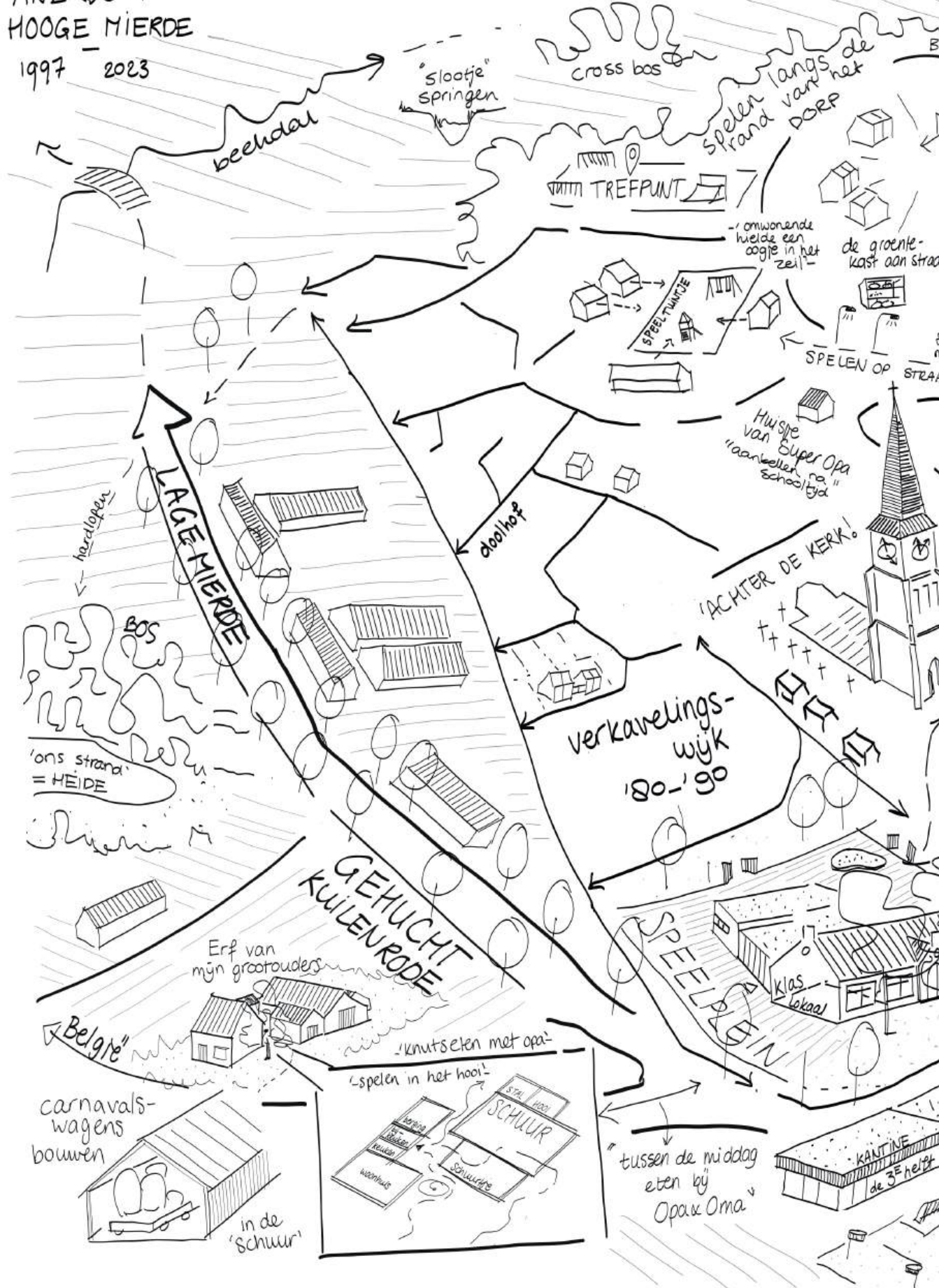
"ANEKDOTES"
 HOOGHE MIERDE
 1969 - 2023



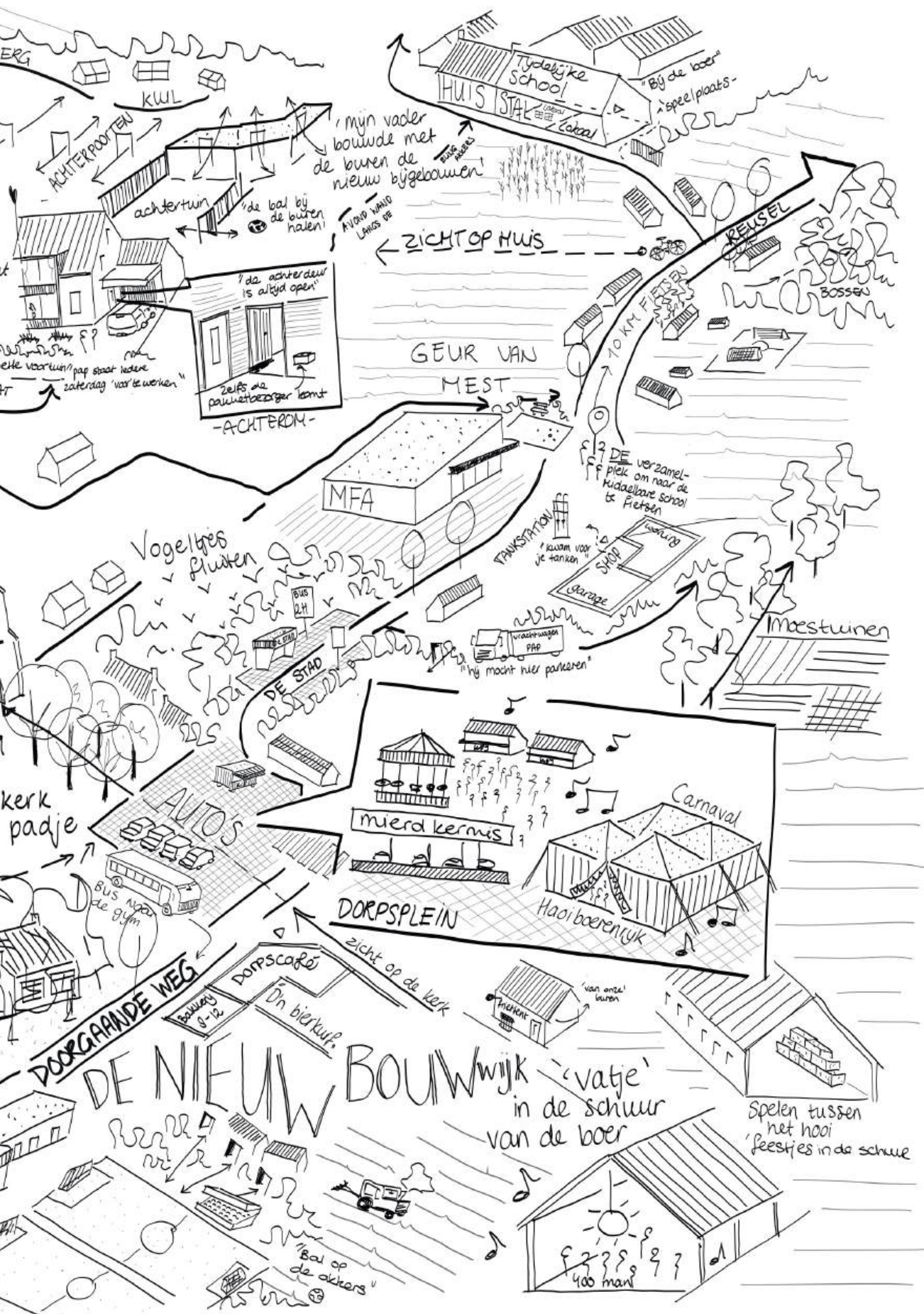
Anekdoten vanuit 'ons mam'



"ANEKDOTES"
 HOOGHE MIERDE
 1997 - 2023



Anekdoten vanuit mijzelf



Kortom.

De ruimtelijke definitie van dorpelijkheid:

Dorpelijkheid gaat niet over enkel het publieke of het privé domein, maar om alle nuances, de grijstinten, hiertussen. Juist in deze tussenruimten kan het dorpse plaatsvinden. De overgang tussen het publieke en het privé domein is dan ook gradueel, informeel en veelduidig vormgegeven. De ruimtelijke sequentie en verbanden tussen deze overgangen spelen een belangrijke rol in de dynamiek tussen het publieke en privé domein. Dit maakt het mogelijk om de tussenruimten naar behoefte steeds opnieuw toe te eigenen in de interactie met de dorpsbewoners die ermee te maken hebben. Hier kan het alledaagse plaatsvinden. Deze informaliteit levert soms gedoe op, maar zorgt juist voor de menselijkheid van het dorpse leven in relatie tot de dorpse gebruiks- en omgangsvormen, zoals 'achterom lopen' en 'elkaar helpen'. Het gaat terug naar het prille begin van het dorp, waarbij saamhorigheid en collectiviteit centraal stonden.



Heel Mierd aan tafel

het herinterpreteren.

Een ruimtelijke casus.

Doormiddel van een casusopgave wordt een ruimtelijke vertaling gemaakt, waarbij het onderzoek naar dorpelijkheid in de hedendaagse context wordt geplaatst. Doormiddel van herinterpretatie wordt voortgebouwd op de geformuleerde ruimtelijke karakteristieken.

Met als doel een persoonlijke ontwerpbenadering. Die laat zien hoe we als ontwerpers met een andere blik kunnen ontwerpen. Een alternatief op het eerder door mij geschetste doemscenario. Een nieuwe dorpse ruimtelijkheid, een nieuwe taal voor het dorp. Hierin staat het ontwerp van de tussenruimten centraal.

Dorpelijkheid is breed en heeft velen interessante thema's. Dit onderzoek concentreert zich verder op het ontwerpen van een alledaagse woonomgeving. Een plek waar alledaagse dingen kunnen ontstaan en een plek kunnen krijgen. Ik ben van mening dat in het dorp, misschien anders dan in de stad, puur publieke plekken minder van belang zijn. De alledaagse woonomgeving kan dit allemaal zijn. Het zit hem in de ambiguïteit van deze ruimten.

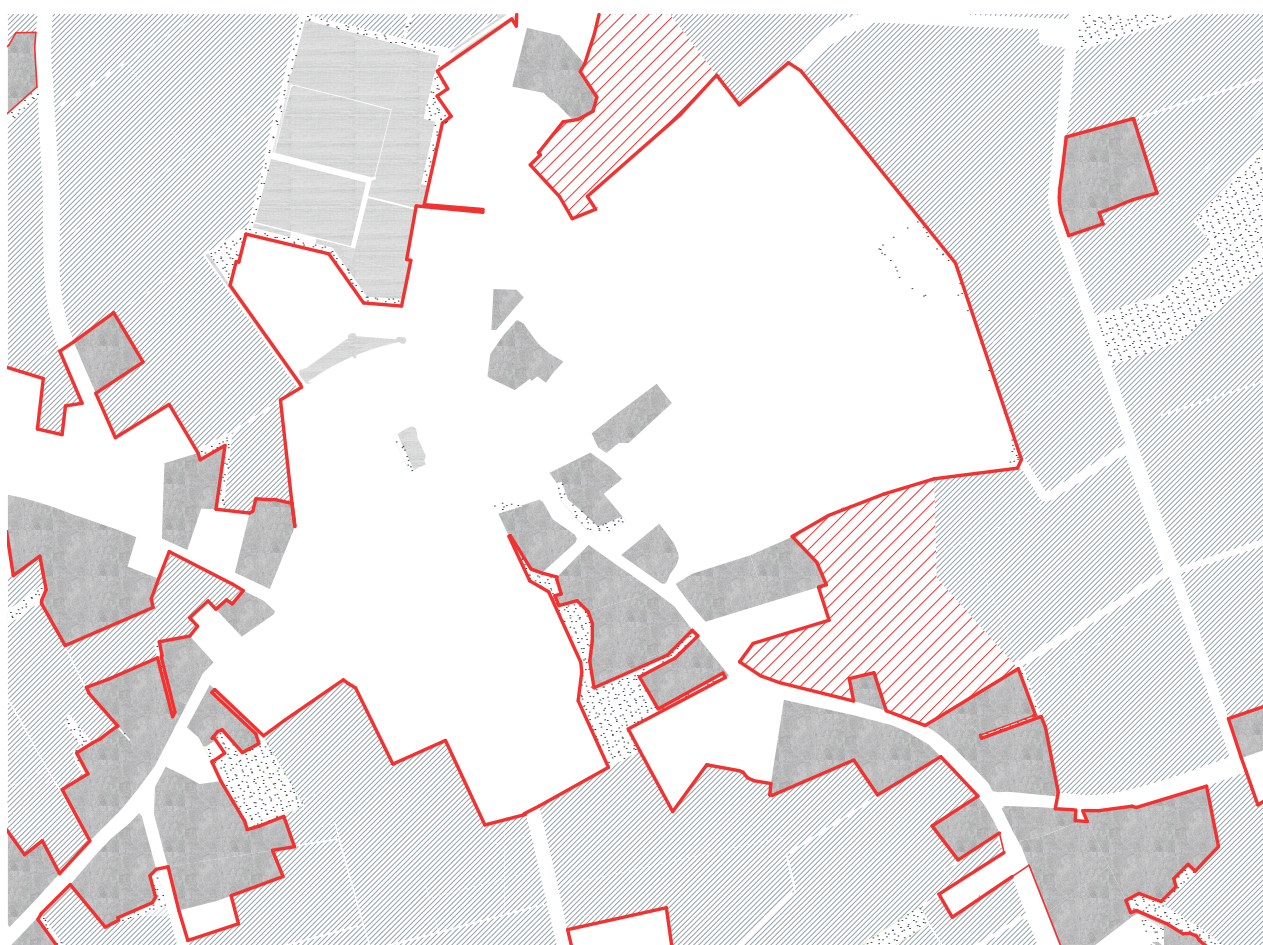
Hierbij wordt antwoord gegeven op maatschappelijke vraagstukken die vandaag de dag in het dorp afspelen. Zoals het besef van ontwerpen met een hogere dichtheid, toenemen anonimiteit en vergrijzing.

Deze opgave gaat niet enkel om het vinden van een nieuwe vorm en architectuurtaal, maar ook om het maken ruimtelijkheid waar het alledaagse, de dorpse gebruiks- en omgangsvormen in relatie tot het publieke domein plaats kunnen krijgen.

Vanuit dit oogpunt is gewerkt aan een ruimtelijke opgave in het dorp Hooge Mierde. Het dorp waar ikzelf vandaan kom. Hierbij wordt een bestaand erf ingezet om binnen de bestaande structuren het dorp te vernieuwen. Het ontwerp vormt een alternatief op de eerder omschreven stedelijke woonvormen en vormt een alledaagse (woon)omgeving voor de dorpsbewoners van vandaag de dag. Een woonvorm die het mogelijk maakt om van generatie op generatie, samen te leven onder één dak, op één gezamenlijk erf.

Bestaande contouren

In plaats van open landbouwgronden beetje bij beetje bij het dorp te voegen door nieuwe verkavelingswijken te bouwen wordt gekeken hoe juist binnen de huidige contouren van het dorp kan worden voortgebouwd. Waarmee tegelijkertijd het dorp binnen de bestaande structuur kan worden versterkt.



 geplande uitbreidingslocaties

De dorpsbewoner van vandaag.

De conventies en het leven in het dorp zijn veranderd. Wie leven er momenteel in het dorp? Wat hebben zij nodig en welke verbindingen gaan zij aan met elkaar en het dorp?

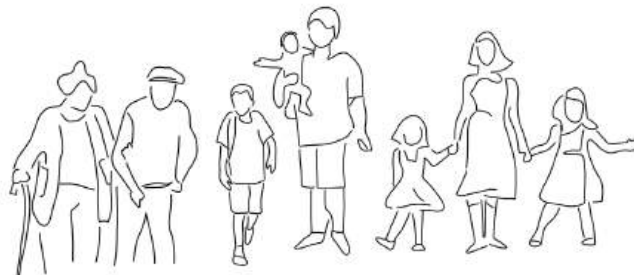
Het ontwerp focust zich op het ontwerpen van een typologie die het mogelijk maakt om samen met verschillende families van generatie op generatie onder 1 dak te wonen.

Deze typologie gaat uit van de kracht van het vaker terugvallen op eigen kringen. Zo kan deze typologie antwoord geven het de groeiende hulpvraag van ouderen, opvang van kinderen en het efficiënt omgaan met ruimten, door ruimten te delen met eigen (vertrouwelijke) kringen. Niet alleen praktisch, maar als dorpsgeen deel van de samenleving.

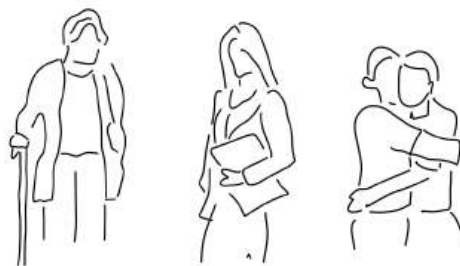
Wie wonen er in het dorp?
De groeiende groep ouderen die graag in hun dorp willen blijven wonen, maar waar een gebrek aan voorzieningen en de groeiende hulpbehoefte dit vaak niet mogelijk is.



Jongeren en starters die steeds vaker in het dorp willen blijven wonen, de mogelijkheid om thuis te werken maakt het bijvoorbeeld niet meer noodzakelijk om naar de stad te vertrekken.



Het gezin, alleenstaande ouders of samengesteld die graag in een ruime, groene en kindvriendelijke omgevings willen wonen.



Samenleven onder 1 dak

Dit project focust zich op het ontwerpen van een typologie die het mogelijk maakt om van generatie op generatie, met verschillende families samen te leven onder 1 dak. Waarbij wonen - werken en ontspanning samen komen. Een ruimtelijke verwijzing naar de typologie van de langgevelboerderij in het dorp. Waarin mens en dier samenwoonde - werkte en leefde onder 1 dak.



(vooramlige) Boerderijen aan het dorpslint in het dorp Hooge Mierde.

De maat van het erf.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het dorp zich van oorsprong kenmerkte uit diffuse clusters bebouwing in het landschap verbonden door een netwerk van linten.

Deze bestaande structuur, vaak gekenmerkt door (boeren)erven is vandaag de dag nog zichtbaar tussen de latere uitbreidingen van het dorp Hooge Mierde. Een wandeling van landschap naar de dorpskern geeft deze structuur goed weer.

Ondanks de groei van het dorp is te zien dat veel van deze oorspronkelijke erven wachten op een nieuwe of verbetering van de invulling. Boerderijen komen leeg te staan en raken in verval of erven worden geheel geprivatiseerd waardoor het doorwaadbare karakter van het dorp verloren gaat. In de toekomst zullen door het stoppen van agrarische bedrijven nog meer erven wachten op een nieuwe invulling.

Deze bestaande erven bieden kansen om het dorp binnen de huidige contouren te versterken in plaats van steeds maar meer van zijn landschappelijke omgeving in te nemen.

De maat van het erf kan een rol spelen als stedenbouwkundige maat binnen het gehele weefsel van het dorp. Een 'tussenschaal' tussen het dorp en de private woning, door het erf te zien als een complex waar verschillende families samen wonen. Een gemeenschap van mensen die je beter kent (in het groeiende dorp).

Het erf is van oorsprong een samenhangend geheel tussen bebouwd en onbebouwde ruimte en begroeiing. Een aaneenschakeling van binnen- en buitenruimte, die in elkaar overvloeien en van elkaar profiteren .

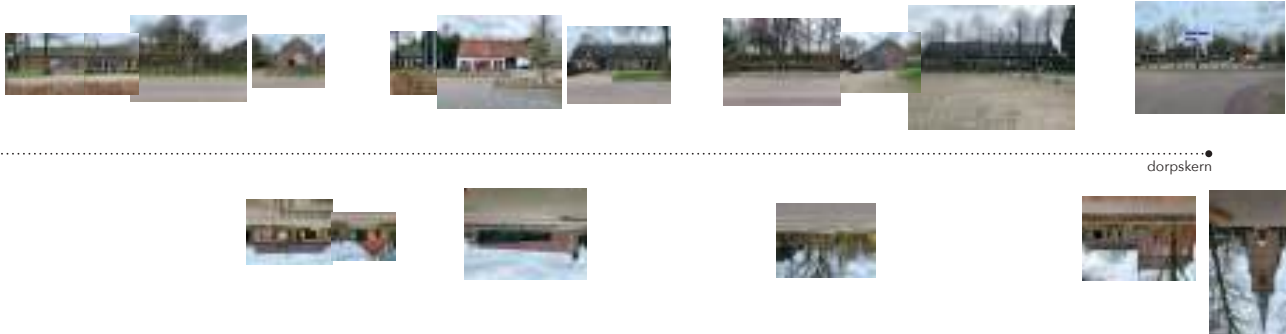


Een wandeling van landschap tot aan de dorpskern



Een wandeling langs het dorpslint.

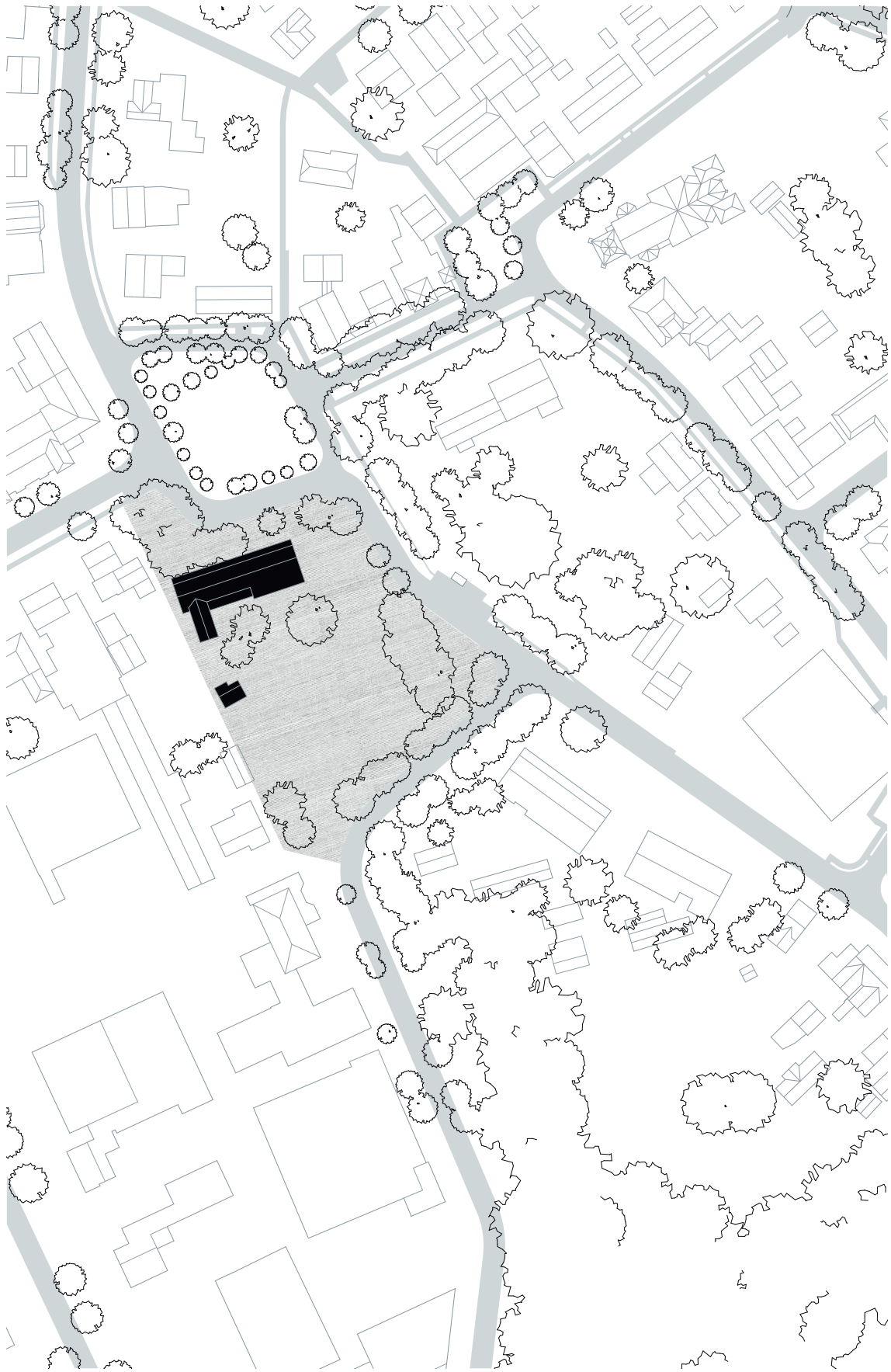
Een wandeling langs het dorpslint, maakt de oorspronkelijke erfstructuur van het dorp zichtbaar. Met als eindpunt de projectlocatie, welke door uitbreidingen van het dorp in de afgelopen decenia in de dorpskern is komen te liggen, omringt door bebouwing.



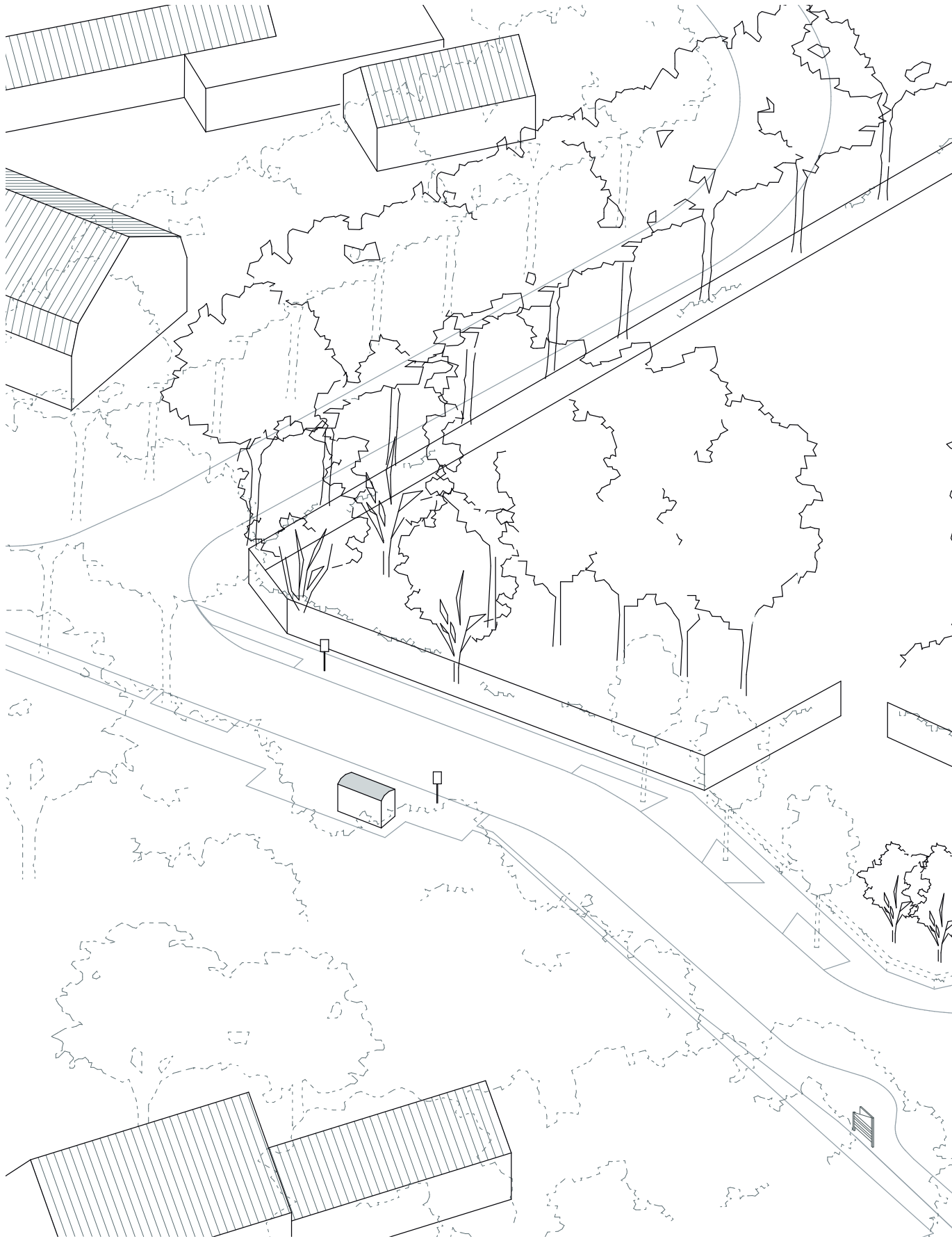
De bestaande locatie in beeld.



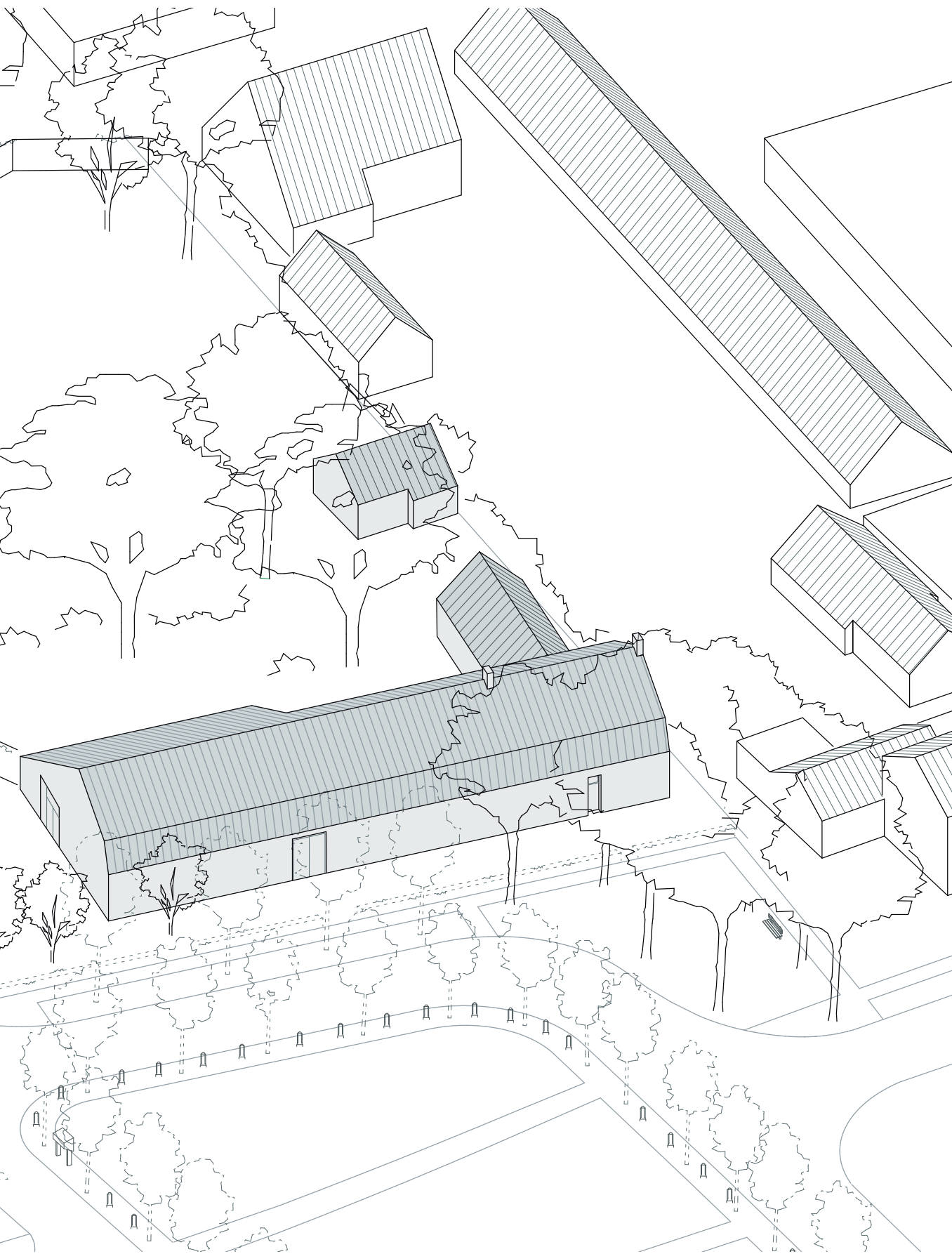
foto's van de huidige situatie.



de bestaande situatie.

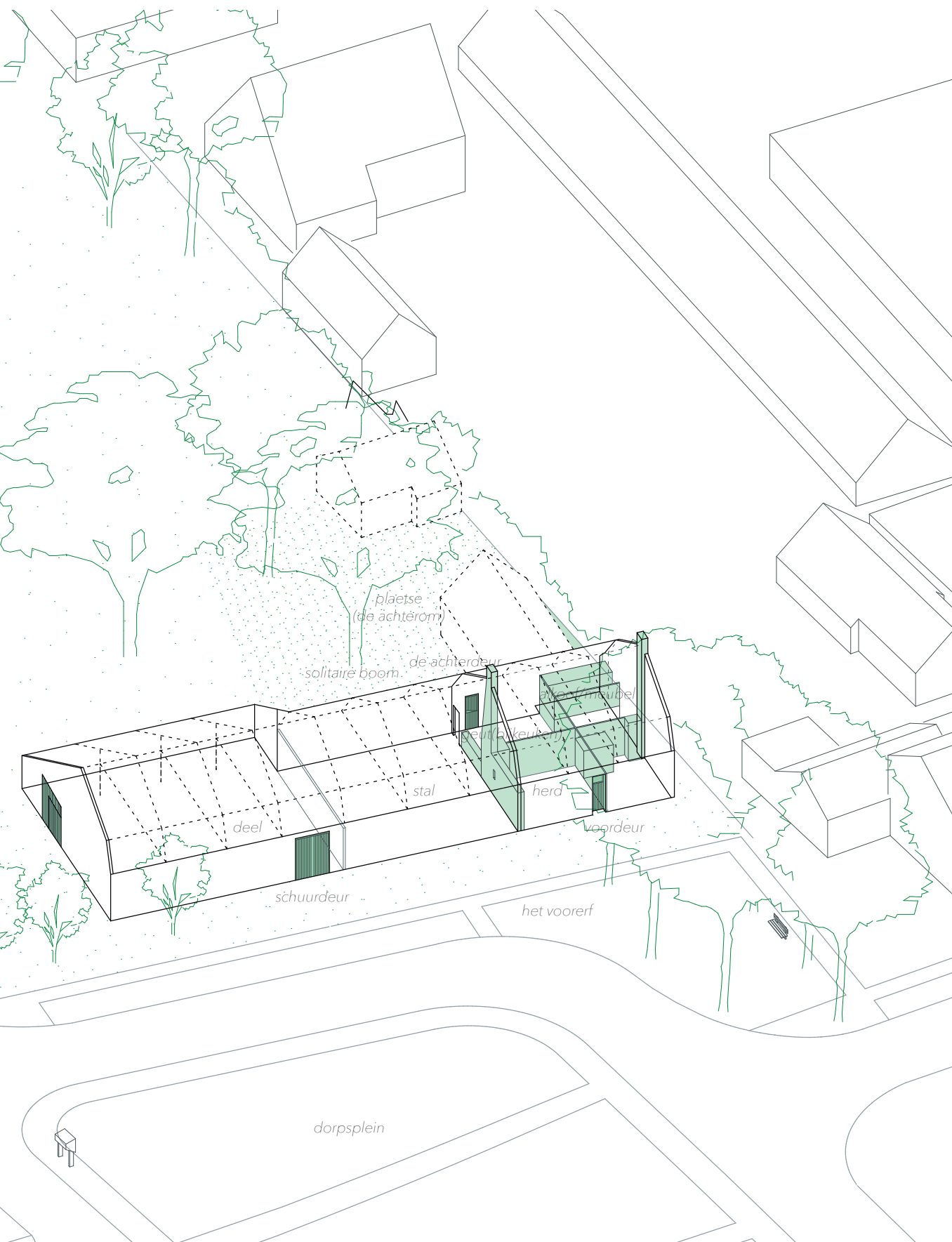


de bestaande situatie in relatie tot zijn context.





Bestaande context geanalyseerd aan de hand van kenmerkende ruimtelijke elementen die gekoppeld kunnen worden aan het onderzoek.



De bestaande structuren (bebouwing, groenstructuren, context) vormen het startpunt voor het ontwerp. Geen leeg vel, maar een locatie waar op gereageerd kan worden.

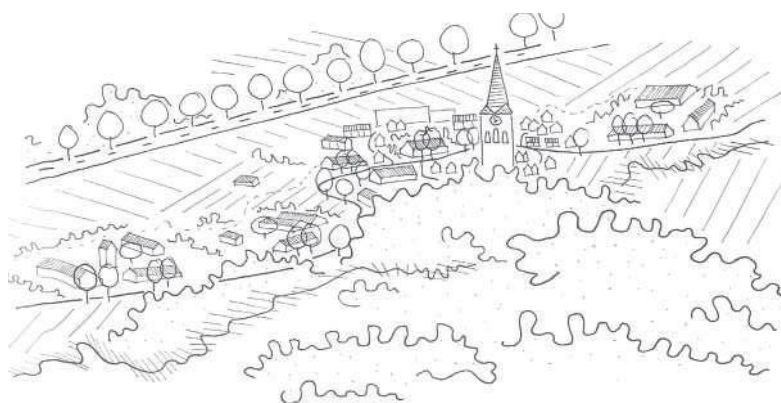
In analogie met het erf en de boerderij.

In analogie met het erf en de boerderij vormt een sequentie van ruimtelijke elementen de leidraad van het ontwerpproces. Het zijn kenmerkende elementen uit het collectieve geheugen van iedere dorping. Juist niet alleen in architectonische verschijning, maar ook in ruimtelijkheid en gebruik. De eenvoud, pragmatiek en het alledaagse uit de boerderij en het leven in het dorp.

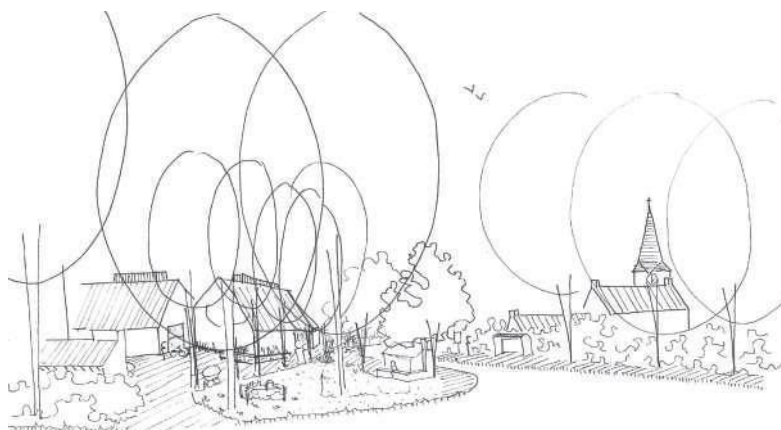
Deze elementen verhouding zich tot de dorpsgebruiks- omgangsvormen en vormen op verschillende schaalniveau's de schakel tussen het dorp en haar dorpsbewoners.

Bij de herinterpretatie van deze ruimten is tijdens het ontwerp proces de vraag gesteld wat de betekenis is van deze elementen vandaag de dag om zo voort te bouwen op het bestaande ruimtelijke karakter van het dorp.

Anders dan de volgende tekeningen misschien doen vermoeden is dit geen chronologisch proces geweest, maar juist een wisselwerking tussen verschillende schaalniveau's en de samenhang en verwevenheid hierin.



het dorp in het landschap.



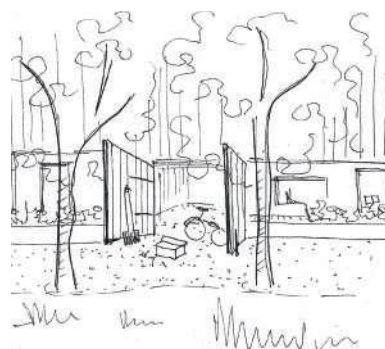
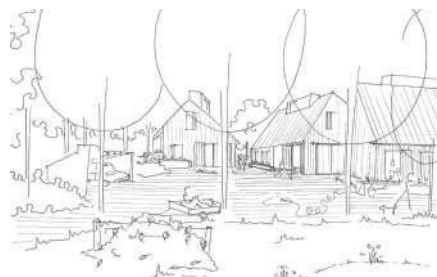
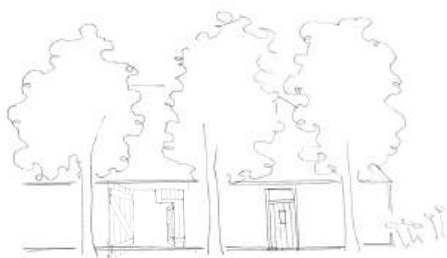
langgevels aan het lint.

Herinterpretatie vandaag de dag.

Vanuit het bestaande karakter van de verschillende ruimtes wordt een herinterpretatie gemaakt naar de invulling en betekenis van deze ruimtes vandaag de dag. Deze invulling wordt verder toegelicht in het ontwerp. Onderstaande schetsen geven een weergave van schetsen en schaalniveau's gedurende het ontwerpproces.

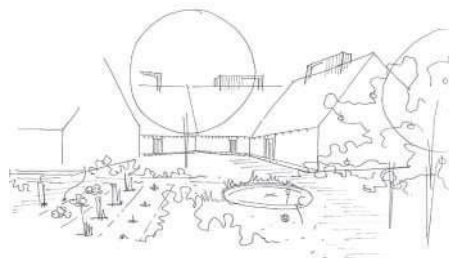
het voorerf

de verbinding met het dorp



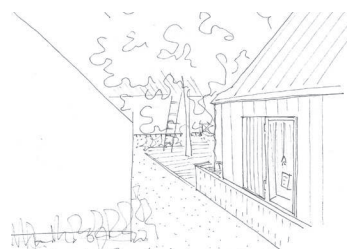
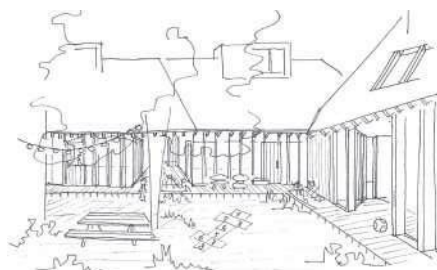
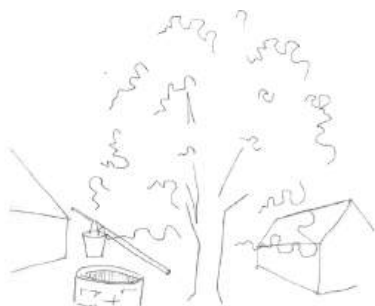
het achtererf

een plek voor productie



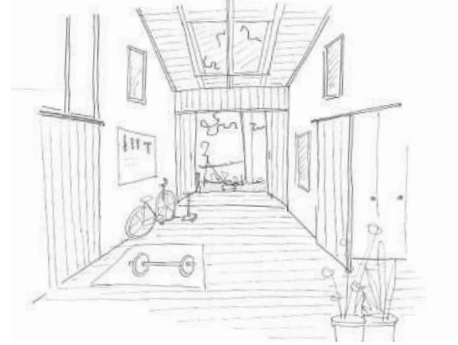
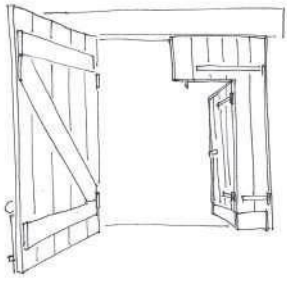
De plaetse

het centrale punt



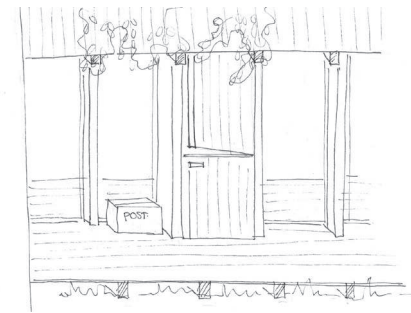
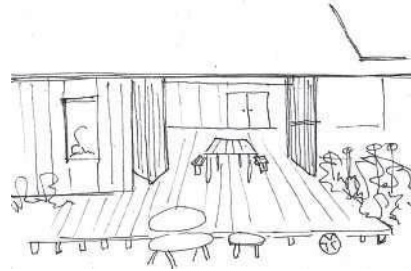
het deel

Een plek voor bedrijvigheid



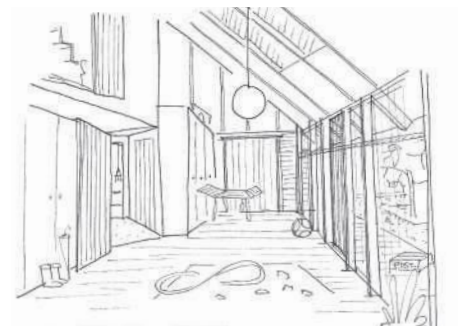
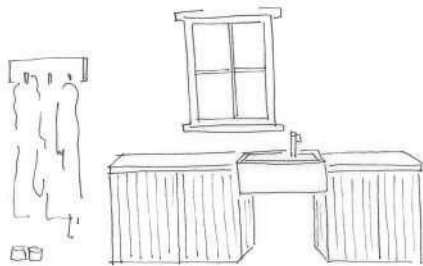
De achterom

Gastvrijheid



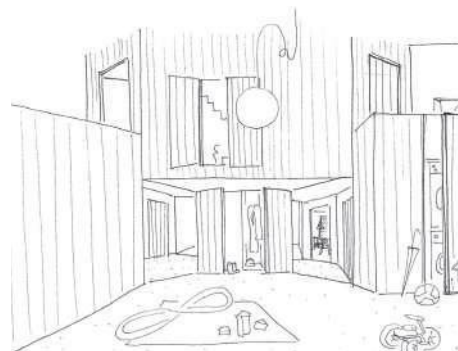
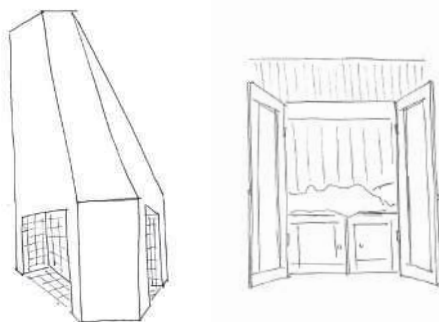
de geut (bijkeuken)

Een informele entree en een ruimte voor dagelijkse werkzaamheden



Het meubel/ de alkoof

Een functioneel hart dat staat voor samenkomst





*Referentie Adèle Koekkoek
olieverfschilderingen van het leven op de boerderij.
de geut - de plaetse - de alkoof*



het voorerf

het achtererf

de plaetse

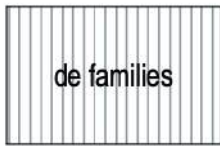
PUBLIEK

alle grijstinten tussen

De grijstinten tussen het publieke en prive domein.

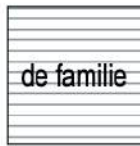
De ruimtelijke elementen zijn te koppelen aan de grijstinten tussen het publieke en prive domein. Ze vormen in hun nieuwe vorm de schakel in de gezamenlijke woonvorm. Ze leggen relaties opnieuw relaties tussen het dorp, de bewoners van het erf, de verschillende generaties en het individu. In de wisselwerking tussen bebouwde en onbebouwde ruimte, voor en achter, binnen en buiten, en het dak.

Zo zet het ontwerp in op het ontstaan van tussenruimten op verschillende schaalniveau's. Een doorwaadbaar, informeel en veranderlijk geheel. De ambiguïteit van ruimten die toegeëigend kan worden naar behoefte. Dorpelijkheid gaat namelijk niet over het enkel publiek of privé domein, maar om alle nuances, grijstinten, hiertussen. Juist in deze tussenruimte kunnen het alledaagse en de dorpse gebruiksvormen (anekdotes) plaats krijgen.



de families

het deel



de familie

de geut



het gezin

alkoof

het individu

de kamer



publiek en prive

PRIVE

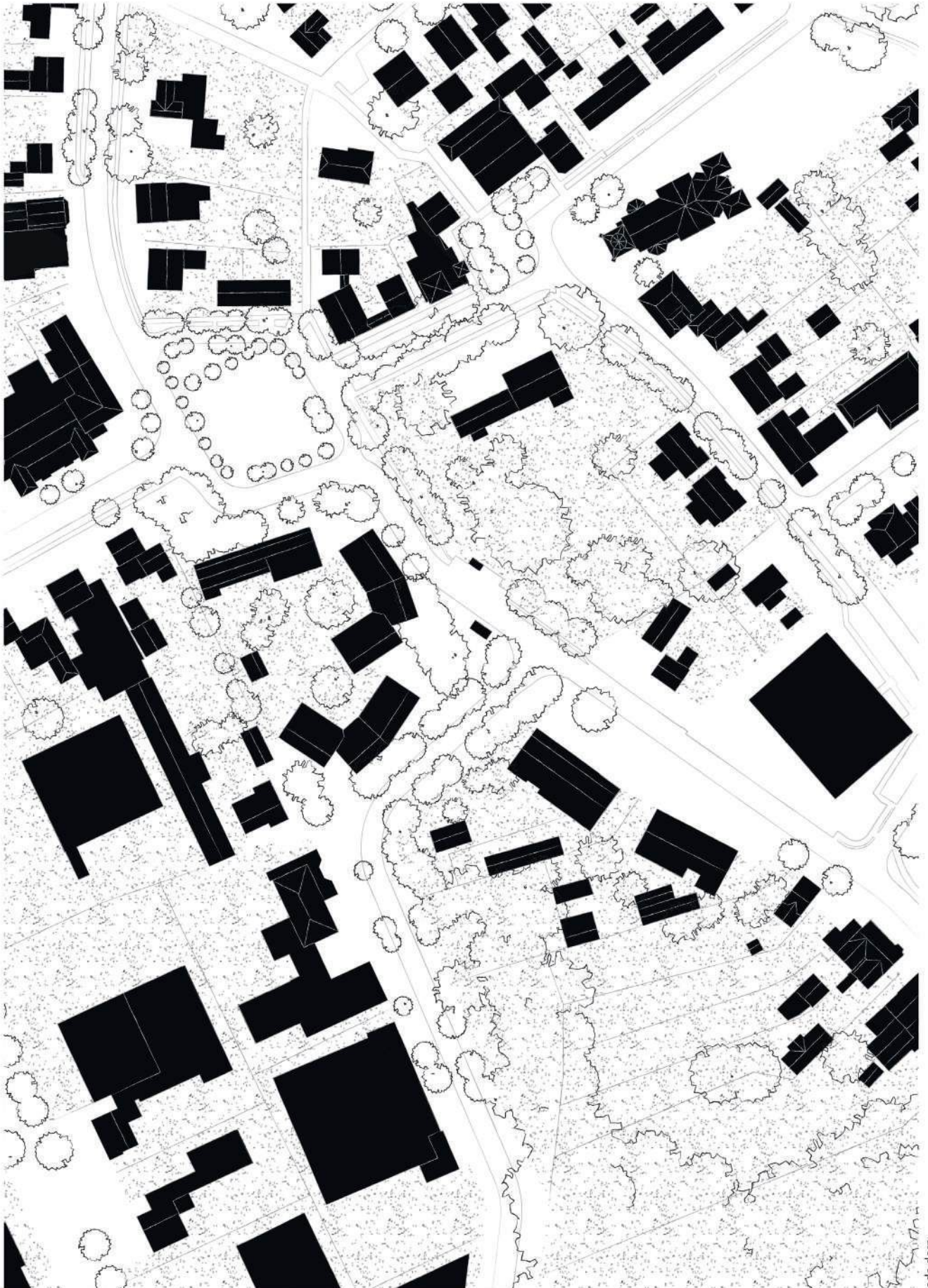
het ontwerp.

't Dorp

Een bestaande boerderij aan het lint van het dorp. Gelegen aan het dorpsplein onder de schaduw van de leegstaande kerktoeren die nog ieder uur luidt. Het dorpslint verbindt het dorp met de omliggende dorpen en maakt verbinding het omliggende landschap. Vijf populieren markeren het voorerf, de plek waar de bus 1 keer per uur stopt.

De nieuwe toevoegingen aan het erf zijn in samenspel met de bestaande boerderij, groenstructuren en context geplaatst. Ze bewegen mee met de bestaande structuur van langgevels aan het dorpslint en markeren hiermee nieuwe dorpse ruimtes. Het erf wordt weer verweven met het dorp, een doorwaadbaar geheel, maar door de fluïde plaatsing van de nieuwe volumes ontstaat er een ruimtelijke hiërarchie. Een samenspel tussen bebouwde en onbebouwde ruimte, voor en achterkanten. De toevoegingen reageren hiermee op de nieuwe context van het erf, welke de afgelopen decennia is omsloten door nieuwe wegen en





Schaal 1:1000
Een uitsnede van het dorp

N
1:1000

uitsnede dorp



Schaal 1:200
Een uitsnede van het dorp



't Voorerf
Ge groet mekaar.



De hoge populieren vormen een mantel om het erf en markeren het voorerf als plek. Het ritme van de bomen draaft mee met het ritme van de gevel. Ze vormen zo een overgang van de straat naar het erf. Het voorerf is is een plek die de schakel vormt tussen de bewoners van het erf en de bewoners van het dorp. Groen van karakter, maar voldoende versteend om de weg te wijzen.

Het is de plek waar groente en fruit uit eigen moestuin aan straat kan worden verkocht. De plek waar op zaterdag de auto kan worden gewassen met het opgevangen regenwater. Grote kans dat er een praatje wordt gemaakt met een dorpsgenoot die langs komt gelopen voor zijn dagelijkse rondje met de hond. Eens per jaar wordt op het grasveldje tussen de hoge bomen de jaarlijkse straatbbq gehouden met de rest van de straat.

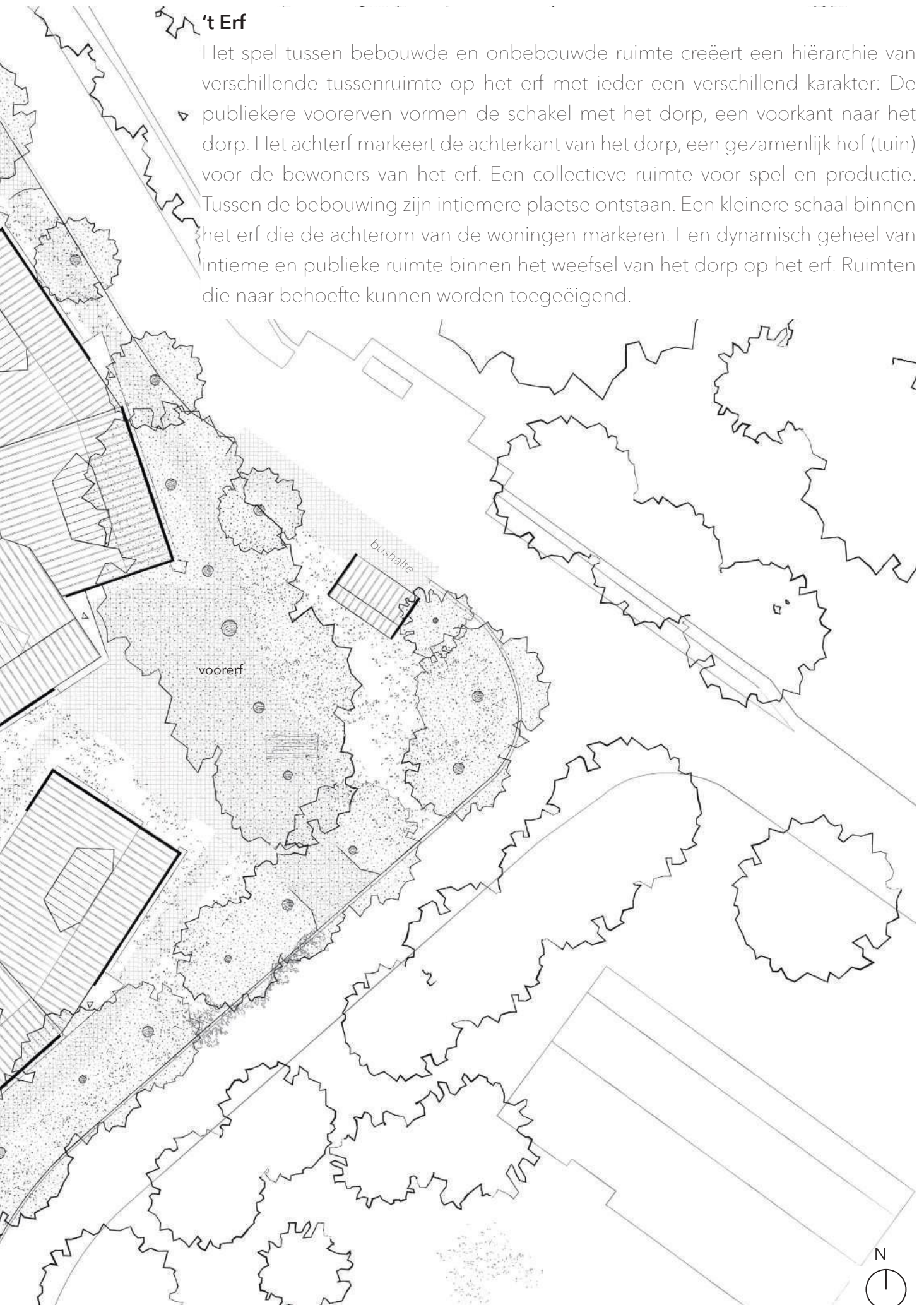
Op de hoeken geeft het voorerf een doorkijk naar de grote eikenboom op het achterliggende erf.



Schaal 1:200
Een uitsnede van het erf

't Erf

Het spel tussen bebouwde en onbebouwde ruimte creëert een hiërarchie van verschillende tussenruimte op het erf met ieder een verschillend karakter: De ▽ publiekere voorerven vormen de schakel met het dorp, een voorkant naar het dorp. Het achterf markeert de achterkant van het dorp, een gezamenlijk hof (tuin) voor de bewoners van het erf. Een collectieve ruimte voor spel en productie. Tussen de bebouwing zijn intiemere plaetse ontstaan. Een kleinere schaal binnen het erf die de achterom van de woningen markeren. Een dynamisch geheel van intieme en publieke ruimte binnen het weefsel van het dorp op het erf. Ruimten die naar behoefte kunnen worden toegeëigend.



d'n Plaetse
Goei volk komt achterom.



Vanaf het voorerf vormt een vernauwing van de ruimte de toegang tot de intiemere binnenplaats. Een ruimte die wordt omsluiten door bebouwing. Een grote eik met lage kroon markeert de ruimte. Wanneer het blad aan de boom staat vormt deze zich als een dak boven de binnenplaats. Een dak waaronder de kinderen kunnen spelen of waar met vrienden onder gegeten kan worden. De boom groeit met de generaties mee en vormt het decor voor de verhalen van de bewoners er omheen.

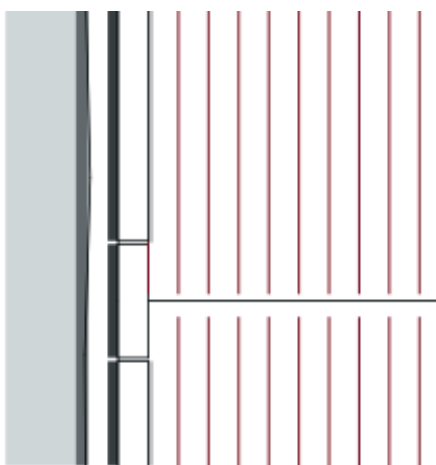
De ruimte vormt een groen verlengde van de buitenruimtes van de woningen. Een lichte plek waar de zon nog tot in de late uurtjes door de knip in het dak valt. Het is een verwijzing naar de plaetse als centraal punt en geborgen punt op het boerenerf als verlengde van de boerderij.

Het geborgen karakter van deze ruimten maakt dit de plek waar de achterdeuren aan grenzen. Hier kom je je burens of andere bezoeker makkelijk tegen als je thuis komt. Iedereen komt er achterom, maar als buitenstaander voel je je wel te gast door de luwte van de vernauwing en de schaal van de omringende bebouwing. Het is een plek waar je als vreemde niet snel komt en altijd zal struikelen over een opslaande steen.

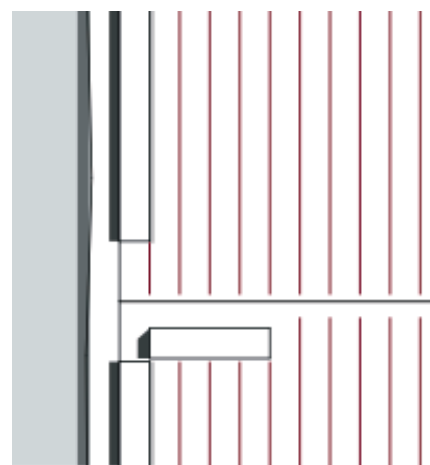
De achterdeuren bevinden zich aan de plaetse. De ritme van het overdragende dak waaiert om de plaetse heen. De veranda geeft een extra opstapje vanaf het pad naar de achterdeur toe. De dynamiek tussen de veranda en het overdragende dak vormen letterlijk een extra drempel naar de achterdeur toe. Open genoeg, maar met genoeg geborgenheid zodat de knip op de achterdeur altijd los is. Zelfs de vaste pakketbezorger weet er z'n weg te vinden.

De veranda is een uitvergroting van het vaste bankje bij de achterdeur van de boerderij. Het definieert een eigen buitenruimte bij de woning in interactie met de aangrenzende plaetse en de achterdeur. De stand van de achterdeur bepaald de dynamiek met de achterliggende ruimte van de woning. De deur kan op een kier staan, geheel geopend zijn of enkel van slot zijn. Het raam naast de achterdeur biedt en doorkijkje naar de woning. Hierachter wordt vaak gespeeld door kinderen of een aantal dagen per week aan huis gewerkt.

deurklink



de knip is gesloten



de knip is los

d'n Achterom
Komt er in! D'n knip is altij los.

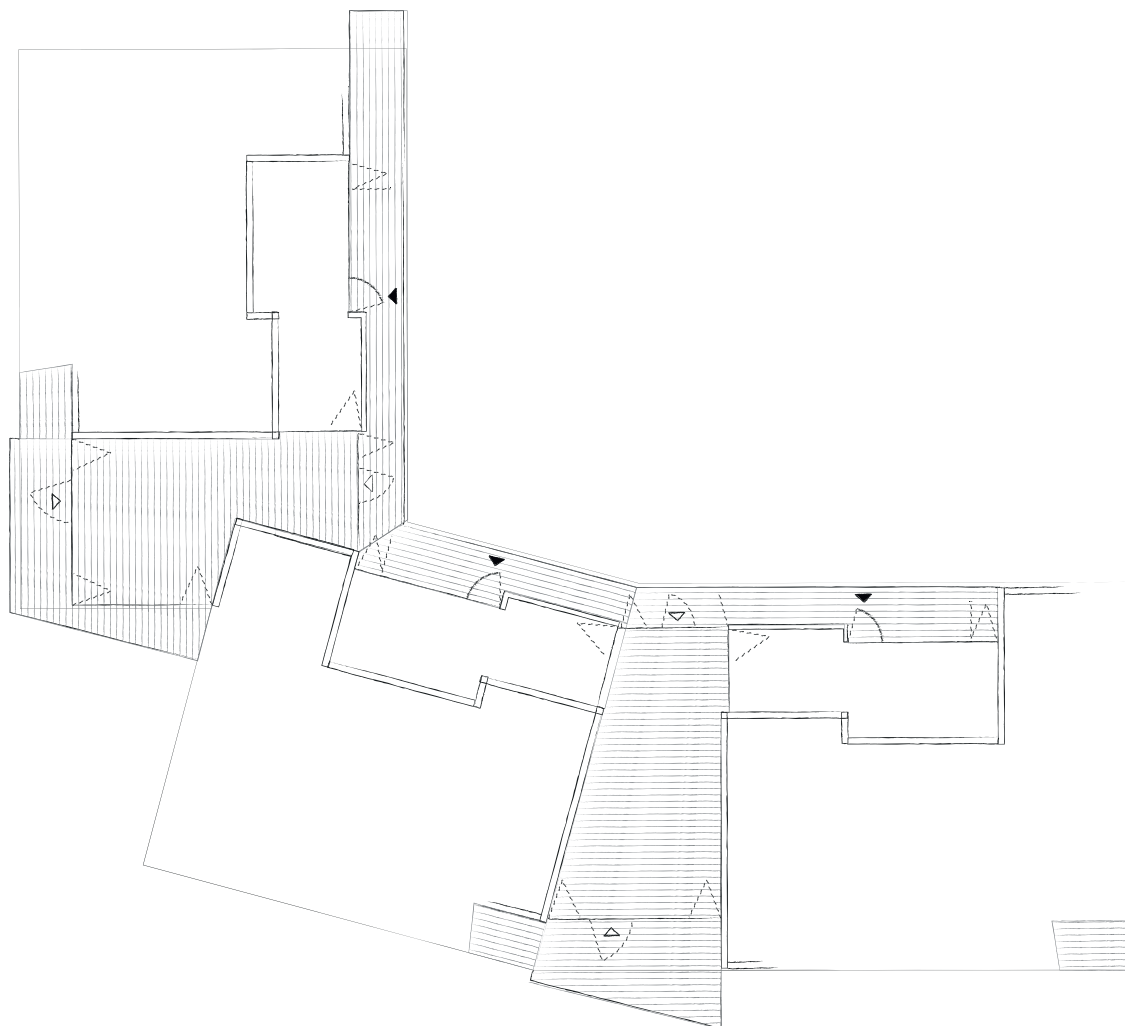




dynamiek gesloten Deel

Schaal 1:100

Een uitsnede onder het dak



dynamiek open Deel

Onder 1 dak

Het dak vormt de overkoepelende factor voor de bebouwde ruimte. Het dak als beschutting waaronder drie families samen leven. Het dak vormt de schakel tussen de verschillende ruimten onder het dak en de aangrenzende onbebouwde ruimte. Onder het dak ontstaan gezamenlijke tussenruimten, ruimten die zowel binnen als buiten kunnen zijn en die naar behoefte kunnen worden toegeëigd.

't Deel.

Hier is genoeg plak um mekaar te helpen.



Het deel vormt een tussenruimte onder het dak. De naam is toepasselijk als gezamenlijke ruimte tussen de verschillende families die onder hetzelfde dak wonen. De ruimte is een herinterpretatie naar het deel (schuur)gedeelte in een boerderij. Een multifunctionele, onverwarmde ruimte onder hetzelfde dak, maar net iets minder huis. Dit is terug te zien in het karakter van de ruimte, welke grover aanvoelt door de zichtbare houten liggers en stijlen en de onafgewerkte vloer. Een ambigue ruimte die zowel binnen als buiten kan zijn door het openen van de schuurdeuren. Zo opent het deel zich naar het voorerf en gaat een nieuwe dynamiek aan met het dorp.

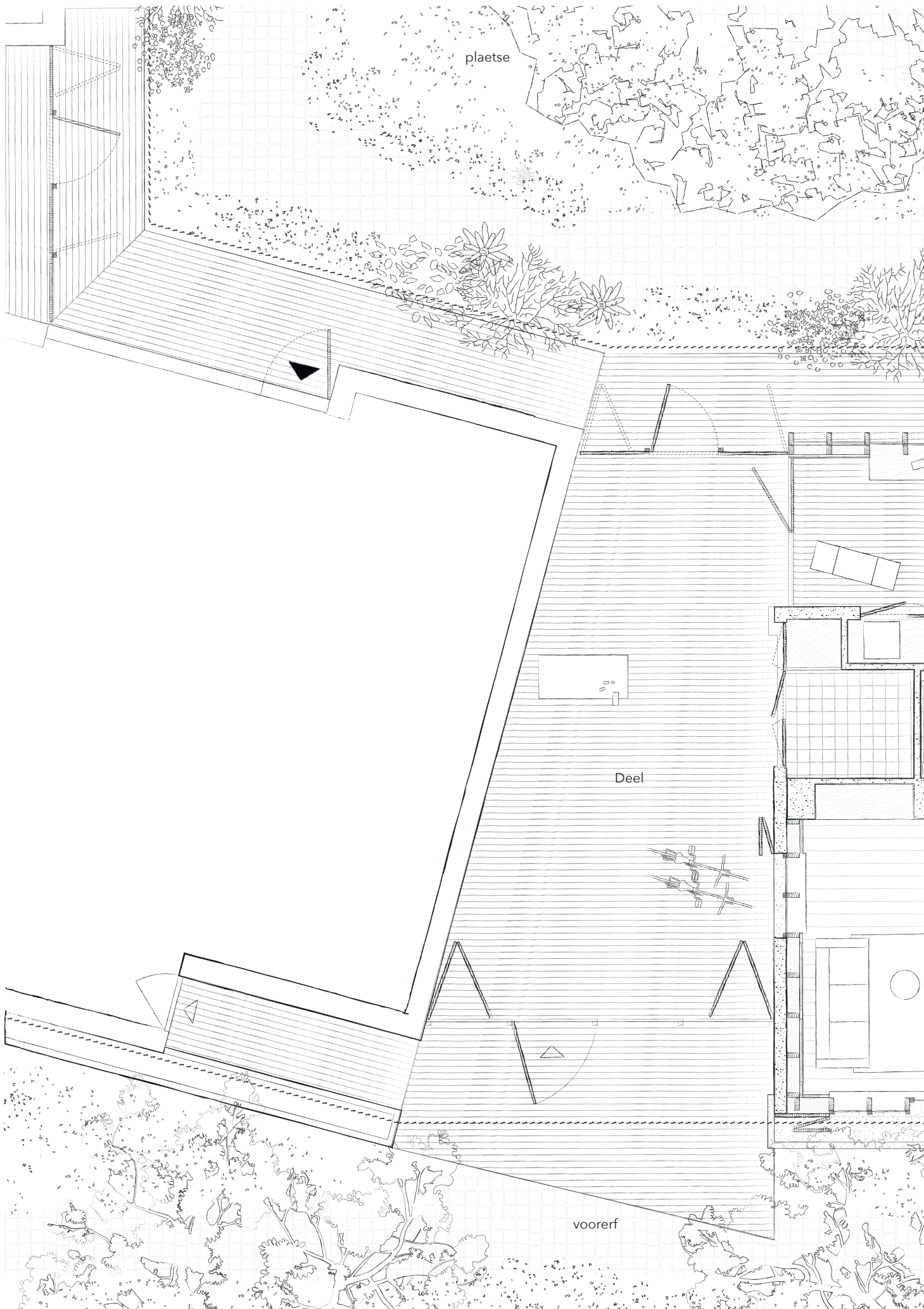
Dit is de ruimte die kan worden toegeëigend om een goede vriend te helpen bij het maken van zijn motor. Waar een werkbank staat om op zaterdagmiddag te klussen, maar op zaterdagavond ook een feestje kan worden gegeven.

d'n Vurkant
Vur het oog van ut dorp.





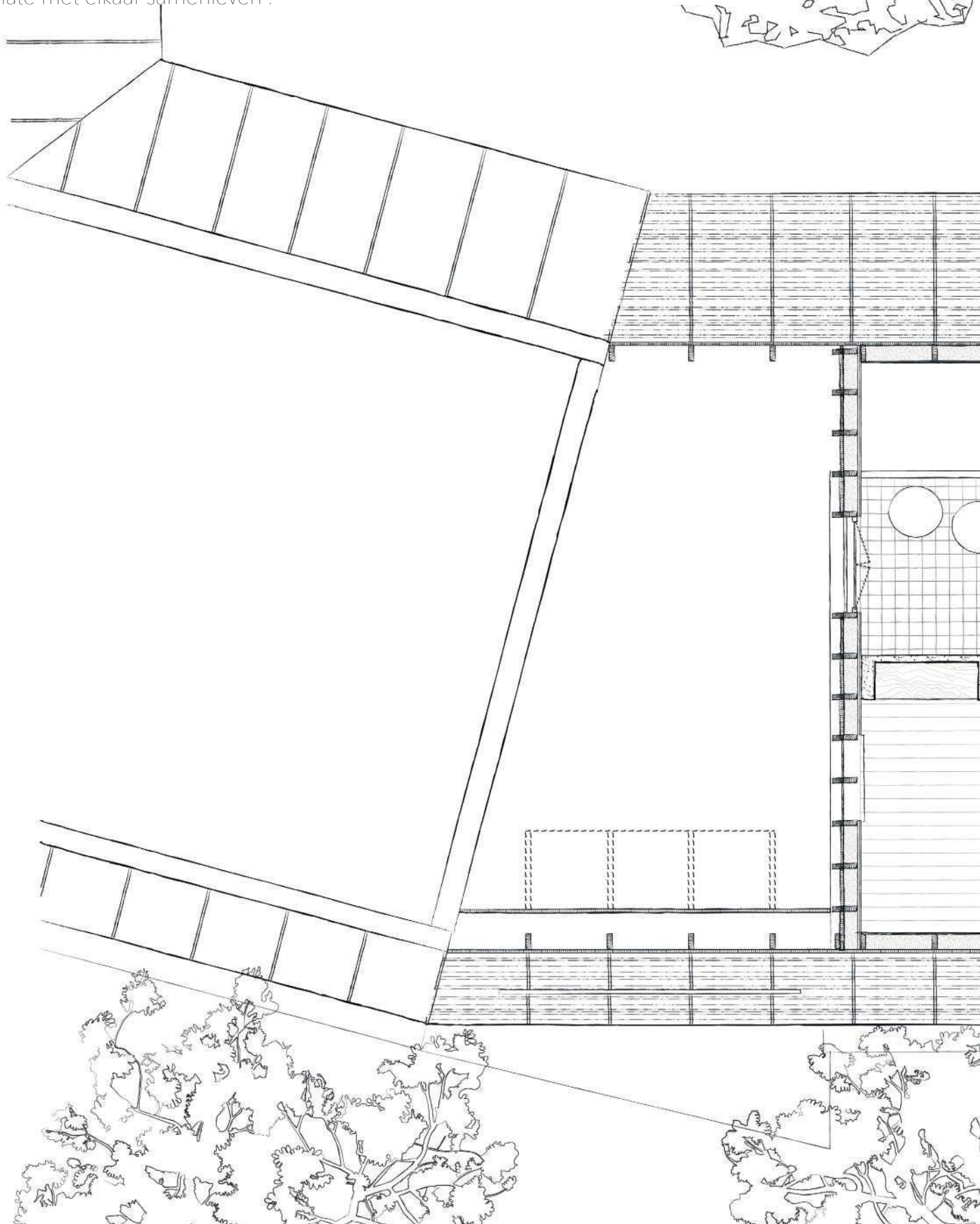
In het najaar speelt het dagelijks leven zich voornamelijk af onder het dak. Vanaf het verschijnen van de eerste zonnestrallen verschuiven de grenzen tussen binnen en buiten. De schuurdeuren openen zich naar het voorerf en er ontstaat een nieuwe dynamiek naar het dorp. Er kan interactie ontstaan met een toevallig passant en het geveltuintje als visitekaartje van de zijn bewoners staat volop in bloei.



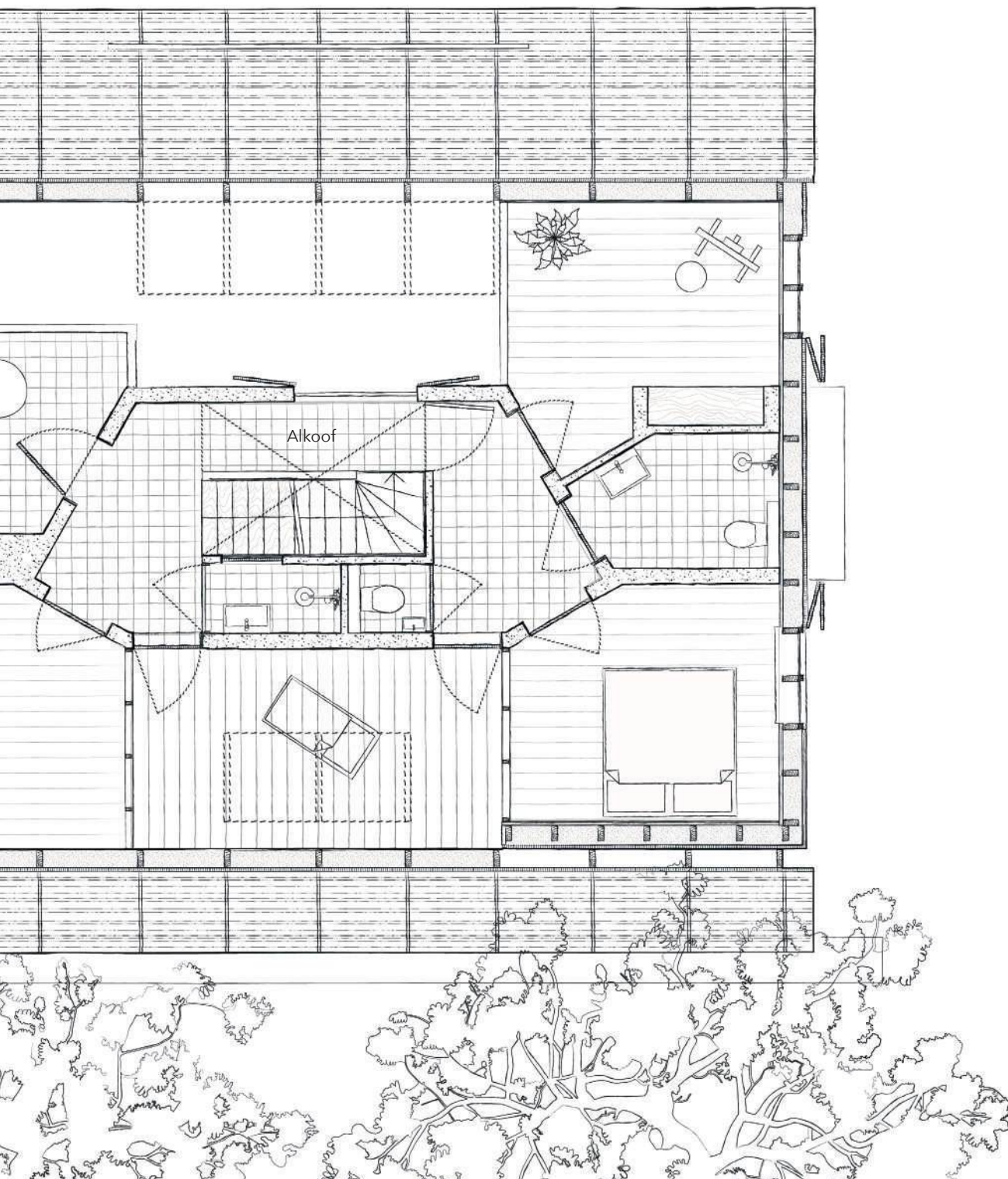


Van generatie op generatie

De woning maakt het mogelijk om met verschillende generaties van 1 familie samen te wonen. Een typologie die uitgaat van de kracht van het vaker terugvallen op eigen kringen. Een dynamische woningtype, waarbij ruimtes kunnen worden geopend en afgesloten naar behoefte. Waardoor generaties in meer of mindere mate met elkaar samenleven.



Schaal 1:50
Een uitsnede van de woning



De geut vormt de inkom van de woning. Het is de ruimte waar de achterdeur in uitkomt. Want al staat de achterdeur naar de geut altijd open, zo privé wordt de rest van de woning vaak gehouden. De ruimte vormt dan ook een schakel tussen het huis en het achtererf. Een ruimte die door zijn verhoudingen en karakter in verschijningsvorm als ietsje meer huis wordt, maar dit nog niet helemaal is. Het is een collectieve tussenruimte voor de generaties die in het huis wonen. Het dagelijkse reilen en zeilen is hier duidelijk zichtbaar en zorgt overdag voor een levendig karakter en een verbinding met het achtererf. Een verwijzing naar de informele entree in de boerderij, waar de dagelijkse werkzaamheden overdag plaatsvonden, met zicht op de plaetse.

De ruimte vormt een verlengde van het huis. Zo kan hier aan huis worden gewerkt of spelen spelen de kinderen er naar schooltijd. Op woensdagmiddag gebruikt oma de ruimte voor haar wekelijkse kaartclubje en in de zomer kan de achterdeur geheel worden geopend waardoor de ruimte een verlengde wordt van de veranda.

d'n Geut
't Doagelijkse reilen en zeilen.





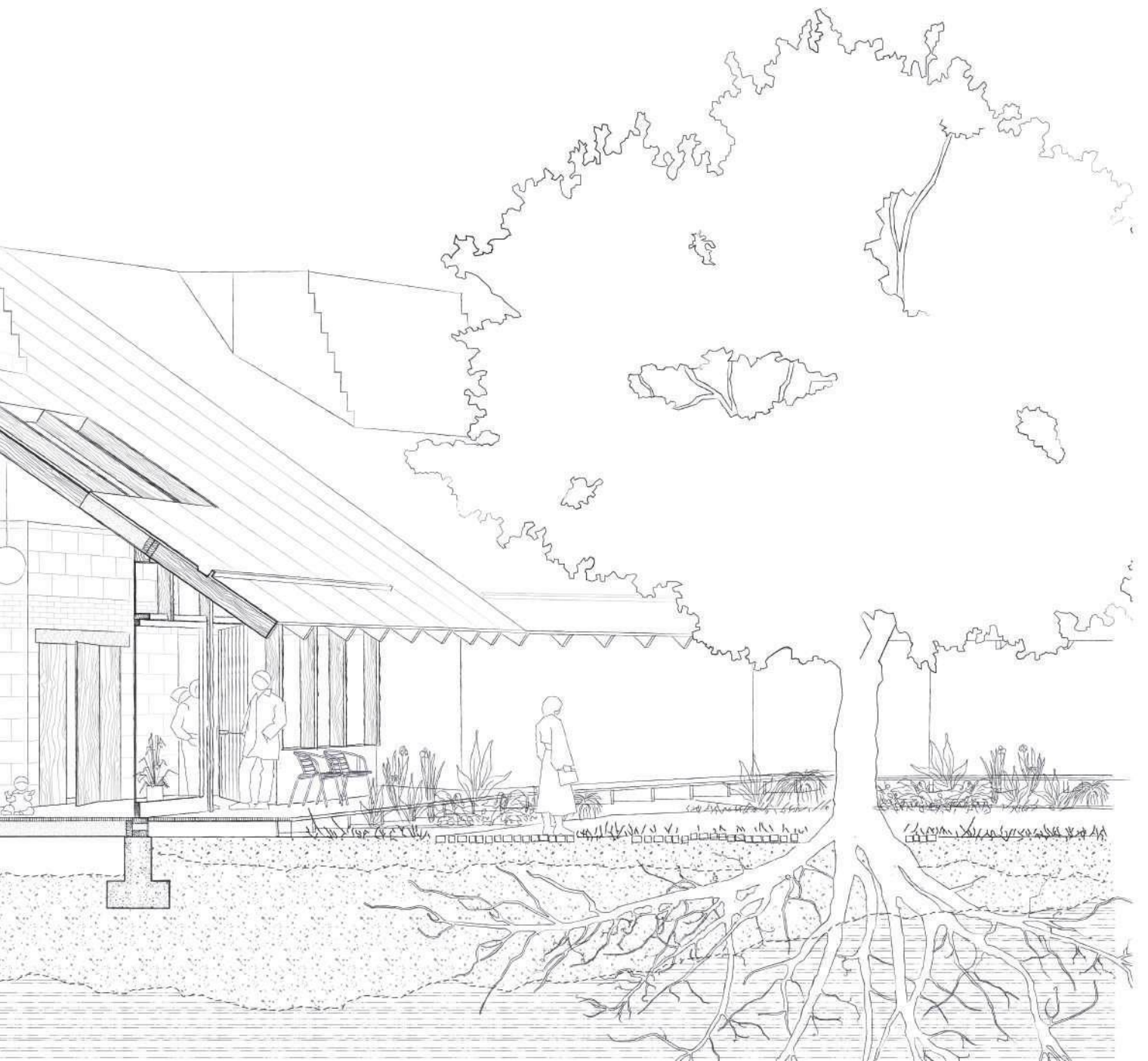
Voorelf

d'n herd (voorkamer)

alkoof

Schaal 1:50

Een uitsnede van de woning



geut

| veranda/ achterom |

plaetse

Het huis wordt georganiseerd door een centraal hart. Een verwijzing naar de centrale alkoof en het meubel in de oude boerderijen. Net als in de oude boerderijen vormt dit object de spil van het dagelijkse leven in de woning. Het object beweegt mee met het ritme van de dag, de generaties die er wonen en de seizoenen. De tussenruimten in het object maken het mogelijk om generaties te verdelen maar juist ook te verbinden met elkaar. Zo kunnen de verschillende ruimten die om het object heen zijn gevormd worden geschakeld en verdeeld. Nissen en kasten in het object gaan een dynamiek aan met de omliggende ruimten en kunnen als functioneel onderkomen dienen voor dagelijkse en huishoudelijke bezigheden.

De alkoof is voelbaar aanwezig in de woning. Een element van langere duurzaamheid en met een harder karakter dan zachtere hout. Op deze manier is het object in alle ruimten voelbaar aanwezig en kan je je als bewoner verhouden tot dit geheel, dat fungeert als samenkomst van het huis.

De alkoof reikt door het dak, waar het object zich als schoorsteen presenteert naar buiten toe. Zo vormt het object zich tevens als een pragmatische en slim onderdeel van de woning, waarin diende functies zijn ondergebracht.

d'n Alkoof
Hier heb ik d'n aord.



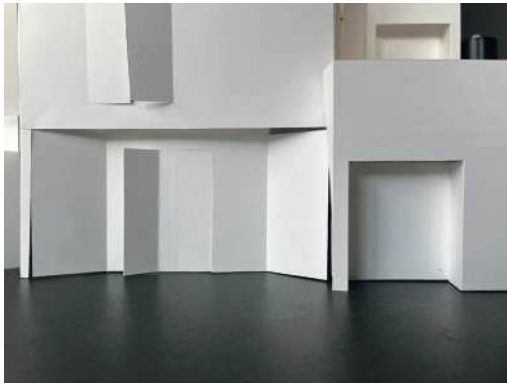
d'n Herd
Tijd vur mekaar.



De kamers in het huis hebben een intiemer karakter en zijn georiënteerd aan de meer ingetogen voorzijde van het huis. Ze zijn huiselijker van karakter en bergen de warmte waar het gezin of het familielid zich kan terugtrekken in het huis.

d'n herd is een woonvertrek in het huis dat collectief of individueel door familieleden gebruikt kan worden. Het is een verwijzing naar het gezamenlijke woonvertrek in de boerderij waar de gehele familie zich terugtrok wanneer ze niet aan het werk waren. Waar vroeger de schouw centraal stond, staat nu de keuken centraal om generaties samen te brengen om samen te koken en te eten. Hier worden de nieuwe aardappelen van de plaatselijke boer geschild en ligt 'de Klepper', het lokale krantje van Mierd, op tafel om gelezen te worden.

De formele inkom, de voordeur, die eigenlijk nooit wordt gebruikt komt hier op uit.

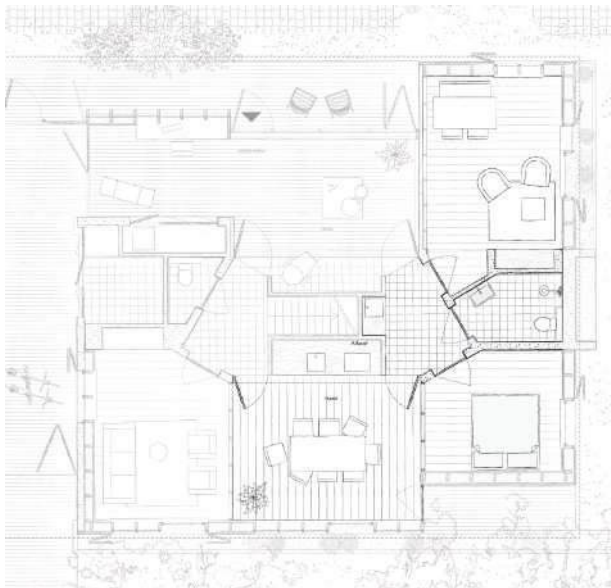


*studiemaquettes schakeling ruimten tussen generaties en
vekkening object*

van generatie op generatie.

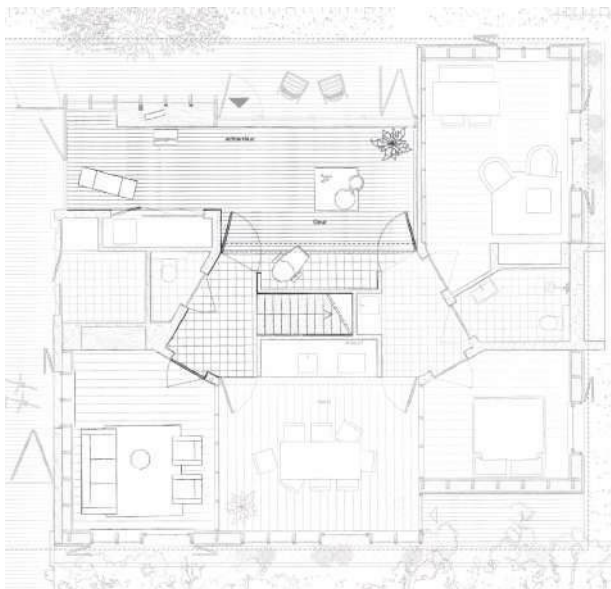
Het centrale hart van de woning (het meubel/ de alkoof) vormt de spil tussen verschillende generaties die in de woning samen kunnen leven. Het object verkent de potentie van een opzichzelfstaand object dat de ruimten eromheen organiseert. Het object beweegt mee met het ritme van de dag, de generaties die er wonen en de seizoenen. Deuren en luiken kunnen worden gesloten en worden opengezet. Zo is het mogelijk om ruimten met elkaar te verbinden of te verdelen. De grenzen in de woningen zijn hierdoor niet eenduidig, maar dynamisch.

de dynamiek van de alkoof



enkele voorstelbare situaties:

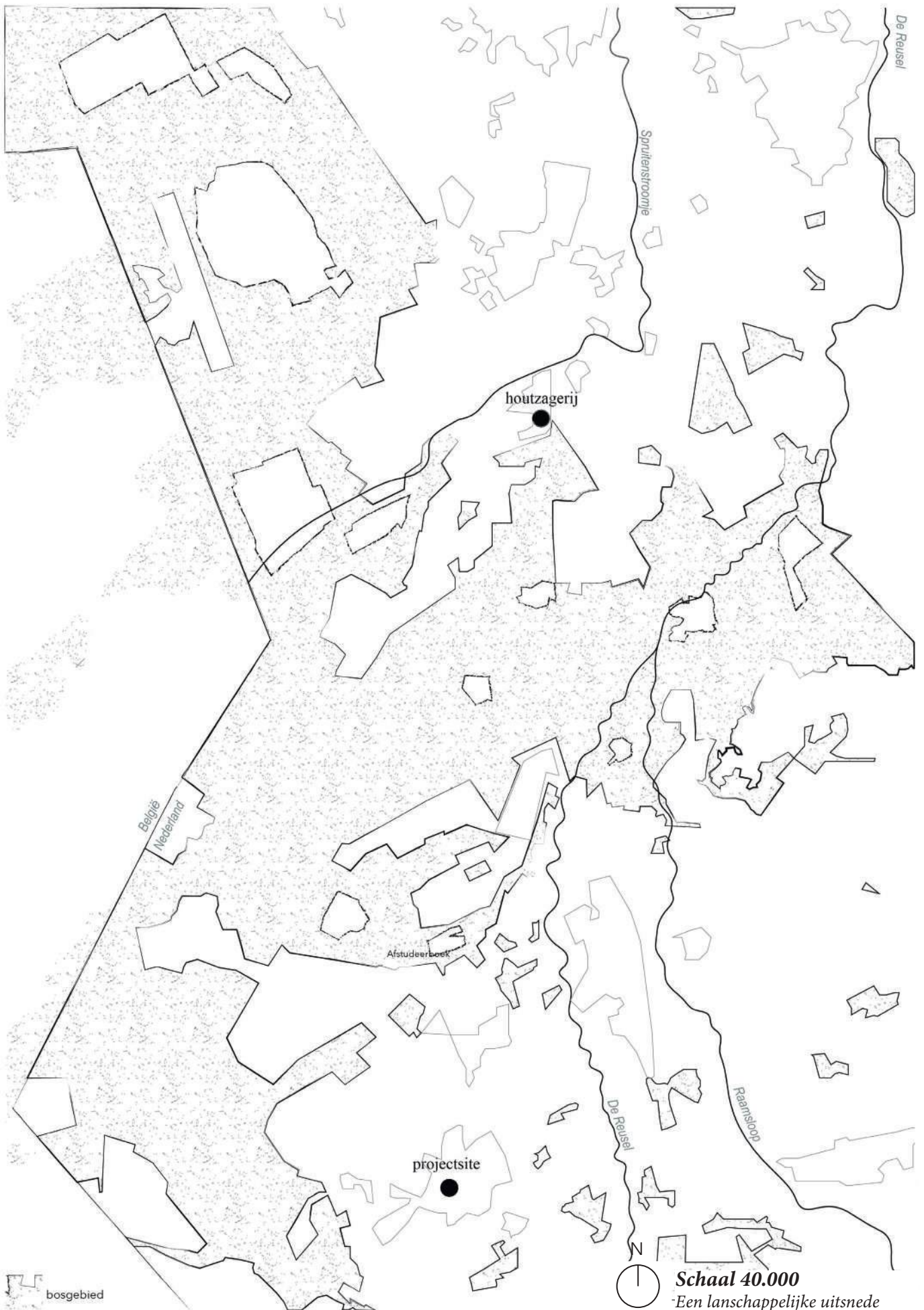
*het woongedeelte van grootouders wordt
vergroot door het betrekken van de herd*



de bovenverdieping is open voor de hele familie.



*in de avonden trekt men zich terug naar de
voorzijde van de woning.*



Het omliggende landschap.

Het dorp Hooge Mierde is ontstaan vanuit haar landschappelijk onderlegger. Ook de bestaande boerderij op het erf was ooit diep geworteld met het omliggende landschap. Vandaag de dag vraagt het dorp naar nieuwe verbindingen met dit vaak vergeten omliggende landschap.

Het dorp wordt omringt door duizenden hectare bos, beheert door duurzaam bosbeheer met verschillende lokale houtzagerijen. Het beekdal van de Reusel meandert sinds enkele maanden weer en akkers krijgen steeds vaker een voor het verbouwen vezels die gebruikt kunnen worden voor bouwmaterialen. Leegstaande boerderijen en erven staan klaar om nieuwe invullingen te krijgen voor de dorpsbewoner van vandaag de dag, waarin dit project een speldenprik vormt.

Kansen om een nieuwe streekarchitectuur, die bebouwing opnieuw verweeft met het omliggende landschap en duurzame economieën hieraan verbindt, uit te rollen over het dorp. Een nieuwe laag die voortbouwt op het bestaande ruimtelijke karakter van het dorp verweven met het omliggende landschap.



*Referentie Hilberinkbosch architecten
de Zestien eiken - bouw materiaal van eigen erf*



De houtsnedes vormen de basis voor de architectuur

Lokale bouwmaterialen

Deze nieuwe streekarchitectuur wordt gecreëerd door het gebruik te maken van bouwmaterialen die lokaal, vanuit de landschappelijke onderlegger, voor handen zijn. De eigenschappen van deze materialen worden in het ontwerp gekoppeld aan de maakbaarheid, materialiteit en het karakter van de verschillende ruimten.

gebruikte lokale bouwmaterialen

Een uitsnede van de woning

Naaldhout

*Referentie product
Houthandel van Dal*



geperste leemsteen

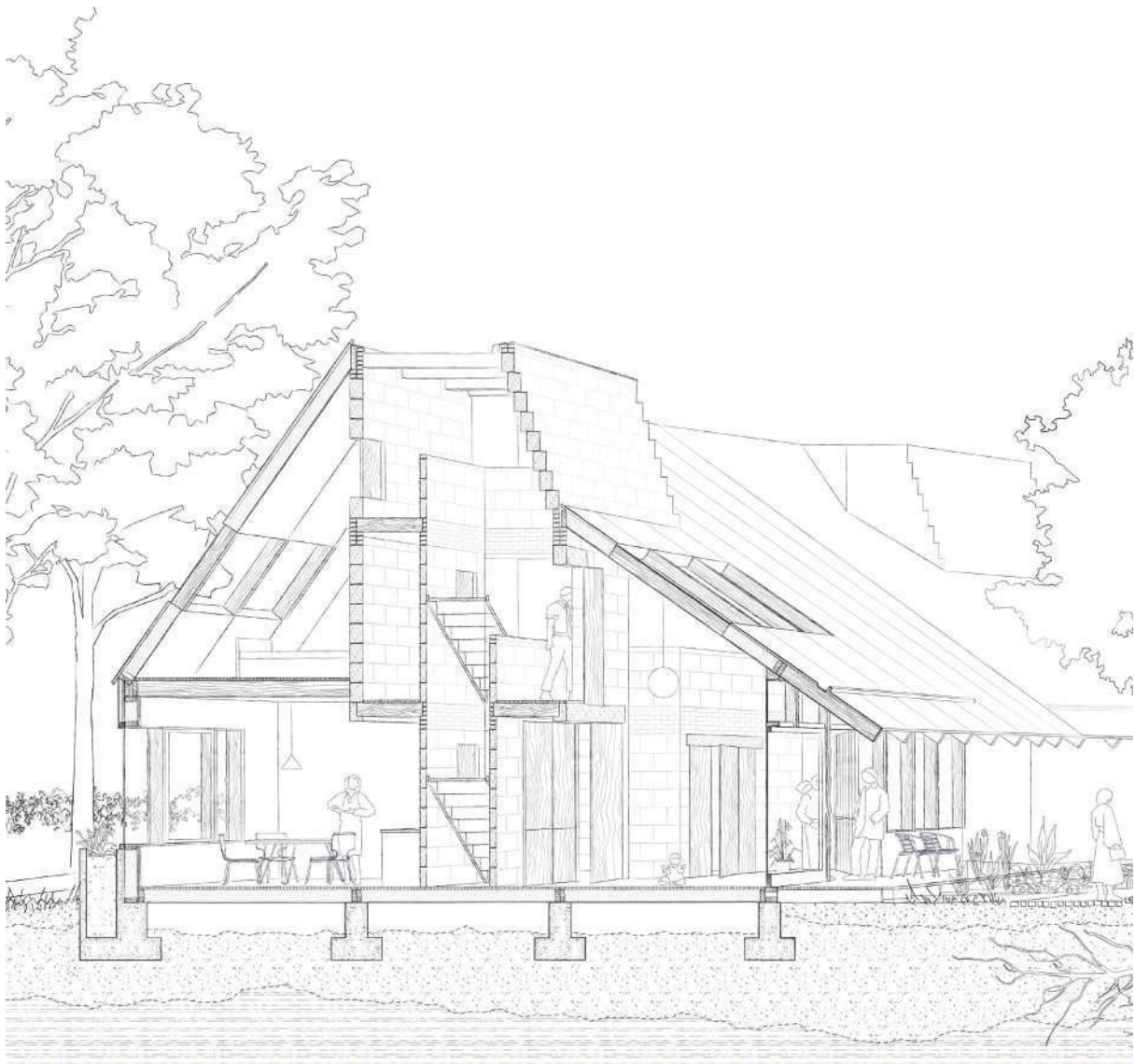
*Referentie product
BC materials*



Kleuren pallet afwerking

*Referentie product
BC materials*





*De tekening laat de maakbaarheid van de doorsnede zien.
Waarbij de logica vorm de vorm in relatie tot de verschillende ruimten en materialen tot stand is gekomen.*

De maakbaarheid van het geheel.

Vanuit de verschillende ruimten in de woning verhoud je jezelf tot het centrale hart van de woning. Dit wordt mede bereikt door de tactiliteit van het object. Gemaakt van een harder materiaal, langer in levensduur, het hart van de woning. De zachtere houten invullen in het object nodig uit om de dynamiek van de woning te ontdekken.

Het object wordt samen met de fundering vanuit de grond naar boven opgetrokken en vormt op deze manier ook het constructie hart van de woning. Deze constructieve invulling wordt leesbaar door de kleinere stenen die zijn gebruikt op plekken waar de balklagen in het object liggen. Rondom het hart wordt de woning ingevuld door houten geraamtes, vloeren, gevels en daken. Deze onderdelen zijn vanuit deze logica verder vormgegeven in het geheel.



*Referentie maquette
de zachtheid vs de hardheid van het materiaal*

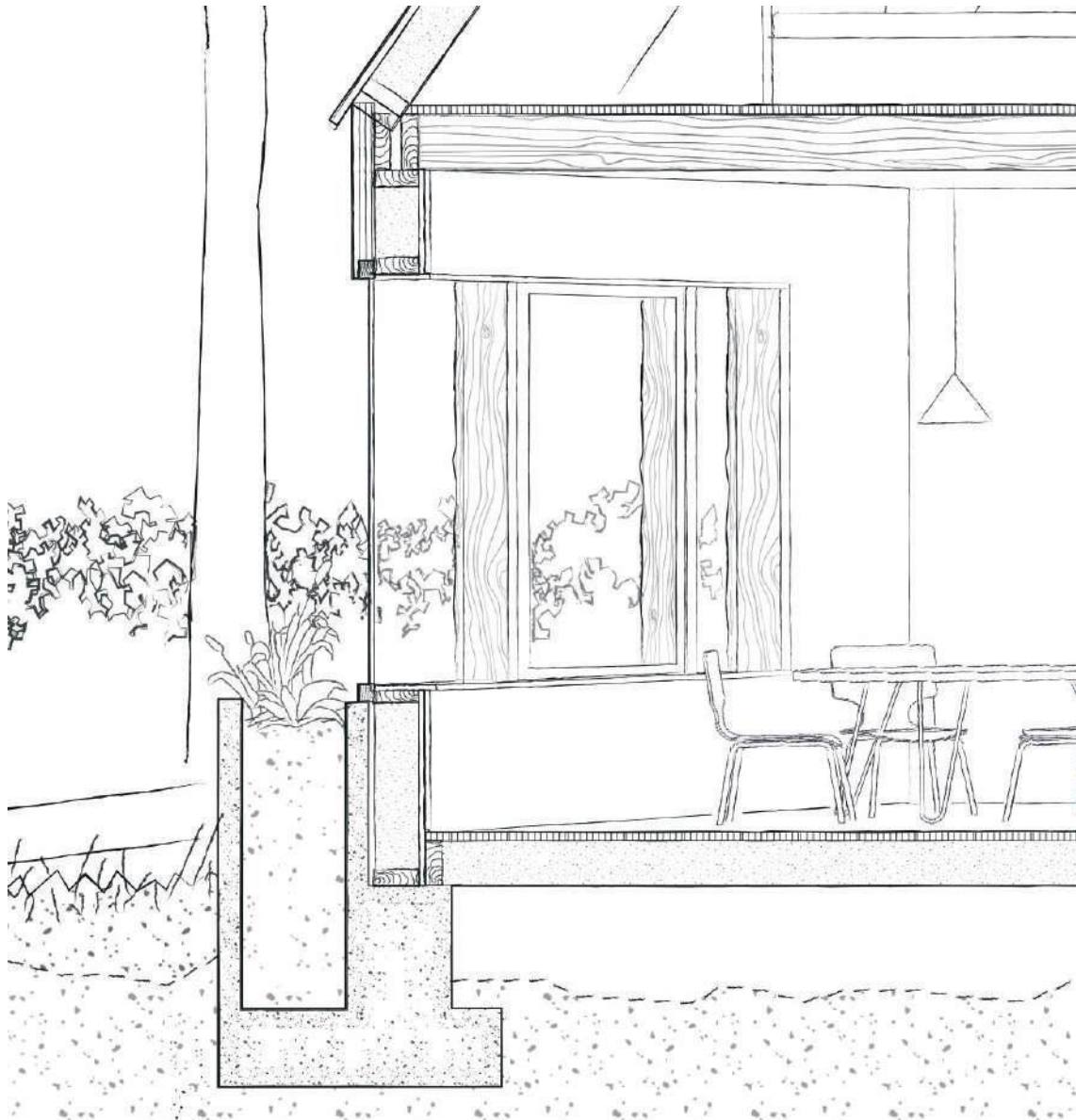
De voorgevel

De basis van de gevels worden gevormd door het houten geraamte. Dit geraamte vormt de basis voor de gevelopeningen, een esthetiek gevormd door zijn functionaliteit. De stijlen van het houten geraamte zorgen voor een dynamische werking in de gevel.

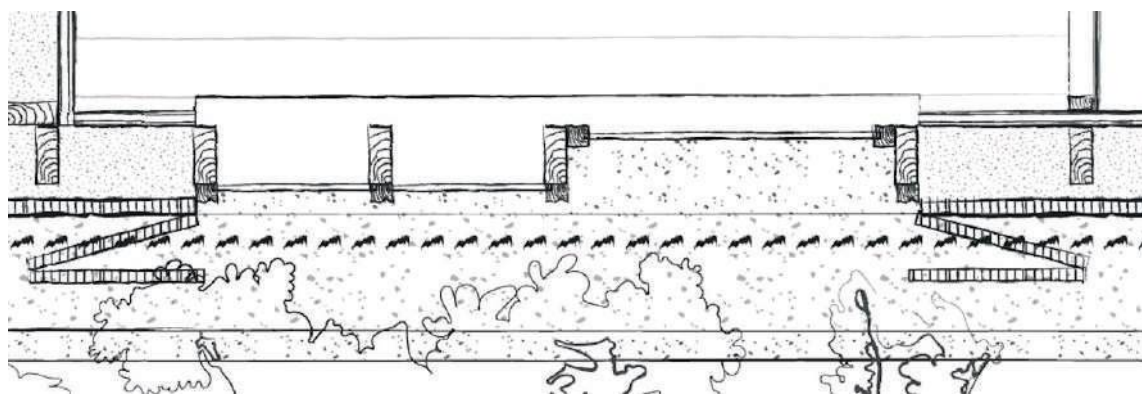
De voorgevel is ingetogener en voegt zich door zijn openingen in de gevelvlakken bij de maat en schaal van het dorp. Het glas wordt aan de voorzijde van de houten stijlen geplaatst, waardoor een vlakker gevel ontstaan voor een meer ingetogen geheel. De verbrede plint, die tevens dient als geveltuintje en het opvangen van regelwater versterkt op deze manier het ingetogen karakter.

Aan de binnenzijde ontstaan diepe nissen die kunnen worden toegeëigend door de bewoners.

Een ingetogen voorgevel sluit aan op het publieke karakter van het voorerf.

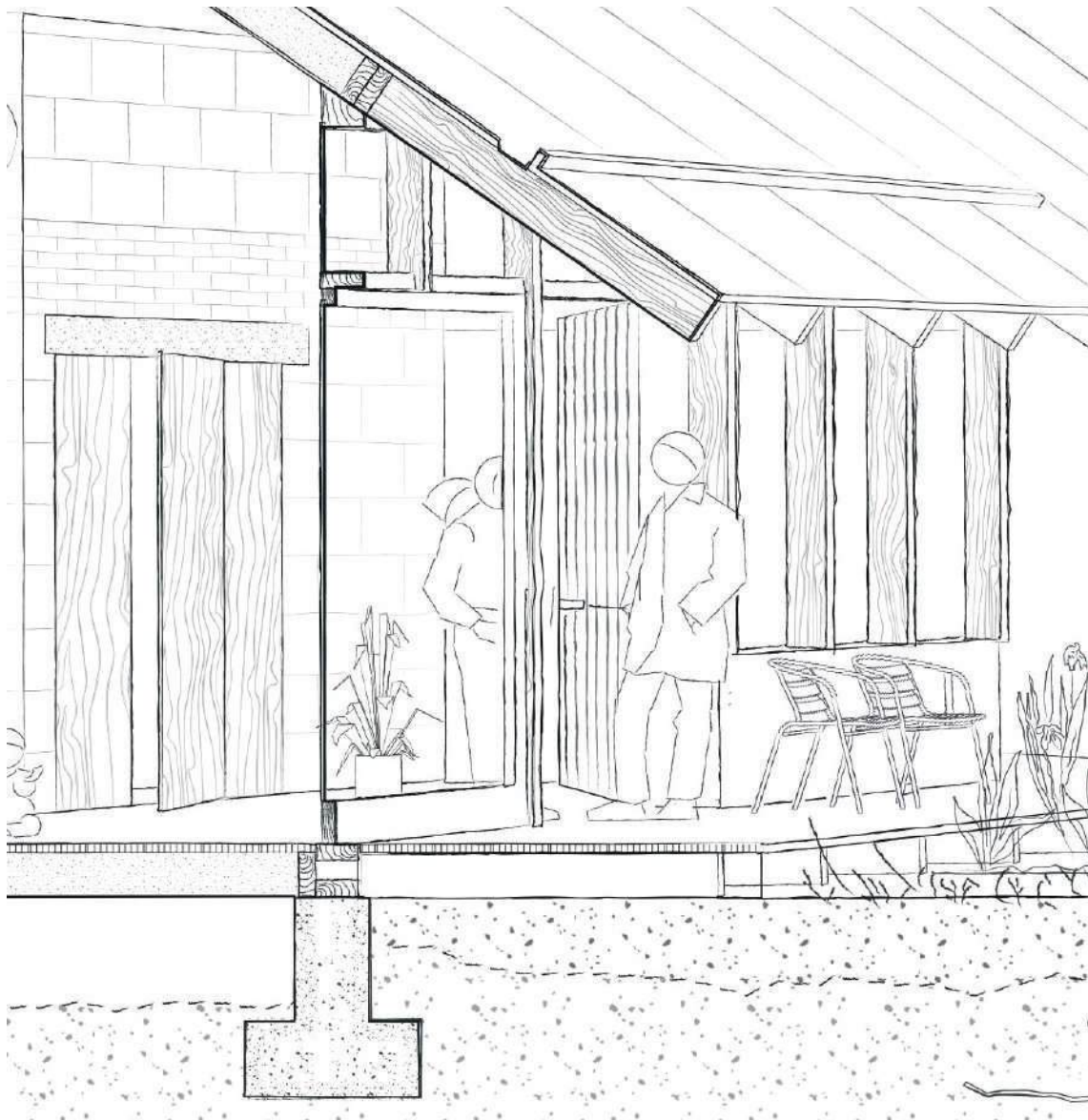


fragment doorsneden

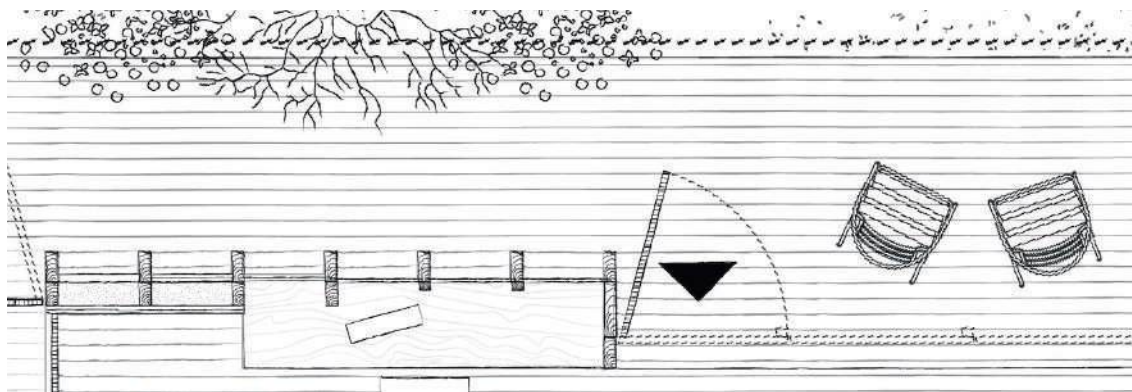


fragment plattegrond

Een openen achtergevel onder de schaduw van het overstek sluit aan bij de dynamiek in relatie tot achtererf/ de plaetse.



fragment doorsneden



fragment plattegrond

De achtergevel

Net als de voorgevel wordt de basis van deze gevel gevormd door het houten geraamte. De achtergevel is meer open qua karakter en sluit hierbij aan bij de dynamiek in relatie tot het achtererf en de plaetse. De schaduw van het overstek geeft het open karakter toch een geborgen geheel. De gevel vormt een inverse van de voorgevel. Het glas is aan de binnen zijde geplaatst om de dynamiek van de gevel te versterken en de plint trekt zich aan de achtergevel naar beneden en vormt zo een veranda voor de achterdeur van de woning. Ter plaatste van de achterdeur wordt het houten frame onderbroken en wordt de achterdeur uitvergroot me openslaande delen, waardoor de gevel zich kan openen naar de plaetse.

Achteraf.

Reflectie.

Iets meer dan een jaar geleden begon ik deze opgave vanuit mijn persoonlijke fascinatie voor het dorp. De anekdote 'iedereen komt achterom' was de eerste prikkel in wat heeft geresulteerd in dit afstudeeronderzoek. Het blijft altijd spannend, maar des te interessanter om te beginnen aan een onderzoek waarvan je de uitkomst nog niet voor ogen hebt. Want ook al voelt het dorp voor mij erg als thuis aan, de vinger op de juiste plek leggen is nog niet zo makkelijk. Het ontrafelen van het fenomeen dorp en het architectonische karakter van het dorp zijn gedurende het hele proces een leidraad geweest waaraan het project is gespiegeld. In eerste instantie vanuit het onderzoek, maar ook later als koppeling en herinterpretatie naar de ruimtelijke opgave vandaag de dag, als de verbeelding en representatie van het project.

Het introduceren van het begrip dorpelijkheid, als ruimtelijke principe, is voor mij dan ook een van belangrijkste inzichten geweest om het proces verder vorm te geven. Samen met de koppeling van de persoonlijke anekdotes aan het ruimtelijk onderzoek is dit voor mij een belangrijke lezing voor het dorp geworden, waaruit ruimtelijke uitgangspunten voor het verder proces zijn gekomen. Voor mij zijn dit ruimtelijke uitgangspunten die op bredere schaal inzet kunnen worden voor de ontwikkeling van het dorp. Het was vervolgens dan ook even een zoektocht welke richting dit project op moest gaan. De gekozen weg is voor mij dan ook een voorbeeld als bijdrage aan het dorp.

Gedurende het ontwerpproces heb ik gelijktijdig gewerkt aan verschillende schaalniveau's. Dit is voor mij in de afgelopen jaren een persoonlijke methode geworden. De kracht van een ontwerp ligt volgens mij in de overlap tussen de verschillende schaalniveaus, hier zit geen harde scheiding tussen. Het bewegen tussen verschillende schaalniveau's, van het landschap tot aan het meubel heeft me geholpen om verbanden, maakbaarheid en verfijning aan te brengen. Uiteindelijk komt zo de complexiteit en verwevenheid van het geheel bloot te liggen voor mij. Bijvoorbeeld het kleinste detail van de deurklink die onlosmakelijk verbonden is met het grotere geheel. Evenals de verweven van de maakbaarheid van het 'meubel' in relatie tot de verschillende schaalniveau's. Gedurende het proces heb ik verschillende ontwerpmiddelen ingezet en mijn focus hierin vaak verlegd. Het is voor mij achteraf dan ook een leerpunt om mezelf eerder te focussen op de passende middelen/producten bij de intentie van het project. Om vervolgens vanuit die producten het project verder te laten groeien tot het eindresultaat.

Uiteindelijk draait het voor mij als ontwerper niet om het perfecte plaatje, maar om hetgeen dat de architectuur teweeg kan brengen, de ruimtelijke condities die het schept voor het verhaal dat zich er kan afspelen. Deze gedachten heeft in dit onderzoek ook een belangrijk rol gespeeld, en past ook goed bij de ambiguïteit van het ontwerp en de tussenruimte. De beelden van het ontwerp geven een suggestie van de werkelijkheid, maar het gaat uiteindelijk om de ruimte die aanleiding geeft om naar behoefte en gebruik ingevuld te worden. In het geval van dit onderzoek waar het alledaagse en de anekdotes uit het dorp kunnen plaatsvinden.

Al met al ben ik trotst op de ontwikkeling die ik de afgelopen jaren heb gemaakt, niet alleen als ontwerper, maar ook als persoon. Volgens mij kan je dit niet los zien van elkaar. Mijn persoonlijkheid maakt voor een groot gedeelte wie ik ben als ontwerper en is daarom ook sterkt verweven met mijn positionering binnen het vakgebied. Voor mij is het werken aan deze opgave een belangrijke eerste aanzet voor mijn verder ontwikkeling in de beroepspraktijk. Het voelt voor mij als een persoonlijke drive om me verder te gaan focussen en verdiepen in ruimtelijke opgaves in het dorp en op het platteland. Volgens mij liggen hier veel lessen in verscholen die momenteel onderbelicht blijven in de beroepspraktijk.



Met dank aan.

Mijn afstudeercommissie,
Tomas Dirrx,
Hinke Majoor,
Evelien Pieters,
Susanne Pietsch,
Voor de kritische, maar ook fijne
en motiverende feedback op dit
afstudeeronderzoek.

Mijn familie,
Voor alle support de afgelopen jaren,
van het bijsprongen bij het maken
van maquettes tot het doorlezen van
teksten.

Mijn moeder en oma bedankt voor de
fijne gespreken, mooie anekdotes en
rijke input voor dit onderzoek. Deze
persoonlijke noot maakt dit onderzoek
voor mij extra waardevol.

Mijn studiegenootjes,
In het bijzonder Laura Aletrino en Joey
van der Maat. Voor alle motiverende
input en het fijne gezelschap (vaak tot
in de late uurtjes).

En als laatst dank aan Thomas, degene
die altijd volwaardig in mij gelooft en
mij de afgelopen jaren als geen ander
heeft gesteund.



